

Izvješće o financijskoj stabilnosti

2019

IZVJEŠĆE O FINANCIJSKOJ STABILNOSTI ZA 2019. GODINU

IZDAVAČ

Centralna banka Bosne i Hercegovine
Maršala Tita 25, 71000 Sarajevo
tel. (387 33) 278 100
faks (387 33) 278 229
Internet: www.cbbh.ba
e-mail: contact@cbbh.ba

Za sve informacije kontaktirati:
Odjeljenje za finansijsku stabilnost

Uredništvo:
dr. Senad Softić
dr. Milica Lakić
Želimira Raspudić
mr. Ernadina Bajrović
Vesna Papić
dr. Dejan Kovačević
dr. Belma Čolaković
mr. Amir Hadžiomeragić

Priprema za tisak:
Štamparija Fojnica d.o.o.

Tisak:
Štamparija Fojnica d.o.o.

Tiraž:
40 primjeraka

Publiciranje i umnožavanje u obrazovne i nekomercijalne svrhe je
dozvoljeno uz obavezno navođenje izvora.

© Centralna banka Bosne i Hercegovine | sva prava zadržana

ISSN 1840-412X

Kazalo

Kratice	6
Uvod	7
Izvršni sažetak	8
1. Trendovi i rizici iz međunarodnog okruženja	10
1.1 Trendovi u međunarodnome okruženju	10
1.2 Pregled glavnih rizika u EU i eurozoni	13
1.2.1 Učinci na bankarski sektor	14
1.2.2 Učinci na realni sektor	16
2. Makroekonomski trendovi u BiH	19
3. Vlada	26
4. Kućanstva	30
5. Poduzeća	38
6. Financijski posrednici	43
6.1. Bankarski sektor	44
6.2. Nebankarski financijski sektor	59
7. Financijska infrastruktura	62
7.1. Platni sustavi	62
7.2. Regulatorni okvir	64
Statistički dodatak	65

Tekstni okvir:

Tekstni okvir 1: Mjere ECB-a na području monetarne politike i nadzora banaka kao reakcija na pandemiju koronavirusa	14
Tekstni okvir 2: Ocjena glavnih makrofinancijskih rizika po finansijsku stabilnost	20
Tekstni okvir 3: Tržište nekretnina kao pokazatelj ekonomske aktivnosti i rizika po finansijsku stabilnost	23
Tekstni okvir 4: Aktivnosti i mjere vlada u BiH za stabilizaciju gospodarstva i ublažavanje negativnih ekonomskih posljedica pandemije koronavirus	28
Tekstni okvir 5: Mrežna analiza prelijevanja sustavnih rizika	46
Tekstni okvir 6: Testovi na stres	55

Tablice:

Tablica 1.1: Realni BDP, godišnja stopa rasta	10
Tablica 3.1: Pokazatelji rizika fiskalne održivosti	26
Tablica 3.2: Potraživanja komercijalnih banaka od sektora vlade	30
Tablica 4.1: Potraživanja od stanovništva, kartice	32
Tablica 4.2: Krediti stanovništvu, ročna i valutna struktura	34
Tablica 5.1: Krediti poduzećima, ročna i valutna struktura ostatka duga	41
Tablica 6.1: Vrijednost imovine finansijskih posrednika	43
Tablica 6.2: Pojednostavljena bilanca stanja mikrokreditnih organizacija	60
Tablica 7.1: Transakcije u međubankarskom platnom prometu	62
Tablica 7.2: Koncentracija transakcija u međubankarskom platnom prometu (HHI)	63

Grafikoni:

Grafikon 1.1: Kretanje referentnih kamatnih stopa vodećih središnjih banaka	12
Grafikon 1.2: Kretanje tečaja USD prema EUR	12
Grafikon 1.3: Cijena zlata i tečaj EUR/USD	13
Grafikon 1.4: Cijene hrane i nafte	13
Grafikon 1.5: Kretanje cijena dionica banaka majki domaćih banaka	15
Grafikon 1.6: Promjene u javnom dugu izraženom u postocima BDP-a u 2019. godini	16
Grafikon 1.7: Prinos desetogodišnjih državnih obveznica	17
Grafikon 1.8: Kretanje glavnih tržišnih indeksa	17
Grafikon 1.9: Stopa nezaposlenosti u EU	18
Grafikon 1.10: Izvoz BiH u zemlje glavne trgovinske partnere	18
Grafikon 2.1: Financiranje deficitu tekućeg računa	20
Grafikon 2.2: Prosječna nominalna neto plaća i godišnja stopa inflacije	21
Grafikon 2.3: Promjene u broju zaposlenih po djelatnostima	22
Grafikon 2.4: Stopa nezaposlenosti u zemljama iz okruženja	22
Grafikon 2.5: Obujam prometa nekretnina stambene namjene u starogradnji	22
Grafikon 2.6: Indeks cijena nekretnina, godišnji projekci, 2008.godine = 100	23
Grafikon 3.1: Proračunski saldo sektora generalne vlade BiH, u postocima BDP-a	27
Grafikon 3.2: Javni dug BiH, u postocima BDP-a	27
Grafikon 3.3: Troškovi servisiranja vanjskog duga, u postocima BDP-a	28
Grafikon 3.4: Promet na bh. tržištima kapitala	30
Grafikon 4.1: Zaduženost stanovništva prema finansijskim institucijama	31
Grafikon 4.2: Zaduženost stanovništva prema institucijama i tipu zaduženja, 2019. godine	32
Grafikon 4.3: Krediti stanovništvu po namjeni i kreditni rast	33
Grafikon 4.4: Novoodobreni krediti stanovništvu	33
Grafikon 4.5: Valutna struktura kredita stanovništvu	34
Grafikon 4.6: Nekvalitetni krediti u sektoru stanovništva po namjeni	35

Grafikon 4.7: Nekvalitetni u ukupnim kreditima stanovništvu po bankama	35
Grafikon 4.8: Stopa defaulta	36
Grafikon 4.9: Novoodobreni dugoročni krediti i prosječne ponderirane kamatne stope	36
Grafikon 4.10: Novoodobreni krediti prema razdoblju fiksacije kamatne stope	37
Grafikon 4.11: Depoziti stanovništva po ročnosti	37
Grafikon 4.12: Oročeni depoziti stanovništva i kamatne stope na depozite	38
Grafikon 5.1: Potraživanja od poduzeća prema tipu zaduženja na kraju 2019. godine	39
Grafikon 5.2: Potraživanja od poduzeća prema odabranim djelatnostima u 2019. godini	40
Grafikon 5.3: Prosječna zaduženost poduzeća po odabranim djelatnostima u 2018. i 2019. godini	40
Grafikon 5.4: Prosječno dospijeće po kreditima	41
Grafikon 5.5: Udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima poduzeća, po djelatnostima	42
Grafikon 5.6: Godišnja stopa defaulta	42
Grafikon 5.7: Kamatne stope na kredite poduzećima, po bankama	43
Grafikon 5.8: Novoodobreni krediti prema razdoblju fiksacije kamatne stope	43
Grafikon 6.1: Aktiva i krediti u postocima BDP-a	44
Grafikon 6.2: Promjene najvažnijih stavki bilance bankarskog sektora	44
Grafikon 6.3: Aktiva bankarskog sektora	45
Grafikon 6.4: Izloženost ka sektoru vlade, po bankama, u 2019. godini	45
Grafikon 6.5: Strana aktiva i pasiva komercijalnih banaka	46
Grafikon 6.6: Tokovi strane pasive u bankarskom sektoru	46
Grafikon 6.7: Sektorska struktura depozita	49
Grafikon 6.8: Struktura ukupnih depozita po preostaloj ročnosti	50
Grafikon 6.9: Dijagram pokazatelja finansijskog zdravlja bankarskog sektora	50
Grafikon 6.10: Učinak smanjenja regulatornog kapitala na CAR, Q4 2019. godina	51
Grafikon 6.11: Kvaliteta kreditnog portfelja	52
Grafikon 6.12: Stopa defaulta u sektoru poduzeća, po bankama u 2019. godini	52
Grafikon 6.13: Stopa defaulta u sektoru stanovništva, po bankama u 2019. godini	53
Grafikon 6.14: Udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima, po bankama na kraju 2019. godine	53
Grafikon 6.15: Dobit bankarskog sektora	54
Grafikon 6.16: Pokazatelji profitabilnosti	54
Grafikon 6.17: Pokazatelji likvidnosti	55
Grafikon 7.1: Udio banaka u međubankarskom platnom prometu u 2019. godini	63

Statistički dodatak:

Tabela A1: Promjene suverenog rejtinga	66
Tabela A2: Indeks cijena nekretnina	68
Tabela A3: Glavne stavke vanjskotrgovinske razmjene roba	69
Tabela A4: Pokazatelji finansijskog zdravlja	70
Tabela A5: Statusne promjene u bankama u razdoblju od 2001. do 2019. godine	71

Kratice

ABRS	Agencija za bankarstvo Republike Srpske	NACE	Statistička klasifikacija ekonomskih djelatnosti u EU
AOD	Agencija za osiguranje depozita	NPL	Nekvalitetni krediti (Nonperforming loans)
BDP	Bruto domaći proizvod	OPEC	Organizacija zemalja izvoznica nafte
BHAS	Agencija za statistiku BiH	ROAA	Povrat na prosječnu aktivu (Return on Average Assets)
BiH	Bosna i Hercegovina	ROAE	Povrat na prosječni kapital (Return on Average Equity)
BLSE	Banjalučka burza	RS	Republika Srpska
CAC 40	Indeks francuske burze (Cotation Assistée en Continu)	RTGS	Bruto poravnanje u realnom vremenu (Real Time Gross Settlement)
CAR	Stopa adekvatnosti kapitala (Capital Adequacy Ratio)	S&P	Standard & Poor's
CBBiH	Centralna banka Bosne i Hercegovine	SAD	Sjedinjene Američke Države
CET 1	Osnovni kapital prvog reda (Common Equity Tier 1)	SASE	Sarajevska burza
CHF	Švicarski franak	STO	Svjetska trgovinska organizacija
CPI	Indeks potrošačkih cijena	TLTRO 3	Targetirani dugoročni krediti za banke (Targeted longer-term refinancing operations III)
SRK	Središnji registar kredita	USD	Američki dolar
DAX	Indeks na burzi vrijednosnih papira u Frankfurtu (Deutscher Aktien Index)	WEO	Svjetski ekonomski pregled (World Economic Outlook)
EBA	Europska bankarska agencija (European Banking Authority)	WTI	Cijena brent nafte na američkom tržištu - West Texas Intermediate
ECB	Europska centralna banka		
EONIA	Prosječna eurska prekonoćna kamatna stopa (Euro Overnight Index Average)		
€STR	Eurska kratkoročna kamatna stopa (Euro short-term rate)		
EU	Europska unija	Zemlje:	
EUR	Euro	CY	Cipar
FBA	Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine	ES	Španjolska
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine	FR	Francuska
FED	Sustav federalnih rezervi	GR	Grčka
FTSE	Indeks londonske burze (Financial Times Stock Exchange)	HR	Hrvatska
GBP	Britanska funta	IE	Irska
HHI	Herfindahl-Hirschman Indeks	IT	Italija
ILO	Međunarodna organizacija rada (International Labor Organization)	PT	Portugalija
JRTR	Jedinstveni registar transakcijskih računa	RS	Srbija
KM	Konvertibilna marka	SI	Slovenija
KWD	Kuvajtski dinar	SK	Slovačka
MFT BiH	Ministarstvo financija i trezora BiH	TR	Turska
MKO	Mikrokreditne organizacije		
MMF	Međunarodni monetarni fond		
MONEYVAL	Komitet Vijeća Europe za evaluaciju borbe protiv pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti		

Uvod

Pod finansijskom stabilnošću CBBiH podrazumijeva stanje u kojem finansijski sustav može apsorbirati šokove bez značajnih poremećaja u svom trenutačnom i budućem funkcioniranju i čije funkcioniranje nema negativne utjecaje na ekonomiju.

Mandat CBBiH za praćenje stabilnosti finansijskoga sustava neizravno proizlazi iz Zakona o CBBiH. CBBiH ima aktivnu ulogu u razvoju i implementaciji politike stabilnosti i održivoga ekonomskog rasta BiH, kroz osiguranje stabilnosti domaće valute i ukupne finansijske i ekonomske stabilnosti u zemlji. Jedna od temeljnih zadaća CBBiH je uspostava i održavanje odgovarajućih platnih i obračunskih sustava kao dijela finansijske infrastrukture. CBBiH doprinosi očuvanju finansijske stabilnosti kroz zakonom utvrđenu nadležnost koordinacije djelatnosti entitetskih agencija za bankarstvo. CBBiH, u skladu s odlukom Upravnog vijeća, sudjeluje u radu međunarodnih organizacija koje rade na učvršćivanju finansijske i ekonomske stabilnosti kroz međunarodnu monetarnu suradnju. Aktivnosti CBBiH na polju praćenja stabilnosti finansijskog sustava obuhvaćaju i specijaliziranu komunikaciju s relevantnim međunarodnim i domaćim institucijama kojom se osigurava kontinuitet procesa praćenja sustavnih rizika. Doprinos očuvanju finansijske stabilnosti CBBiH daje u okviru članstva u Stalnom komitetu za finansijsku stabilnost BiH.

Publiciranjem Izvješća o finansijskoj stabilnosti CBBiH nastoji doprinijeti finansijskoj stabilnosti u BiH kroz:

- Unapređenje razumijevanja i poticanje dijaloga o rizicima za finansijske posrednike u makroekonomskom okruženju;
- Upozoravanje finansijskih institucija i drugih sudionika na tržištu na mogući kolektivni utjecaj njihovih pojedinačnih akcija;
- Stvaranje konsenzusa o finansijskoj stabilnosti i poboljšanje finansijske infrastrukture.

Iako je fokus ovog izvješća na događajima iz 2019. godine, njegov obuhvat je proširen i na najvažnija događanja iz prve polovice 2020. godine, u skladu s dostupnim podacima u vrijeme izrade. Izvješće o finansijskoj stabilnosti za 2019. godinu je organizirano po poglavljima kako slijedi. U izvršnom sažetku su naglašeni najvažniji rizici po stabilnost finansijskog sustava. U prvom poglavlju su predstavljeni glavni trendovi i rizici iz međunarodnog okruženja. U sklopu ovog poglavlja posebno su izdvojeni glavni rizici iz EU i eurozone, te su opisani njihovi učinci na bankarski sektor i realnu ekonomiju ovog geografskog područja, s fokusom na rizike koji mogu imati utjecaj na bankarski sektor i realnu ekonomiju BiH. Drugo poglavlje daje pregled trendova i potencijalnih rizika iz domaćeg okruženja koji se odražavaju na funkcioniranje finansijskoga sustava u BiH. Treće poglavlje daje pregled glavnih trendova i rizika koji dolaze iz fiskalnog sektora. Četvrto poglavlje ilustrira učinke rizika identificirane u prethodnim poglavljima na potraživanja od stanovništva. Fokus petog poglavlja su učinci identificiranih rizika na sektor pravnih osoba. U šestom poglavlju se ocjenjuju učinci rizika na stabilnost finansijskog sektora, s fokusom na bankarski sektor. Sedmo poglavlje ilustrira osnovne trendove u finansijskoj infrastrukturi: platnim sustavima i regulatornom okviru. Izvješće o finansijskoj stabilnosti za 2019. godinu sadrži šest tekstnih okvira: Mjere ECB-a na području monetarne politike i nadzora banaka kao reakcija na pandemiju koronavirusa; Ocjena glavnih makrofinansijskih rizika po finansijsku stabilnost; Tržište nekretnina kao pokazatelj ekonomske aktivnosti i rizika po finansijsku stabilnost; Aktivnosti i mjere vlada u BiH za stabilizaciju gospodarstva i ublažavanje negativnih ekonomskih posljedica pandemije koronavirusa; Mrežna analiza preljevanja sustavnih rizika i Testovi na stres.

Na kraju, potrebno je naglasiti da se ovo izvješće bavi isključivo pitanjima od značaja za sustavni rizik, jer je nadzor poslovanja finansijskih posrednika, u skladu s važećim zakonima u BiH, zadatak nadležnih supervizora za finansijski sektor. Njegov je osnovni cilj da ukaže na rizike koji dolaze iz finansijskog sustava, kao i makroekonomskog okruženja, te procijeni sposobnost sustava da apsorbira te šokove.

Izvršni sažetak

Osnovne su karakteristike globalne ekonomije u 2019. godini: nastavak usporavanja globalnog ekonomskog rasta uslijed usporavanja gospodarskoga rasta u razvijenim ekonomijama i zemljama u razvoju i tržištima u nastajanju, slabljenje svjetske trgovine zbog zaoštravanja trgovinskih tenzija, pojačane geopolitičke neizvjesnosti na Bliskom istoku, te provođenje akomodativnih monetarnih politika vodećih središnjih banaka zbog konstantno niskih stopa inflacije. U 2019. godini globalna je ekonomija ostvarila svoju najnižu razinu ekonomskoga rasta još od početka svjetske ekonomske krize iz 2008. godine. Nekontrolirano širenje koronavirusa krajem 2019. godine i proglašavanje pandemije početkom 2020. godine, dovelo je do značajne kontrakcije u mnogim granama ekonomske aktivnosti, te je izvjesno da će u 2020. godini većina zemalja biti pogodjena recesijom. Zemlje EU nisu izuzete iz općih trendova, a visoka razina javnoga duga zemalja eurozone, te proces izlaska Velike Britanije iz EU koji je u tijeku, predstavljaju dodatne rizike za ovu grupu zemalja. Ključni su rizici po finansijsku stabilnost u eurozoni slabljenje profitabilnosti banaka, jačanje tržišnih rizika uslijed volatilnosti prinosa na obveznice zemalja s visokim javnim dugom te rast operativnih rizika vezanih za sigurnost podataka.

U 2019. godini rizici iz domaćega makroekonomskog okruženja blago su oslabili. Vanjske ranjivosti koje proizilaze iz platnobilančne pozicije zemlje su ublažene. Smanjenje ukupnog vanjskog duga BiH, kao i pozitivni pomaci zabilježeni na tržištu rada i nekretnina povoljno su djelovali na finansijsku stabilnost. Međutim, slabiji rast realne ekonomske aktivnosti u odnosu na prethodnu godinu, visoka stopa nezaposlenosti, niska konkurentska pozicija zemlje kao i niska kupovna moć stanovništva ne omogućavaju značajnije ublažavanje rizika iz domaćega makroekonomskog okruženja. Međunarodne su rejting agencije u 2019. godini zadržale dugoročni kreditni rejting BiH nepromijenjenim, ali je u 2020. godini agencija S&P, u okviru provedene izvanredne procjene za većinu zemalja, zbog negativnih ekonomskih posljedica pandemije, smanjila izglede kreditnog rejtinga za BiH sa pozitivnih na stabilne.

Povoljniji su uvjeti na tržištu rada doprinijeli blagom rastu potrošnje i porastu zaduženosti domaćinstava koja je u najvećoj mjeri posljedica rasta zaduženosti stanovništva po kreditima od banaka. Nastavak je trenda snižavanja aktivnih kamatnih stopa povoljno djelovao na rast tražnje

za kreditima, a banke su i u 2019. godini u velikoj mjeri odobravale nenamjenske i zamjenske kredite s povoljnijim uvjetima otplate. Nastavljeno je blago poboljšanje kvalitete kreditnog portfelja u segmentu stanovništva, ali je intenzitet reklasifikacije kredita u nekvalitetne kredite bio jači u odnosu na prethodne godine. Rast je ukupnih depozita stanovništva u najvećoj mjeri, kao i prethodnih godina, determiniran rastom iznosa sredstava na transakcijskim računima i depozitima po viđenju, međutim nakon nekoliko godina stagnacije, došlo je i do blagog rasta štednje stanovništva.

Ukupna zaduženost sektora poduzeća u 2019. godini je blago povećana u odnosu na prethodnu godinu. Kamatne stope na kredite zadržale su opadajući trend, što je omogućavalo zaduženje poduzeća po relativno povoljnim uvjetima. U financiranju svojih poslovnih aktivnosti sektor poduzeća se, kao i prethodnih godina najviše oslanjao na kreditnu podršku banaka. Nastavljeno je smanjenje nekvalitetnih kredita u sektoru nefinancijskih poduzeća, a zabilježena je i manja stopa defaulta, što ukazuje na slabljenje kreditnoga rizika. Izloženost je kamatnom riziku blago povećana, uslijed nešto intenzivnijeg kreditnog zaduživanja uz promjenjivu kamatnu stopu, dok valutni rizik i dalje ne predstavlja značajan izvor rizika zbog monetarnoga režima u BiH.

U 2019. godini u bankarskom sektoru BiH je zabilježen nastavak pozitivnih trendova iz prethodne godine i slabljenje rizika po finansijsku stabilnost koji proizilaze iz bankarskoga sektora. Poboljšani su svi pokazatelji finansijskoga zdravlja i zabilježena je umjerena kreditna aktivnost. Preostala ročnost ukupnih obveza bankarskoga sektora blago se poboljšala u odnosu na prethodnu godinu zahvaljujući rastu oročenih depozita u 2019. godini. Usprkos tomu, može se ocijeniti da ročna struktura izvora financiranja trenutačno predstavlja jedan od ključnih rizika po finansijsku stabilnost. Rezultati top-down testova na stres, ukazuju da je bankarski sektor u mogućnosti da amortizira snažne makroekonomske šokove.

Centralna je banka BiH u 2019. godini izvršavala svoju zakonsku obvezu održavanja odgovarajućih platnih sustava. Platni se promet odvijao neometano kroz sustave žiroklinga i bruto poravnjanja u realnom vremenu (RTGS). Nastavljene su aktivnosti na modernizaciji platnih sustava u Bosni i Hercegovini, a u cilju njihove prilagodbe europskim standardima i integriranja u europske tokove. Nadograđen je Središnji registar kredita poslovnih subjekata i fizičkih osoba (SRK), kao i sustav žiroklinga, čime je ostvaren jedan od preduvjeta u integraciji platnih sustava CBBiH u platne sustave

u EU. Realizacija transakcija putem međunarodnoga kliringu plaćanja s inozemstvom se također odvijala neometano.

U 2019. i prvoj polovici 2020. godine domaće institucije su nastavile s donošenjem novih podzakonskih akata, kojima

je u značajnoj mjeri kompletiran ključni set regulatornih propisa u okviru entitetskih zakona o bankama. Bitno je istaći da je usvajanjem novog Zakona o osiguranju depozita u bankama BiH, 17.06.2020. godine, konačno kompletiran zakonski okvir za poslovanje banaka.

1. Trendovi i rizici iz međunarodnog okruženja

Osnovne su karakteristike globalne ekonomije u 2019. godini: nastavak usporavanja globalnog ekonomskoga rasta, slabljenje svjetske trgovine, slabiji rast ekonomije SAD-a i Kine uslijed nastavka trgovinskoga rata, istodobno usporavanje ekonomskoga rasta u većini zemalja bez obzira na razinu razvijenosti, niska inflacija u EU i eurozoni, pojačane geopolitičke neizvjesnosti na Bliskom istoku, pad cijene nafte i drugih energenata na svjetskim tržištima, kao i politike monetarnoga popuštanja vodećih središnjih banaka. U generalno slabim makroekonomskim uvjetima, pandemija koronavirusa dovela je do porasta neizvjesnosti izgleda za globalni oporavak u narednom razdoblju.

Povećanje globalne neizvjesnosti u uvjetima rastućega trgovinskog protekcionizma i posljedica izlaska Velike Britanije iz EU, slabljenje investicijske potrošnje te kriza u pojedinim tržištima u nastajanju, nepovoljno su utjecali na svjetsku trgovinu u 2019. godini. Usporavanje gospodarskoga rasta i pad cijena sirove nafte (i drugih energenata) djelovali su na daljnje slabljenje globalne inflacije.

Izbijanje je epidemije koronavirusa krajem 2019. godine u Kini, koja je uslijed naglog i nekontroliranog širenja na ostatak svijeta, početkom 2020. proglašena pandemijom od strane WHO, zaustavilo proizvodnju i potrošnju u gotovo svim ekonomijama širom svijeta sredinom ožujka 2020. godine. U roku od samo tri mjeseca prognoza svjetskoga ekonomskog rasta za 2020. godinu smanjena je za 6 postotnih bodova (sa 3% iz siječnja 2020. na -3% u travnju 2020. godine). Zbog neizvjesnosti u pogledu širenja pandemije koronavirusa i nezapamćenih restrikcija u pogledu kretanja ljudi i protoka roba, obustavljanje ekonomске aktivnosti u zemljama širom svijeta nastavljeno je i tijekom drugog tromjesečja 2020. godine, zbog čega je u svibnju 2020. godine predviđen negativan ekonomski rast u više od 170 zemalja svijeta. Prema posljednjim dostupnim prognozama OECD-a s početka lipnja 2020. godine, predviđa se pad svjetske ekonomije od 6% u 2020. godini.

1.1. Trendovi u međunarodnome okruženju

Usporavanje globalnoga ekonomskog rasta nastavljeno je i u 2019. godini tako da je globalna ekonomija sa stopom

rasta od 2,9% ostvarila svoju najnižu razinu od početka svjetske ekonomiske krize iz 2008. godine.

Projekcije MMF-a iz travnja 2020. godine su, zbog izbijanja pandemije koronavirusa, znatno snižene u odnosu na one iz listopada 2019. godine (tablica 1.1). Prema projekcijama iz travnja 2020. godine, MMF je predviđao pad svjetske ekonomije od 3%, ali zbog izrazite kompleksnosti krize koja je dovela do šokova na strani ponude (prestanka proizvodnje) i na strani potražnje (smanjene potrošnje), posljednje dostupne prognoze ukazuju na to da će pandemija koronavirusa izazvati znatno dublu recesiju, vjerojatno i goru nego što je izazvala globalna ekonomска kriza prije 12 godina. Najveći pad aktivnosti se očekuje u zemljama eurozone i EU (-7,5% i -7,1%) uslijed velikoga pada vodećih ekonomija Njemačke (-7,0%) te Italije (-9,1%). Zemlje u razvoju i tržišta u nastajanju imaju najmanji projektovani pad ekonomskih aktivnosti od -1,1% isključivo zbog Kine koja je jedina zemlja kod koje je projektovan ekonomski rast u 2020. godini u iznosu od 1,2%, što je najniža projekcija ekonomskoga rasta za ovu zemlju u posljednja četiri desetljeća.

Tablica 1.1: Realni BDP, godišnja stopa rasta

	Realni BDP, godišnja stopa rasta						Promjena u odnosu na projekciju iz listopada 2019.	
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.
Svijet	3,9	3,6	2,9	-3,0	5,8	-0,1	-6,4	2,2
Razvijene ekonomije	2,5	2,2	1,7	-6,1	4,5	0,0	-7,8	2,9
SAD	2,4	2,9	2,3	-5,9	4,7	0,0	-8,0	3,0
EU	2,9	2,3	1,7	-7,1	4,8	0,1	-8,8	3,1
Euro zona	2,5	1,9	1,2	-7,5	4,7	0,1	-8,9	3,3
Velika Britanija	1,9	1,3	1,4	-6,5	4,0	0,2	-8,0	2,5
Japan	2,2	0,3	0,7	-5,2	3,0	-0,2	-5,6	2,6
Zemlje u razvoju i tržišta u nastajanju	4,8	4,5	3,7	-1,1	6,6	-0,2	-5,6	1,8
Rusija	1,8	2,5	1,3	-5,5	3,5	0,3	-7,3	1,5
Kina	6,9	6,8	6,1	1,2	9,2	0,0	-4,6	3,3
Evropske zemlje u razvoju i tržišta u nastajanju	4,0	3,2	2,1	-5,2	4,2	0,3	-7,7	1,6
Glavni vanjskotrgovinski partneri								
Njemačka	2,5	1,5	0,6	-7,0	5,2	0,0	-8,2	3,7
Hrvatska	3,1	2,7	2,9	-9,0	4,9	-0,1	-11,7	2,4
Srbija	2,0	4,4	4,2	-3,0	7,5	0,7	-7,0	3,5
Italija	1,7	0,8	0,3	-9,1	4,8	0,3	-9,7	4,1
Slovenija	4,8	4,1	2,4	-8,0	5,4	-0,5	-11,0	2,7
Austrija	2,5	2,4	1,6	-7,0	4,5	0,0	-8,7	3,0
Crna Gora	4,7	5,1	3,6	-9,0	6,5	0,6	-11,5	3,6

Izvor: World Economic Outlook, IMF, travanj 2020, kalkulacija CBBiH

U odnosu na projekcije iz listopada 2019. godine, jasno je vidljiv znatan pad projekcija u svim promatranim zemljama za 2020. godinu, ali i oporavak u 2021. godini koji u razvijenim zemljama neće biti dovoljan da ekonomsku aktivnost vrati na razinu iz 2019. godine.

U SAD-u je u 2019. godini zabilježen rast ekonomске aktivnosti u iznosu od 2,3%, što predstavlja najsporiji rast ekonomске aktivnosti SAD-a u posljednje tri godine. Povećana državna potrošnja te niski troškovi zaduživanja, uz rekordno nisku nezaposlenost u posljednja dva desetljeća, uspjeli su donekle da ublaže negativne posljedice trgovinskih tenzija s Kinom i EU. Oštar pad korporativnih investicija uz smanjenu proizvodnju te smanjenje osobne potrošnje, koja predstavlja glavni pokretač rasta američkog gospodarstva, dodatno su usporili američko gospodarstvo. Nakon izbijanja pandemije koronavirusa, MMF je prognozirao pad ekonomске aktivnosti SAD u 2020. godini od -5,9%, a samo u prvom tromjesečju 2020. godine industrijska proizvodnja SAD-a pala je za 5,4%, što predstavlja najveći pad od Drugog svjetskoga rata.

U drugoj polovici 2019. godine nesigurnost trgovinske politike, geopolitičke napetosti na Bliskom istoku i usporavanje gospodarske aktivnosti u ključnim tržištima u nastajanju nastavili su da opterećuju globalnu ekonomsku aktivnost a posebno proizvodnju i trgovinu. Zabilježeno je dodatno slabljenje ekonomskoga rasta u grupi zemalja u razvoju (Indija, Meksiko i Južna Afrika) zbog slabljenja domaće tražnje i smanjenja potrošnje.

Japan je u posljednjem tromjesečju 2019. godine, nakon podizanja stope PDV-a za dva postotna boda, na 10%, zabilježio najveći pad aktivnosti u posljednjih pet godina da bi krajem prvoga tromjesečja 2020. godine i zvanično ušao u recesiju uslijed negativnih finansijskih učinaka pandemije koronavirusa i pada svih ekonomskih pokazatelja (potrošnja, investicije, izvoz). Indija je u 2019. godini sa stopom rasta od 4,2% zabilježila najslabiji rast još od 2008. godine. Velika Britanija je u 2019. godini uspjela zabilježiti simboličan ekonomski rast u odnosu na prethodnu godinu i pored usporavanja ekonomске aktivnosti u drugoj polovici godine. Odsustvo ekonomskoga rasta u posljednjem tromjesečju 2019. godine praćeno produženom neizvjesnošću oko Brexita te pojačanim nepovjerenjem investitora i smanjenom

potrošnjom uz najnižu razinu proizvodnje automobila u posljednjem desetljeću, bili su nagovještaj duboke recesije britanskoga gospodarstva koja je i zvanično potvrđena sredinom svibnja 2020. godine.

Značajan pad ekonomске aktivnosti u grupi europskih zemalja u razvoju i tržištima u nastajanju u 2019. godini bio je pod dominantnim utjecajem negativnih ekonomskih prilika u Turskoj i Rusiji. Nepovoljne ekonomске prilike u Turskoj iz 2018. godine nastavile su se i u 2019. godini. Deprecijacija lire, koja je potakla inflaciju uz povećanu nezaposlenost, dodatno je usporila tursko gospodarstvo koje je na kraju 2019. godine ostvarilo skroman rast od 0,9%. Početkom 2020. godine vladinim fiskalnim stimulansima i programom ekonomskih strukturalnih reformi uz stabilizaciju tečaja, te smanjenjem kamatne stope i inflacije, ostvaren je veliki ekonomski zamah, te je na kraju prvog tromjesečja 2020. godine Turska zabilježila ekonomski rast oko 4,5%¹. Rusija je u 2019. godini zabilježila ekonomski rast od 1,3%, čime je trend rasta zabilježen u posljednje tri godine, značajno usporen. Nacionalni projekti koji su najavljeni u 2018. godini i pokrenuti godinu dana kasnije nisu dali očekivani učinak jer je do kraja lipnja 2019. godine iskorišteno manje od trećine planiranih sredstava za investicije, što je znatno smanjilo potrošnju.

U 2019. godini vodeće središnje banke vodile su ekspanzivnu monetarnu politiku. Mjerama ekspanzivne monetarne politike vodeće središnje banke nastojale su ublažiti loše makroekonomске pokazatelje, prvenstveno niske stope inflacije, koje su cijele godine bile daleko ispod ciljane razine. Usprkos najavama FED-a iz prve polovice 2019. godine da neće snižavati referentne kamatne stope, do kraja godine ipak su uslijedila tri sniženja referentne kamatne stope, svaki put za po 25 b.b. ECB nije mijenjala kamatne stope na glavne operacije refinanciranja i stopu prekonočnoga zaduživanja, ali je u rujnu 2019. godine smanjila depozitnu stopu za 10 b.b. na -0,50%, te najavila novi val kvantitativnoga popuštanja i otkup vrijednosnih papira zemalja eurozone u iznosu od 20 milijardi eura, koji je započeo u studenome 2019. godine. U ožujku 2020. godine FED je još dva puta značajno snizio kamatne stope (prvi puta za 50 b.b, drugi puta za 100 b.b), dok je odluka ECB o zadržavanju referentne kamatne stope na depozite nepromijenjenom (-0,5%), bila suprotna očekivanjima tržišta. Kamatna stopa na glavne operacije refinanciranja je također zadržana (0%) kao i kamatna stopa na prekonočne

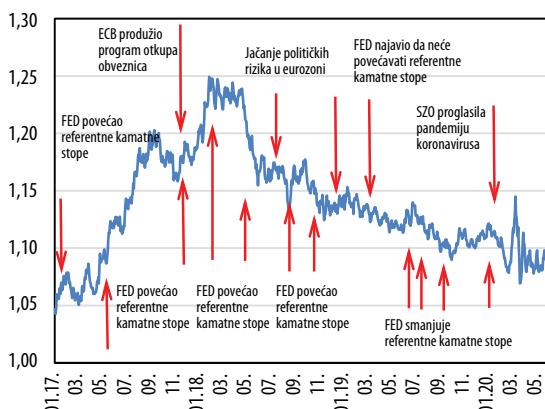
¹ Izvor: Statistički institut Republike Turske, www.turkstat.gov.tr

pozajmice (0,25%). Istodobno, ECB je najavila mjere podrške bankarskom kreditiranju i proširila program otkupa obveznica za 120 milijardi eura.

ECB je od 1. listopada 2019. godine počela s kalkulacijom nove eurske kratkoročne kamatne stope €STR (euro short-term rate) za koju je planirano da će u potpunosti zamijeniti dosadašnju EONIA od 2022. godine².

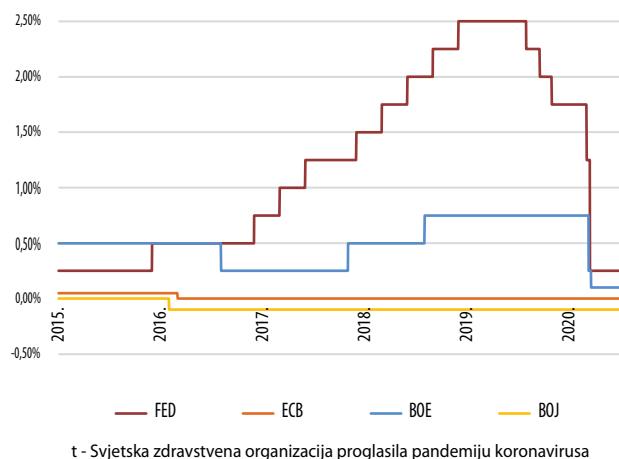
Banka Engleske u 2019. godini nije mijenjala referentnu kamatnu stopu, dok je u 2020. kamatna stopa smanjena, te se razmatra njeno daljnje smanjenje. Banka Japana je nastavila provoditi akomodativnu monetarnu politiku, a referentna je kamatna stopa zadržana na razini iz 2016. godine i iznosi -0,1%.

Grafikon 1.2: Kretanje tečaja USD prema EUR

Izvor: Bloomberg

Grafikon 1.1: Kretanje referentnih kamatnih stopa vodećih središnjih banaka

Izvor: FED, ECB, BOE, BOJ

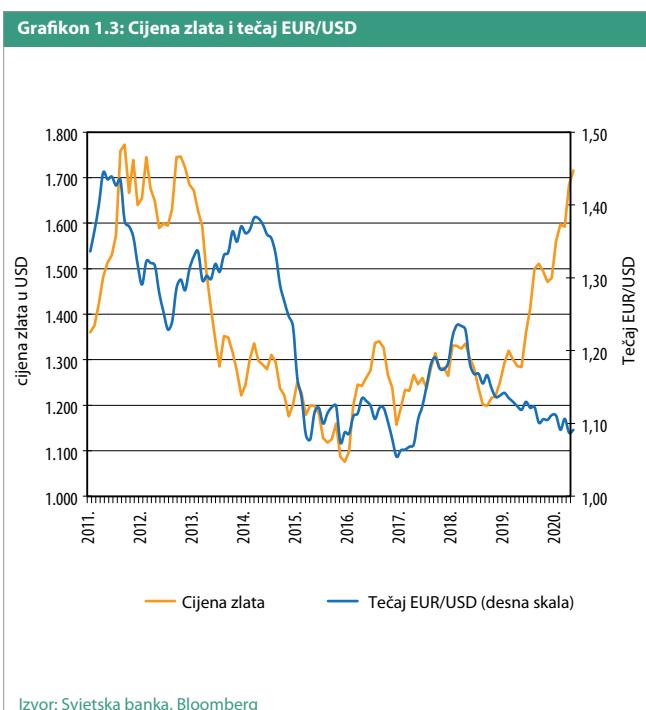
Napomena: Na grafikonu je prikazana gornja granica intervala referentne kamatne stope FED-a

U 2019. godini i početkom 2020. godine nastavljen je trend jačanja dolara i deprecijacije eura. Na kraju 2019. godine zabilježen je tečaj 1,121 EUR/USD, što predstavlja deprecijaciju eura od 2,2% u odnosu na početak godine. Deprecijacija je eura zabilježena i u odnosu na japanski jen i švicarski franak. Početkom ožujka 2020. godine euro, britanska funta i japanski jen naglo su ojačale u odnosu na američki dollar kao posljedica nagloga pada cijene nafte na svjetskom tržištu uslijed pandemije koronavirusa.

Prema podacima ECB-a, euro je činio 20,5% svjetskih deviznih rezervi na kraju 2019. godine, dok je njegov udio u dospjelim međunarodnim dužničkim vrijednosnim papirima smanjen na 22,1%. Poput eura i dolara je u posljednjem desetljeću izgubio tržišni udio, ali i pored toga ove valute još uvijek sudjeluju sa preko 80% u svjetskim deviznim rezervama. U lipnju 2020. godine udio američkog dolara, vodeće svjetske rezervne valute, dodatno je pao na najnižu razinu u posljednja dva desetljeća, što ukazuje na to da se nastavlja trend postupne diverzifikacije portfelja svjetskih deviznih rezervi.

Cijena zlata je rasla u 2019. godini uslijed povećane tražnje za sigurnim vidovima ulaganja. Prosječna cijena zlata u 2019. godini dostigla je vrijednost od 1.393 USD za uncu, što predstavlja najveću prosječnu godišnju cijenu zlata u posljednjih pet godina i u odnosu na prošlogodišnju prosječnu cijenu veća je za 9,7%. Trend rasta cijene zlata nastavio se i u 2020. godini dodatno potaknut povećanim rizikom od pandemije koronavirusa, tako da je u svibnju 2020. godinu postigao vrijednost od 1.716 USD za uncu, što predstavlja najveću ostvarenu vrijednost još od 2011. godine.

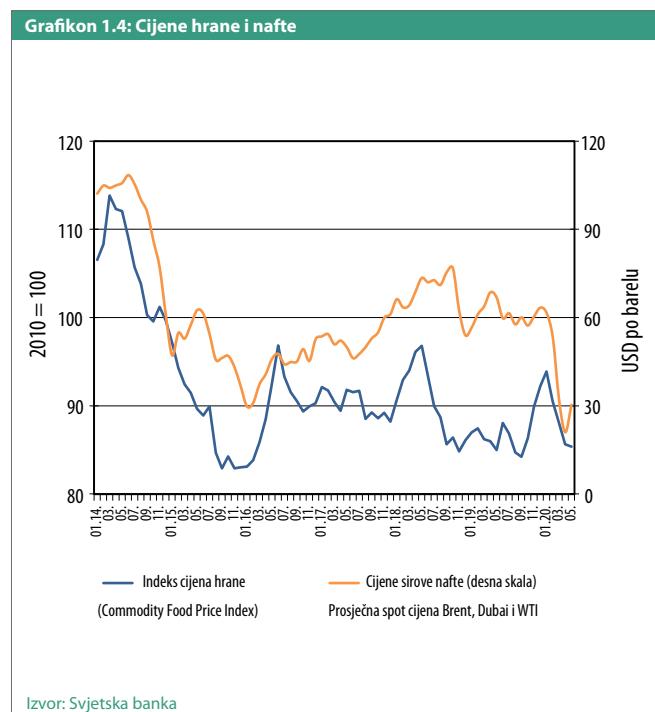
² Cilj €STR je da vjerno održava cijenu prekonočnog zaduživanja na europskom finansijskom tržištu. €STR se objavljuje svako jutro, za razliku od EONIA-je koja je objavljivana veće prije i prilikom računanja se koriste podaci dvostruko većeg broja europskih banaka. Nakon uvođenja stope €STR, stopa EONIA je nastavila da se računa kao €STR uvećan za 8,5 baznih bodova.

Usporavanje globalne inflacije koje je počelo krajem 2018. godine nastavilo se i u 2019. godini i pored vrlo ekspanzivnih mjera monetarnih i makroekonomskih politika. Usljed znatnoga pada potražnje u 2019. godini zabilježena je i dalje niska inflacija na globalnoj razini, niža u odnosu na prethodnu godinu. Pad cijene nafte i drugih energenata, kao i hrane i ostalih životnih namirnica doprinosili su smanjenju inflacije. Prosječna cijena sirove nafte u 2019. godini iznosila je 61,41 USD po barelu, što predstavlja smanjenje od 10% u odnosu na prošlogodišnju prosječnu cijenu. U prvom tromjesečju 2019. godine uslijed povećane tražnje i uvedenih sankcija na izvoz nafte Iranu i Venecueli, cijena nafte je rasla i u travnju je dosegla najvišu prosječnu mjesečnu vrijednost u 2019. godini po cijeni od 68,58 USD po barelu. Cijene nafte su do kraja godine bile izrazito nestabilne zbog pojačanih tenzija na Bliskom istoku, te nastavka trgovinskoga rata između SAD-a i Kine, tako da je uslijed smanjenja potražnje cijena nafte pala za oko 8%. Početkom je 2020. godine zabilježen najznačajniji pad cijena nafte još od početka 2016. godine kao posljedica smanjene tražnje uslijed nekontroliranoga globalnog širenja koronavirusa i proglašavanja pandemije kao i nepostizanja dogovora glavnih proizvođača nafte Rusije i Saudijske Arabije oko smanjivanja proizvodnje i ograničavanja ponude. U drugoj je polovici travnja zbog nedostatka skladišnih kapaciteta i gomilanja zaliha, te zbog isteka terminskih ugovora i nezainteresiranosti za sklapanje novih, WTI (West Texas Intermediate) brent

nafta za svibanjsku isporuku na američkom tržištu tijekom jednog dana trgovanja izgubila gotovo 300% svoje vrijednosti i zabilježila negativnu vrijednost prvi puta u povijesti u iznosu od -37,63 dolara po barelu. Do kraja je travnja došlo do postupne stabilizacije i oporavka cijene nafte tako da je prosječna cijena sirove nafte (Brent, Dubai, WTI) u travnju iznosila 21 USD po barelu, što je najniža cijena u posljednja tri desetljeća. OPEC je sa partnerima, uključujući i Rusiju (grupa poznata pod nazivom OPEC+) uspio postići dogovor o smanjenju proizvodnje, što je zaustavilo rast zaliha i dalji pad cijene nafte.

Iako su cijene prehrambenih proizvoda padale tijekom godine, krajem 2019. godine došlo je do znatnog rasta cijene hrane uslijed povećane tražnje, tako da je indeks cijena hrane porastao za 6% u odnosu na početak godine.

1.2. Pregled glavnih rizika u EU i eurozoni

Kao glavni rizici u EU u 2019. godini izdvajaju se geopolitički izazovi uslijed nastavka trgovinskoga rata, posljedice Brexita te visoka razina javnoga duga u eurozoni. Krajem 2019. i početkom 2020. godine snažno su ojačali ekonomsko-socijalni rizici uslijed pandemije koronavirusa. Ovi će se rizici sa sigurnošću značajno odraziti na sve sektore europskoga gospodarstva i globalne ekonomije, uz već izvjesnu globalnu recesiju u 2020. godini. Ključni rizici po financijsku stabilnost bankarskoga sektora eurozone predstavljaju: pojačan tržišni

rizik zbog volatilnosti prinosa na obveznice zemalja s visokim javnim dugom; slabija profitabilnost banaka; ublažavanje uvjeta za odobravanje kredita; niske kamatne stope te pojačani operativni rizici vezani za sigurnost podataka (tzv. cyber kriminal).

1.2.1. Učinci na bankarski sektor

Bankarski je sektor eurozone uspješno apsorbirao rizike iz makroekonomskoga okruženja u 2019. godini.

Aktivnosti jačanja regulatornoga okvira za poslovanje banaka poduzete u prethodnim godinama rezultirale su očuvanjem stabilnosti glavnih pokazatelja finansijskoga zdravlja. Banke eurozone su bile adekvatno kapitalizirane, a stopa redovitoga osnovnog kapitala (CET1) na razini banaka eurozone iznosila je 14,2%, dok je stopa adekvatnosti kapitala (Total Capital Ratio) iznosila 18,43%³. Poboljšanje kvalitete aktive banaka nastavilo se i u 2019. godini. Nastavljeno je smanjenje razine nekvalitetnih kredita uslijed provođenja sveobuhvatne europske strategije za rješavanje problema nekvalitetnih kredita, a udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima na kraju četvrtoga tromjesečja 2019. godine iznosio je svega 3,3%. Međutim, u pojedinim zemljama (Grčka 36,4%, Cipar 17,1%) razina ovoga pokazatelja je i dalje veoma visoka. Slaba profitabilnost i dalje predstavlja jedan od glavnih izazova banaka u eurozoni, a dodatni pritisak na profitabilnost predstavljaju rastući operativni rizici. Ukupni povrat na dionički kapital (ROE) sustavnih banaka eurozone na kraju 2019. godine iznosi 5,8% i smanjen je u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosio 6,8%.

Zbog izbjanja pandemije koronavirusa, očekuje se povećanje kreditnog rizika u bankama EU i eurozone i pored niza privremenih mjera koje su donijeli regulatori za ublažavanje posljedica pandemije koronavirusa. Banke se sve više suočavaju s padom profitabilnosti, otežanim plaćanjima i sve većim brojem klijenata koji nisu u mogućnosti da na vrijeme izmire svoje obveze, osobito banke koje imaju visoku izloženost sektorima gospodarstva koje nije radilo u vrijeme pandemije ili poduzećima koja će ostati zatvorena.

Tekstni okvir 1: Mjere ECB-a na području monetarne politike i nadzora banaka kao reakcija na pandemiju koronavirusa

Upravni je odbor Europske središnje banke (ECB) nakon proglašavanja pandemije koronavirusa sredinom ožujka 2020. godine donio sveobuhvatan paket mjera podrške finansijskom sustavu eurozone kako bi finansijski sustav mogao pružiti neophodnu finansijsku podršku svim sektorima koji su pogodjeni negativnim učincima pandemije.

Uvjjeti za operacije dugoročnog refinanciranja treće serije (TLTRO III) su znatno povoljniji i imaju za cilj da pomognu bankama u kreditiranju sektora koji su u najvećoj mjeri pogodjeni širenjem koronavirusa, a posebno malih i srednjih poduzeća. Tijekom godinu dana, koliko će TLTRO III operacije trajati (od lipnja 2020. do lipnja 2021. godine), prvo bitno je predviđeno da prosječna kamatna stopa bude manja za 25 b.b. od prosječne stope koju eurosustav primjenjuje u svojim glavnim operacijama refinanciranja. Nakon sastanka u travnju 2020. godine ECB je dodatno ublažio ove uvjete i propisao da će kamatna stopa biti manja za 50 b.b. od prosječne kamatne stope na glavne operacije refinanciranja. Ukupan iznos dopuštenih kredita ugovornih strana u sklopu operacija TLTRO III povećan je za 50% vrijednosti njihovih prihvatljivih kredita s kraja veljače 2019. godine, čime je ukupan iznos zaduživanja u sklopu ovog programa skoro tri puta povećan, s više od 1 bilijun EUR na oko 3 bilijuna EUR.

Upravni odbor ECB-a je donio odluku da se do kraja 2020. godine iznos za kupovinu vrijednosnih papira dodatno poveća za 120 milijardi eura, osiguravajući tako snažan doprinos programa kupovine vrijednosnih papira privatnoga sektora. Očekuje se da će se neto kupovina vrijednosnih papira provoditi onoliko dugo koliko to bude potrebno za jačanje akomodativnoga utjecaja kamatnih stopa ECB-a, a da će prestati neposredno nakon što se stvore uvjeti za povećanje ključnih kamatnih stopa.

U sklopu je donesenoga paketa mjera, pokrenut Pandemijski program kupovine u hitnim slučajevima (Pandemic Emergency Purchase Programme - PEPP), privremeni program kupovine vrijednosnih papira privatnoga i javnoga sektora, kako bi se suzbili ozbiljni rizici za mehanizme transmisije monetarne politike i kako bi se spriječila fragmentacija kreditnoga tržišta uslijed sve većeg nekontroliranoga širenja zaraze koronavirusa. PEPP predstavlja nestandardnu mjeru monetarne politike koja ima za cilj da pomogne ekonomiji da apsorbira šok trenutačne krize kroz smanjivanje troškova zaduživanja i povećanje kreditiranja u eurozoni. Svrha PEPP kupovine vrijednosnih papira je da pomogne u povećanju potrošnje i ulaganja, s ciljem podrške ekonomskom

³ Ukupna minimalna stopa adekvatnosti kapitala u skladu s regulatornim zahtjevima Basel III okvira iznosi 12,5% od ukupne izloženosti riziku.

rastu, a sektorima poduzeća, stanovništva i vladama bi trebalo da pomogne na način da im se olakša pristup sredstvima koja će im možda trebati kako bi prebrodili krizu. Za realizaciju ovoga programa prвobitno je odobren iznos od 750 milijardi eura, ali je već početkom lipnja 2020. godine, zbog dodatnoga smanjenja inflacije, povećan za dodatnih 600 milijardi eura i trenutačno ukupno iznosi 1.350 milijardi eura. PEPP obuhvaća sve kategorije aktive koje ispunjavaju uvjete u okviru postojećega programa kupovine aktive (APP) kao i nefinansijske komercijalne vrijednosne papire iz CSPP programa kupovine za korporativni sektor (Corporate Sector Purchase Programme). Novi program kupovine obveznica obuhvaća i grčke vrijednosne papire, što do sada nije bio slučaj, zbog narušenoga povjerenja investitora u grčke vrijednosne papire nakon krize s državnim dugom.

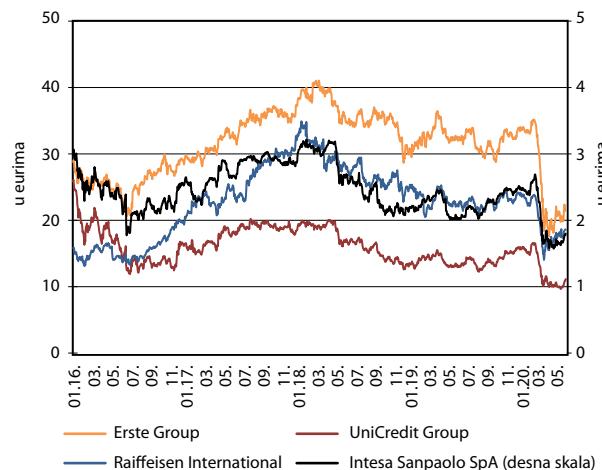
Upravni je odbor ECB-a najavio da će i dalje u potpunosti reinvestirati glavnice dospjelih vrijednosnih papira onoliko dugo koliko to bude potrebno za održavanje povoljnih uvjeta tekuće likvidnosti i visokoga stupnja prilagodljivosti monetarne politike. Kamatna stopa na glavne operacije refinanciranja (0,00%), kamatna stopa na stalno raspoloživu mogućnost granične pozajmice od središnje banke (0,25%) te kamatna stopa na depozite kod središnje banke (-0,50%) ostale su nepromijenjene uz očekivanja ECB-a da će ostati na istim ili nižim razinama sve dok se ne vidi snažno kretanje inflacije prema ciljanoj razini od 2%.

Ovaj paket mjera monetarne politike ECB-a iznosi oko 7,3% BDP-a eurozone, te zajedno sa brojnim fiskalnim stimulansima koje su odobrile nacionalne vlade i europske institucije predstavlja zajednički odgovor na brojne šokove izazvane pandemijom i ima za cilj da finansijski sektor održi likvidnim, te da osigura prihvatljive uvjete financiranja za sve sektore u ekonomiji za vrijeme trajanja pandemije.

U pogledu je supervizorskih mjera ECB propisao blaže kriterije za kolateral koji se odnose na proširen obuhvat prihvatljive imovine i kriterije za određivanje vrijednosti kolaterala (korektivni faktor) koje banke mogu da koriste, čime je omogućeno bankama da povećaju iznos novca za kreditiranje sektora poduzeća i stanovništva. Pored toga, ublaženi su i kriteriji za održavanje zaštitnih slojeva kapitala i likvidnosnih bafera koje banke mogu koristiti u potpunosti za financiranje kreditne aktivnosti. Bankama je također dopušteno da djelomično koriste instrumente dodatnoga osnovnog kapitala (Additional Tier 1) i dopunskoga kapitala (Tier 2) u svrhu održavanja redovitoga osnovnog kapitala (CET 1). Uz navedena popuštanja u regulativi, s ciljem kreiranja dodatnih zaštitnih slojeva kapitala, bankama u eurozoni neće biti dozvoljeno isplaćivanje dividendi ili otkup dionica za vrijeme trajanja privremenih mjera.

Značajan pad cijena dionica banaka eurozone na razinu iz 2012. godine (europska dužnička kriza), negativne referentne kamatne stope, pad prinosa na obveznice zemalja eurozone, pojačani kapitalni zahtjevi i očekivanja nastupanja recesije, znatno su smanjili tržišnu vrijednost europskih banaka. Kada je riječ o bankarskim grupacijama koje posluju u BiH, cijene njihovih dionica su uglavnom padale tijekom čitave godine do posljednjeg tromjesečja kada bilježe blagi rast koji se nastavlja i početkom 2020. godine. Najveći je rast cijena dionica na kraju 2019. godine u odnosu na prethodnu godinu imala UniCredit S.p.A 33%, zatim Intesa Sanpaolo S.p.A 23% dok je Raiffeisen Bank International AG u odnosu na 2018. godinu na kraju 2019. godine zabilježila gotovo identičnu vrijednost. Krajem prvoga tromjesečja 2020. godine dolazi do znatnog pada vrijednosti dionica bankarskih grupacija koje posluju u BiH uslijed proglašavanja pandemije koronavirusa.

Grafikon 1.5: Kretanje cijena dionica banaka majki domaćih banaka

Izvor: Bloomberg

Kreditni su rejtinzi vodećih bankarskih grupacija koje posluju u BiH ostali nepromijenjeni u 2019. godini. S&P agencija je u ožujku 2020. godine zbog stabilnoga rada, solidnoga rasta i poboljšanja pokazatelja rizika podigla dugoročni rejting Raiffeisen Bank International AG sa „BBB+“ na „A-“ sa stabilnim izgledima. Međutim, zbog pojačanoga rizika uslijed pandemije koronavirusa, S&P agencija je krajem travnja 2020. godine smanjila izglede Erste Group sa pozitivnih na stabilne, Raiffeisen Bank International AG, UniCredit S.p.A. i Intesa Sanpaolo S.p.A. sa stabilnih na negativne izglede.

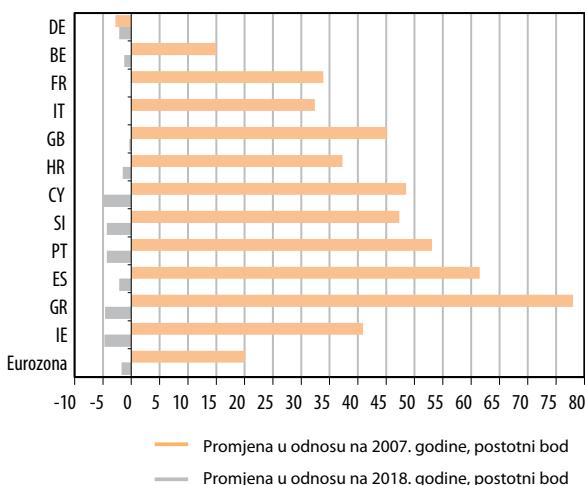
U svibnju 2019. godine S&P agencija je povećala dugoročni kreditni rejting Nove Ljubljanske banke sa BB+ na BBB- sa stabilnim izgledom, pri čemu je banka prešla iz špekulativne u investicijsku razinu uslijed smanjenja rizika u bankarskom sektoru te jačanja bankarske supervizije i smanjenja državnoga vlasništva u bankama. Godinu dana kasnije, uslijed očekivanih posljedica pandemije koronavirusa, S&P je snizio izglede Nove Ljubljanske banke sa stabilnih izgleda na negativne.

1.2.2. Učinci na realni sektor

U 2019. godini zabilježeno je usporavanje ekonomskog rasta zemalja eurozone. Rast domaće tražnje bio je glavni kontributor ekonomskog rasta u 2019. godini uslijed nastavljenoga trenda poboljšanja uvjeta na tržištu rada (umjereni rast plaća, smanjenje stope nezaposlenosti uz rast zaposlenosti) te rasta investicijske potrošnje nefinancijskih poduzeća. Međutim, na slabiji ekonomski oporavak utjecalo je usporavanje vanjskotrgovinske razmjene zemalja eurozone, koje je počelo još u drugoj polovici 2018. godine.

U 2019. godini se nastavio trend smanjenja proračunskoga deficit, kao i trend smanjenja javnoga duga zemalja eurozone, osim u slučaju Francuske i Italije kod kojih je zabilježen rast javnoga duga. I pored postupnoga smanjenja, javni dug eurozone je i dalje visok i prisutna je zabrinutost za održivost javnoga duga pojedinih zemalja eurozone (Grčka, Italija, Portugalija, Belgija, Francuska, Španjolska i Cipar), a evidentne su i poteškoće u postizanju konsenzusa o usvajanju dugoročnoga proračuna EU. Dodatno je pojačan rizik prelijevanja zaraze kroz kanale međubankarske izloženosti u eurozoni uslijed visoke izloženosti italijanskih banaka sektoru domaće vlade. U 2020. godini, uslijed negativnih učinaka koronavirusa te povećanih fiskalnih rashoda i neizvjesnih prihoda, kod većine zemalja očekuje se povećanje fiskalnih deficitova krajem godine. EU očekuje da će kraj 2020. godine dočekati s prosječnim proračunskim deficitom od 8,5%, što predstavlja znatno povećanje u odnosu na 0,6% zabilježenih u 2019. godini. Također, očekuje se i povećanje javnoga duga većine zemalja, tako da se procjenjuje da će udio javnoga duga u BDP-u sa 79,5%, koliko je iznosio u 2019. godini, porasti na čak 95% krajem 2020. godine.

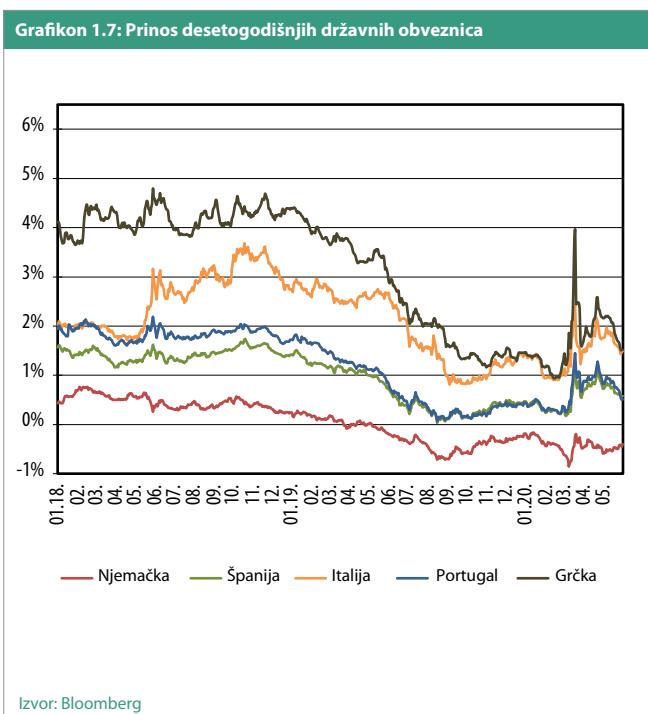
Grafikon 1.6: Promjene u javnom dugu izraženom u postocima BDP-a u 2019. godini

Izvor: Eurostat, kalkulacija CBBiH

U prva tri tromjesečja 2019. godine zabilježen je sinhronizirani pad prinosa desetogodišnjih državnih obveznica promatranih zemalja te smanjenja raspona između zemalja sa periferije eurozone u odnosu na prinose na njemačke državne obveznice (grafikon 1.7). Pad prinosa na državne obveznice bio je posljedica očekivanja investitora da će zbog eskalacije trgovinskih sukoba i usporavanja ekonomske aktivnosti te manje inflacije doći do popuštanja u vođenju monetarnih politika vodećih središnjih banaka.

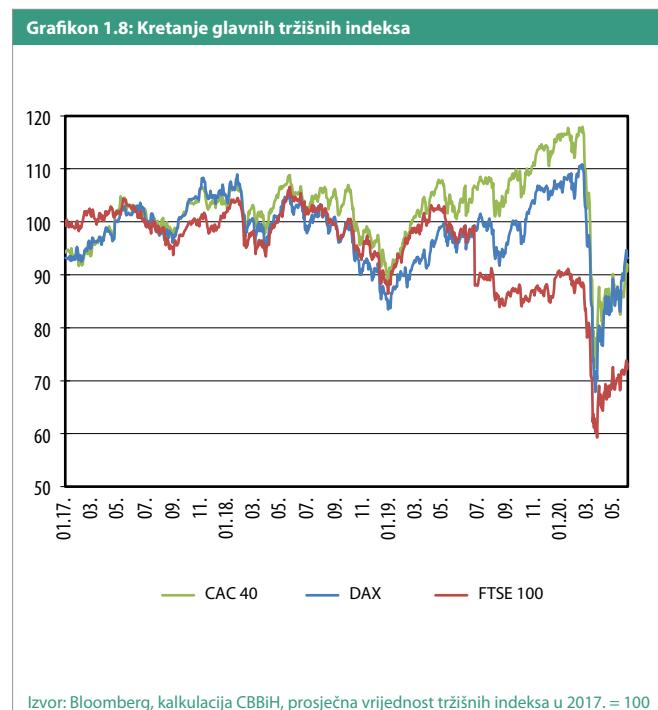
Prinosi na njemačke 10-godišnje državne obveznice su na kraju prvoga tromjesečja ušli u negativnu vrijednost da bi krajem godine pali na -0,2% dok su se prinosi na državne obveznice Italije i Grčke odnosno Španjolske i Portugalije gotovo izjednačili. Raspon između prinosa na desetogodišnje italijanske obveznice u odnosu na desetogodišnje njemačke obveznice je sa 250 b.b., koliko je iznosio na početku 2019. godine, smanjen na 160 b.b. početkom 2020. godine. Nakon postupne stabilizacije kretanja prinosa krajem 2019. i početkom 2020. godine, rastući rizici uslijed širenja pandemije koronavirusa i povećane neizvjesnosti i straha od globalne recesije, doveli su do kratkoročnoga oštrog rasta prinosa i novih volatilnosti na tržištima. Sredinom drugoga tromjesečja 2020. godine, kao rezultat poduzetih brojnih stimulativnih mjeru, došlo je do stabilizacije prinosa na tržištima. Izvjesno je da bi prinosi na 10-godišnje obveznice nastavili rasti da ove mjere nisu bile poduzete.

Rejting agencija S&P je krajem 2019. godine podigla kreditni rejting Španjolske i Irske uslijed smanjenja proračunskoga deficitia i proračunske konsolidacije. Agencija S&P je potvrdila ove rejtinge u prvoj polovici 2020. godini kao i rejtinge Portugalije i Cipra, s tim da su kod Portugalije smanjeni izgledi na stabilne. Rejting agencija Fitch je 28. travnja 2020. godine smanjila dugoročni kreditni rejting Italije na (BBB-) sa (BBB) i kratkoročni rejting na (F3) sa (F2). Prema procjenama, italijanski javni dug će krajem 2020. godine porasti preko 150% BDP-a dok će proračunski deficit porasti na 6,3%.

Nakon znatnoga pada vrijednosti u 2018. godini glavni tržišni indeksi su u 2019. godini ostvarili značajan rast. Iako su prognoze bile drugačije i očekivalo se pregršt turbulencija, vodeći burzanski indeksi su zabilježili značajan rast u 2019. godini, najveći u posljednjih deset godina. Najveći rast vrijednosti u 2019. godini u iznosu od 27% ostvario je francuski CAC 40. Glavni indeks Njemačke burze DAX je u 2019. godini rastao za 25,5% u odnosu na prethodnu godinu. Za ovo su najviše zaslužne pojedine njemačke kompanije (MTU, Adidas, Njemačke pošte, RWE) čije dionice ulaze u sastav DAX-a, a koje su u 2019. godini uspješno poslovali i pored usporavanja njemačkoga gospodarstva i smanjene tražnje i proizvodnje. Britanski je FTSE 100 kraj 2019. godine završio sa skromnim rastom vrijednosti od 1% u odnosu na isto razdoblje prošle godine uslijed nastavka neizvjesnosti oko rješavanja pitanja Brexita i narušenog povjerenja investitora.

U prvom su tromjesečju 2020. godine, nakon proglašavanja pandemije koronavirusa od strane WHO, finansijska tržišta doživjela šok, tako da je trend rasta promatranih indeksa naglo prekinut, pri čemu su indeksi zabilježili nagli i oštar pad izgubivši preko 35% svoje vrijednosti u odnosu na početak godine.

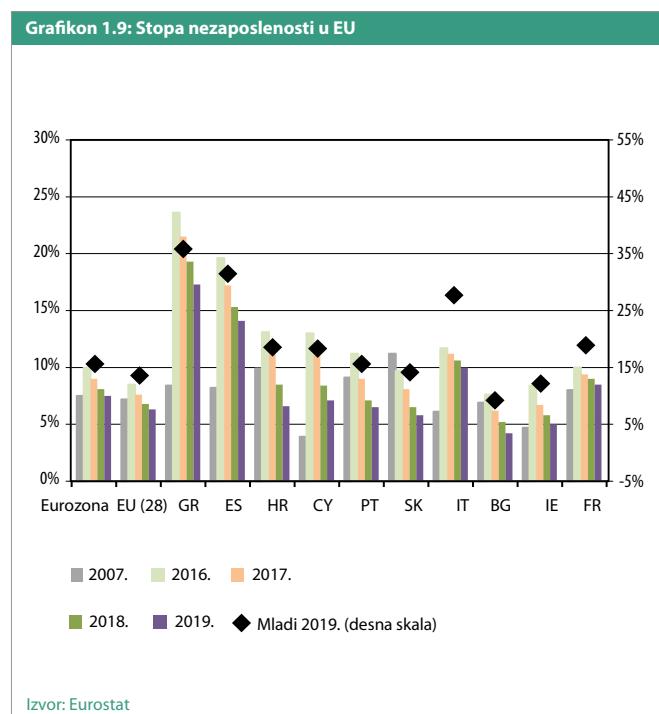
Uvjeti na tržištu rada EU i eurozone u 2019. godini su se nastavili poboljšavati, što se ogleda u umjerenom rastu plaća i smanjenju stope nezaposlenosti. Stope nezaposlenosti u razvijenim zemljama i zemljama s tržištem u nastajanju nastavile su se smanjivati, a u mnogim zemljama pale su na najniže vrijednosti nakon krize. Manjak je radne snage postao primjetan u nekoliko razvijenih zemalja, posebno kada je riječ o specijaliziranim i visokokvalificiranim radnicima.

Stopa nezaposlenosti u zemljama eurozone je na kraju 2019. godine iznosila 7,5% i smanjena je za 0,6 p.b. u odnosu na prethodnu godinu. U EU stopa nezaposlenosti je smanjena sa 6,8% na 6,3% u 2019. godini, iako neke zemlje i pored smanjenja i dalje bilježe visoke, iznadprosječne stope nezaposlenosti (Grčka 17,3%; Španjolska 14,1%; Italija 10%). Između ostalog, u ovim zemljama stopa nezaposlenosti mlađih je i dalje izrazito visoka (Grčka 35,2%, Španjolska 32,5%, Italija 29,2%).

Iako su u 2019. godini zabilježeni pozitivni trendovi na tržištu rada, početkom 2020. godine pojava koronavirusa i njegovo nekontrolirano širenje je dovelo do „velike izolacije“, znatnoga pada proizvodnje, obustave rada određenih djelatnosti i

smanjenja potrošnje, uslijed čega je došlo do naglog porasta broja nezaposlenih (u travnju broj nezaposlenih u EU je porastao za 397 tisuća a u eurozoni za 211 tisuća u odnosu na ožujak 2020.), tako da se u EU i eurozoni predviđa povećanje stope nezaposlenosti na 9%. I pored preduzetih brojnih fiskalnih mjera s ciljem da se sačuva svako radno mjesto i smanji broj nezaposlenih, trenutačni trendovi ukazuju da je tržište rada najviše pogodjeno ovom krizom, uz pojačani rizik od daljega rasta stope nezaposlenosti.

Grafikon 1.9: Stopa nezaposlenosti u EU

Izvor: Eurostat

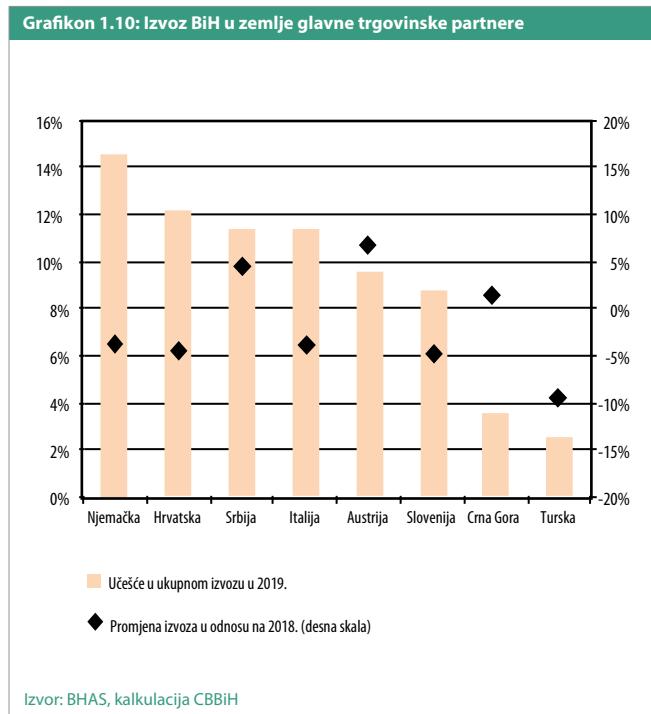
Znatno je slabljenje gospodarske aktivnosti zabilježeno i u zemljama glavnim vanjskotrgovinskim partnerima BiH. Ekonomski kretanja na svjetskom tržištu u 2019. godini su se odrazila i na ekonomski kretanja u zemljama glavnim vanjskotrgovinskim partnerima BiH koje su sve, osim Hrvatske, zabilježile slabiji ekonomski rast u odnosu na isto razdoblje prošle godine. U Njemačkoj, kao najznačajnijem vanjskotrgovinskom partneru BiH i najvećoj europskoj ekonomiji, znatan pad industrijske proizvodnje te smanjene izvoza utjecalo je na dodatno usporavanje ekonomskog rasta, gurnuvši Njemačku ekonomiju na rub recessije. Nakon što je u 2018. godini zabilježila najveći ekonomski rast u posljednjih deset godina u iznosu od 4,4%, Srbija u 2019. godini bilježi usporavanje ekonomski aktivnosti i ekonomski rast od 4,2%. Slovenija je u 2019. godini, uslijed smanjene tražnje na glavnim izvoznim tržištima, zabilježila znatno slabljenje ekonomski aktivnosti od 2,4% u odnosu na ekonomsku aktivnost ostvarenu godinu dana ranije u iznosu od 4,1%. Nakon što je krajem 2018. godine zvanično ušla u recesiju

te nastavka nepovoljnih ekonomskih kretanja, Italija je kraj 2019. godine dočekala s godišnjim rastom od 0,3%. Hrvatska je, za razliku od drugih vanjskotrgovinskih partnera BiH, uslijed povećanja privatne potrošnje i izvoza te smanjenja javnoga duga i sprovedenih fiskalnih reformi, zabilježila ekonomski rast od 2,9%.

U 2019. godini izvoz iz BiH je iznosio 11,5 milijardi KM, što je za 3,4% manje nego u prethodnoj godini, dok je uvoz iznosio 19,5 milijardi KM ili za 1,2% više nego u istom razdoblju prošle godine. Vanjskotrgovinski robni deficit se povećao u odnosu na 2018. godinu i iznosi 8 milijardi KM, tako da je pokrivenost uvoza izvozom smanjena u odnosu na prethodnu godinu i u 2019. godini iznosi 58,9%. Izvoz u zemlje EU iznosio je 8,39 milijardi KM, što je za 3,4% manje nego u 2018. godini, dok je uvoz iznosio 12,08 milijardi KM, što je za 3,6% više nego u istom razdoblju prethodne godine. Pokrivenost uvoza izvozom sa zemljama EU na kraju 2019. godine je također smanjena i iznosi je 69,44%. Najveći udio u izvozu iz BiH i dalje imaju glavni vanjskotrgovinski partneri: Njemačka, Hrvatska, Srbija, Italija, Austrija, Slovenija, Crna Gora i Turska na koje se odnosi 73,8% ukupnog izvoza BiH.

Imajući u vidu makroekonomski trendove u EU i u zemljama glavnim bh. trgovinskim partnerima, izvjesno je da će se negativni učinci pandemije preliti putem vanjskotrgovinskog kanala i znatno utjecati na pad ekonomski aktivnosti u BiH.

Grafikon 1.10: Izvoz BiH u zemlje glavne trgovinske partnere

Izvor: BHAS, kalkulacija CBBiH

2. Makroekonomski trendovi u BiH

U 2019. godini rizici iz domaćega makroekonomskog okruženja blago su oslabili. Smanjenje vanjskih ranjivosti zemlje, smanjenje ukupnog vanjskog duga izraženog u omjeru prema BDP-u, kao i pozitivni pomaci koji su zabilježeni na tržištu rada i nekretnina povoljno su djelovali na finansijsku stabilnost. S druge strane, rast realne ekonomske aktivnosti bio je slabiji nego u prethodnoj godini te su i dalje prisutne visoke strukturne ranjivosti bh. ekonomije u vidu visokih stopa nezaposlenosti i niske kupovne moći stanovništva. Zbog izbjivanja pandemije koronavirusa, očekuje se snažna kontrakcija ekonomske aktivnosti u 2020. godini te se i u dužem roku može očekivati niz nepovoljnih učinaka na ekonomsku aktivnost, kao i rast rizika u svim segmentima domaće ekonomije.

U 2019. godini rast ekonomije u BiH bio je slabiji nego u prethodnoj godini. Prema prvim raspoloživim podacima Agencije za statistiku BiH, stopa rasta realnog BDP iznosi 2,6% i ostvaren je niži ekonomski rast za 1,1 postotni bod u odnosu na prethodnu godinu⁴. Najveći doprinos rastu realnog BDP-a dala je djelatnost *Trgovina na veliko i malo* i *Finansijska djelatnost i djelatnost osiguranja*, te je u odnosu na 2018. godinu udio ove dvije djelatnosti u generiranju bruto dodane vrijednosti gotovo udvostručen. S druge strane, snažan pad obujma industrijske proizvodnje koji je zabilježen u 2019. godini (5,5% na godišnjoj razini) utjecao je na realni pad bruto dodane vrijednosti u djelatnostima *Prerađivačka industrija* i *Vađenja rude i kamena*. Pored spomenute dvije djelatnosti, pad bruto dodane vrijednosti zabilježen je i u djelatnostima *Umjetnost, zabava i rekreacija* i *Građevinarstvo*. Promatrajući BDP prema rashodovnom pristupu, evidentno je usporavanje aktivnosti gotovo svih komponenti realnog BDP-a od trećega tromjesečja 2019. godine, dok je vanjska potražnja imala negativan učinak na ekonomsku aktivnost u 2019. godini.

Izbijanje krize izazvane pandemijom koronavirusa dovelo je do zastoja kako globalne tako i domaće ekonomske aktivnosti u prvoj polovici 2020. godine. U uvjetima izraženog makroekonomskoga šoka očekuje se snažna kontrakcija ekonomske aktivnosti u BiH u 2020. godini, i to u najvećoj mjeri kroz nastavak pada osobne potrošnje, i daljnje smanjenje izvoza. Prema projekcijama MMF-a iz travnja 2020. godine, stopa ekonomskoga rasta u BiH u 2020. godini iznosit će -5,0%, dok se u 2021. godini očekuje realni rast ekonomske aktivnosti od 3,5%. Iako se pretpostavlja da će kontrakcija ekonomske aktivnosti biti kratkotrajna, zbog još uvijek teško sagledivih

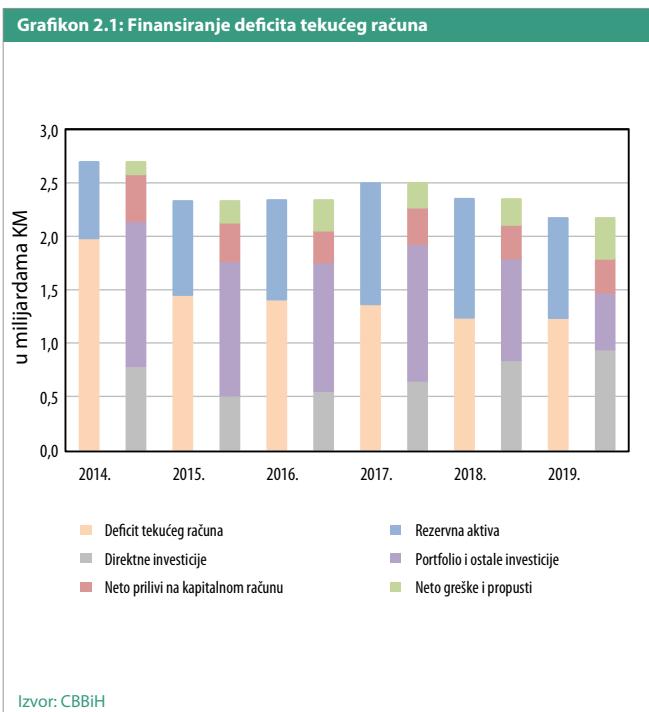
posljedica koronakrise na sve sektore domaće ekonomije, i u dužem roku može se očekivati niz nepovoljnih učinaka na ekonomsku aktivnost, a posljedično i na finansijsku stabilnost.

Vanjske ranjivosti koje proizilaze iz platnobilančne pozicije zemlje u 2019. godini ublažene su uslijed blagoga smanjenja deficitu tekućeg računa izraženoga u postocima BDP-a. Deficit na tekućem računu platne bilance na kraju 2019. godine iznosi 1,24 milijarde KM (3,53% BDP-a) te je u odnosu na prethodnu godinu zabilježeno neznatno smanjenje deficitu. Kao i prethodnih godina, deficit na tekućem računu prvenstveno je determiniran negativnim saldom na računu roba (7,97 milijardi KM), a smanjenje vanjske potražnje koje je zabilježeno tijekom 2019. godine dodatno je utjecalo na produbljivanje robnoga deficitu. Istodobno, u međunarodnoj razmjeni usluga tijekom 2019. godine ostvaren je suficit u iznosu od 2,63 milijarde KM, koji je zajedno sa ostvarenim suficitom na računu sekundarnog dohotka u iznosu od 4,16 milijardi KM utjecao na ublažavanje deficitu tekućega računa. Zahvaljujući povećanju neto priljeva na računu sekundarnoga dohotka te povećanju izvoza usluga tijekom 2019. godine, deficit tekućega računa je nešto niži nego u prethodnoj godini (0,25%).

Sa stanovišta finansijske stabilnosti posebno je bitan način financiranja deficitu tekućega računa. Kao i prethodnih godina, deficit na tekućem računu u najvećoj mjeri je financiran novim zaduzivanjem u okviru ostalih investicija i priljevima po osnovi izravnih stranih investicija, dok rezervna aktiva nije sudjelovala u pokrivanju deficitu tekućeg računa (grafikona 2.1)⁵. Ipak, struktura financiranja deficitu tekućega računa u 2019. godini bila je nešto povoljnija u odnosu na ranija razdoblja. U okviru finansijskoga računa, priljevi po osnovi izravnih stranih investicija iznosili su 898,6 milijuna KM i veći su za 93,6 milijuna KM ili 11,6% u odnosu na prethodnu godinu. Istodobno, priljevi po osnovi ostalih investicija, koji već duži niz godina predstavljaju dominantan izvor financiranja deficitu tekućega računa u 2019. godini iznosili su 1,02 milijarde KM i manji su za 359,1 milijun KM ili 26% u odnosu na prethodnu godinu. Najveće smanjenje priljeva u okviru ostalih investicija zabilježeno je po osnovi zaduzivanja bankarskoga sektora, iz čega je evidentno da banke veći dio svoje kreditne aktivnosti financiraju iz domaćih izvora (vidi poglavljje 6). Imajući u vidu da ostale investicije ne predstavljaju tako postojanu kategoriju financiranja i da se relativno lako mogu povući iz sustava, povećanje izravnih stranih investicija svakako ublažava rizik financiranja deficitu tekućega računa.

⁴ Izvor: Agencija za statistiku BiH, Bruto domaći proizvod – proizvodni pristup, 1.4.2020. godine

⁵ Na lijevom stubcu grafikona, za svaku godinu izdvojeni su rezervna aktiva i deficit tekućeg računa, koji predstavljaju novčane tokove ka inozemstvu. U desnom stubcu prikazani su priljevi iz inozemstva ka BiH, odnosno izravne strane investicije, portfeljne i ostale investicije koje predstavljaju neto strano zaduzivanje, te neto priljevi na kapitalnome računu i neto greške i propusti.

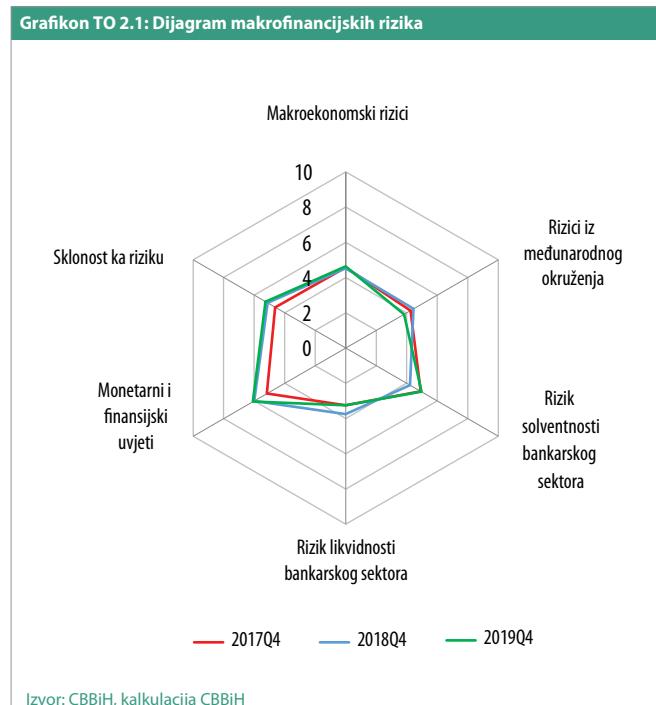

U novonastalim okolnostima snažnoga makroekonomskog šoka izazvanog pandemijom koronavirusa, u 2020. godini mogu se očekivati povećani pritisci na financiranje deficitu tekućeg računa. Zbog značajnijeg smanjenja izvoza i uvoza vrlo je vjerojatno da će doći do smanjenja trgovinskog deficitu u 2020. godini, što će s jedne strane ublažiti deficit tekućega računa, ali je istodobno izvjesno smanjenje priljeva na računu sekundarnoga dohotka, u prvom redu kroz smanjenje doznaka iz inozemstva, što će imati negativan učinak na deficit tekućega računa. Nапослјетку, može se očekivati smanjenje priljeva po osnovi izravnih stranih investicija, zbog čega će se deficit na tekućem računu morati zatvarati iz novih zaduživanja u inozemstvu. Po osnovi već dogovorenih aranžmana i novih inozemnih zaduženja vlada, očekuje se rast javnoga duga u 2020. godini, što bi zajedno s potencijalnim povećanjem deficitu tekućega računa rezultiralo rastom rizika odnosno vanjskih ranjivosti zemlje.

Tekstni okvir 2: Ocjena glavnih makrofinancijskih rizika po finansijsku stabilnost

Ocjena glavnih makrofinancijskih rizika koji mogu nastati u realnom, fiskalnom, vanjskom ili finansijskom sektoru, ili kao rezultat njihove međusobne povezanosti, kao i procjena monetarnih i finansijskih uvjeta i sklonosti ka riziku urađena je na osnovi kvantitativnoga alata (eng. Dashboard), a prvi put je publicirana u Izješću o finansijskoj stabilnosti za 2017. godinu. Procjena rizika utemeljena je na pojednostavljenoj standardizaciji i rangiranju pozicija sveobuhvatnoga seta

pokazatelja koji predstavljaju osnov za kvantifikaciju sintetičke ocjene stupnja rizika iz različitih segmenata sustava. Ocjena u rasponu od 1 do 5 predstavlja izrazito nizak do blago umjeren stupanj izloženosti rizicima; ocjena u rasponu od 5 do 8 umjeren do blago visok stupanj izloženosti rizicima; ocjena u rasponu od 8 do 10 predstavlja visok stupanj izloženosti rizicima. Rangiranje ocjena za monetarne i finansijske uvjete i sklonosti ka riziku kreće se u suprotnom smjeru, odnosno povećanje udaljenosti od središta grafikona predstavlja poboljšanje monetarnih i finansijskih uvjeta, tj. povećanje sklonosti investitora ka preuzimanju rizika.

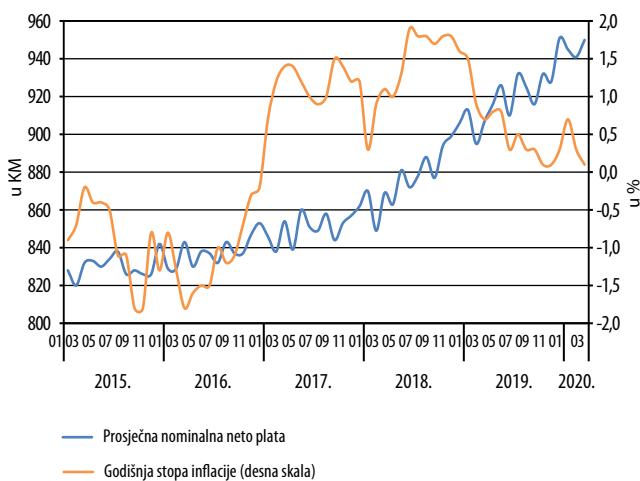

Izloženost makroekonomskim rizicima blago se povećala u odnosu na prethodnu godinu, na što je najveći utjecaj imao slabiji rast realne ekonomske aktivnosti koji je ostvaren u 2019. godini, te značajno sniženje projekcija stope rasta realnog BDP-a za naredne dvije godine zbog izbijanja pandemije koronavirusa. Realni rast ekonomske aktivnosti u BiH bio je slabiji nego u prethodnoj godini, te je i dalje u najvećoj mjeri generiran privatnom potrošnjom stanovništva, uz blagi rast udjela bruto investicija u BDP-u, koji je zabilježen u 2019. godini. S druge strane, u okviru pokazatelja koji služe za ocjenu makroekonomskih rizika zabilježeno je blago smanjenje udjela deficitu tekućega računa u odnosu na BDP, smanjenje ukupnoga vanjskog duga u odnosu na BDP, kao i niža stopa nezaposlenosti, što je povoljno djelovalo na finansijsku stabilnost u 2019. godini. Međutim, usprkos blagim pozitivnim pomacima na tržištu rada, i dalje prisutne strukturne ranjivosti u vidu nefleksibilnoga tržišta rada, visoke stope nezaposlenosti, te nepovoljnih demografskih

trendova u populaciji stanovništva, nisu omogućili značajnije ublažavanje rizika iz domaćeg makroekonomskoga okruženja. Izloženost rizicima iz međunarodnoga okruženja smanjena je u odnosu na prethodnu godinu, u prvom redu zbog smanjenja neto izloženosti bankarskoga sektora prema nerezidentima. U 2019. godini strana aktiva bankarskoga sektora nastavila je znatno brže rasti u odnosu na rast strane pasive, zbog čega je neto strana aktiva tijekom 2019. godine zabilježila najveću vrijednost još od sredine 2016. godine kada su banke u BiH prvi put postale neto kreditori prama nerezidentima. Pored toga, izloženost rizicima iz međunarodnoga okruženja smanjena je kao rezultat rasta razine deviznih rezervi, odnosno povećanja broja mjeseci uvoza koji je pokriven deviznim rezervama, što ukazuje na povećanje sposobnosti apsorpcije šokova bh. ekonomije iz međunarodnoga okruženja. Rizik solventnosti bankarskoga sektora povećan je prvenstveno uslijed značajnijeg kreditnoga rasta u sektoru kućanstava i nefinansijskih poduzeća, s obzirom na to da je u 2019. godini dinamika rasta zaduženosti povećana u oba sektora. Ranjivosti u bilancama banaka su smanjene i u ovoj godini, na što ukazuje poboljšanje svih pokazatelja finansijskog zdravlja. Izloženost bankarskoga sektora riziku likvidnosti ostala je na niskoj razini, budući da je trend rasta likvidnih sredstava nastavljen i u 2019. godini. Niža realna kamatna stopa, rast novčane mase i rast kredita privatnom sektoru utjecali su na poboljšanje monetarnih i finansijskih uvjeta. Percepциja investitora u pogledu rizičnosti investiranja je blago smanjena, što je utjecalo na njihovu nešto veću sklonost ka prihvaćanju rizika.

U 2019. godini nastavljeni su pozitivni trendovi na tržištu rada koji se ogledaju u nižoj stopi nezaposlenosti i rastu prosječnih plaća, ali je zbog visoke stope strukturne nezaposlenosti i niskog raspoloživog dohotka situacija na tržištu rada još uvijek nepovoljna. Prosječna nominalna neto plaća u 2019. godini iznosila je 921 KM i u odnosu na prethodnu godinu porasla je za 4,8%. Rast prosječne nominalne neto plaće u 2019. godini evidentiran je u svim djelatnostima, a najveći rast prosječnih mjesecnih primanja bilježi se u djelatnostima *Umjetnost, zabava i rekreacija* (10,3%), *Poslovanje nekretninama* (9,2%) i *Građevinarstvo* (7,7%). Rast prosječne neto plaće i povećanje zaduženosti sektora stanovništva u 2019. godini su zajedno sa slabljenjem inflatornih pritisaka u drugom dijelu godine doprinijeli blagom povećanju raspoloživog dohotka stanovništva (grafikon 2.2). Ipak, još uvijek se radi o blagom rastu mjesecnih primanja, koji je nedovoljan da bi se značajnije poboljšala kupovna moć zaposlenih.

Grafikon 2.2: Prosječna nominalna neto plaća i godišnja stopa inflacije

Izvor: BHAS, kalkulacija CBBiH

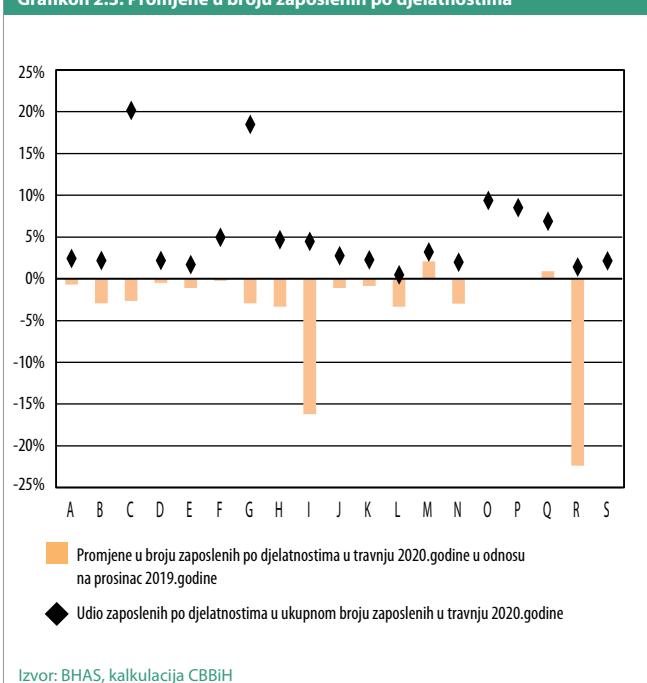
Prema podacima iz Ankete o radnoj snazi provedene u travnju 2019. godine u skladu sa metodologijom Međunarodne organizacije rada (ILO), kao i prema administrativnim podacima zavoda za zapošljavanje, nezaposlenost u BiH se u 2019. godini nastavila smanjivati. Prema Anketi o radnoj snazi 2019. godine, stopa nezaposlenosti u BiH je iznosila 15,7% i smanjena je za 2,7 postotnih bodova u odnosu na prethodnu godinu. Stopa nezaposlenosti prema administrativnim podacima zavoda za zapošljavanje u 2019. godini niža je za 2,1 postotni bod. Prema ovom izvoru podataka, u 2019. godini je zabilježen porast broja zaposlenih za 1,6%, dok je broj nezaposlenih osoba smanjen za 7,7% u odnosu na 2018. godinu. Razlike u administrativnim i anketnim podacima o zaposlenim i nezaposlenim osobama proizilaze iz razlika u primjenjivanoj metodologiji izračuna i utvrđivanja statusa nezaposlenih osoba, međutim može se uočiti da trendovi međusobno ne odstupaju.

Administrativni podaci o broju zaposlenih osoba po područjima ekonomskih djelatnosti, pokazuju da je u većini djelatnosti u 2019. godini registriran rast zaposlenosti. Izuzetak je bila djelatnost *Obrazovanje* u kojoj je registriran najveći relativni pad broja zaposlenih (4,3%).

Bez obzira na činjenicu što su tijekom 2019. godine bila prisutna pozitivna kretanja na tržištu rada, postojeća poboljšanja još uvijek su nedovoljna da bi se značajnije umanjile ranjivosti koje dolaze sa tržišta rada. Kada se u obzir uzme dugoročna strukturalna nezaposlenost u BiH i očekivani porast nezaposlenih u 2020. godini uzrokovan krizom

pandemije koronavirusa, tržište rada u BiH će zasigurno i dalje predstavljati izvor dugoročnih makroekonomskih neravnoveža. Prema posljednjim raspoloživim podacima o broju zaposlenih po djelatnostima iz travnja 2020. godine⁶, evidentan je pad broja zaposlenih u gotovo svim djelatnostima (grafikon 2.3). Najveći pad broja zaposlenih zabilježen je u djelatnostima *Umjetnost, Zabava i Rekreacija i Djelatnosti pružanja smještaja te Pripreme i usluživanja hrane* u kojima su evidentirane stope pada zaposlenih od 22,4% i 16,2%, respektivno. Ukupan broj zaposlenih osoba u travnju 2020. godine u odnosu na prosinac 2019. godine manji je za 2,6%.

Grafikon 2.3: Promjene u broju zaposlenih po djelatnostima

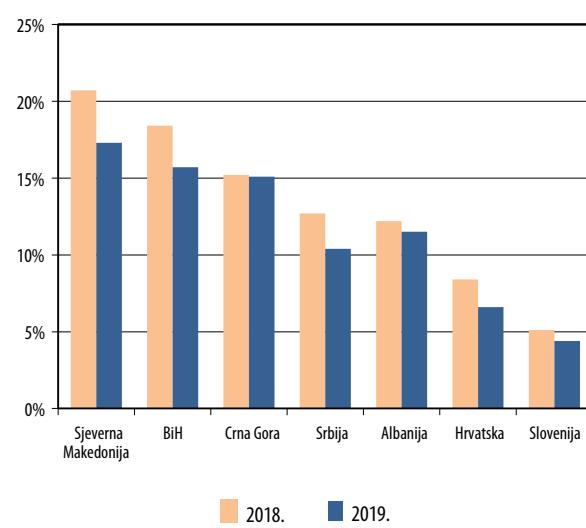
Izvor: BHAS, kalkulacija CBBiH

Legenda:

A	- Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov
B	- Vađenje ruda i kamena
C	- Prerađivačka industrija
D	- Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
E	- Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša
F	- Građevinarstvo
G	- Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala
H	- Prevoz i skladištenje
I	- Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane
J	- Informacijske i komunikacijske
K	- Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
L	- Poslovanje nekretninama
M	- Stručne, naučne i tehničke djelatnosti
N	- Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
O	- Javna uprava i obrana, obavezno socijalno osiguranje
P	- Obrazovanje
Q	- Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite
R	- Umjetnost, zabava i rekreacija
S	- Ostale uslužne djelatnosti

BiH je i dalje jedna od zemalja Europe s najvećom stopom nezaposlenosti, a uspoređujući podatke sa zemljama u okruženju, BiH uz Sjevernu Makedoniju ima najvišu stopu nezaposlenosti (grafikon 2.4). Imajući u vidu veliku neizvjesnost i snažan pad svjetske i domaće ekonomije izazvane pandemijom koronavirusa, očekuje se porast nezaposlenosti i smanjenje raspoloživoga dohotka stanovništva u BiH, što će vjerojatno dovesti do problema u otplati jednog dijela duga privatnoga sektora, te se u narednim godinama može očekivati povećana razina kreditnoga rizika u bankarskom sektoru.

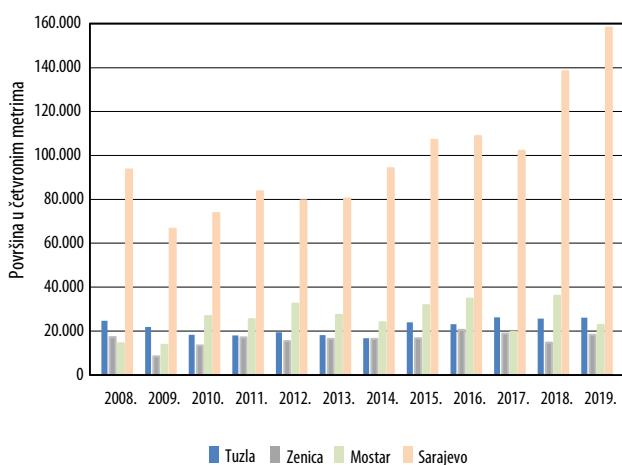
Grafikon 2.4: Stopa nezaposlenosti u zemljama iz okruženja

Izvor: : ILO, BHAS

Napomena: BiH Anketa o radnoj snazi, travanj 2019

Grafikon 2.5: Obujam prometa nekretnina stambene namjene u starogradnji

Izvor: CBBiH

⁶ Privremeni podaci Agencije za statistiku BiH, objavljeni 22.6.2020. godine.

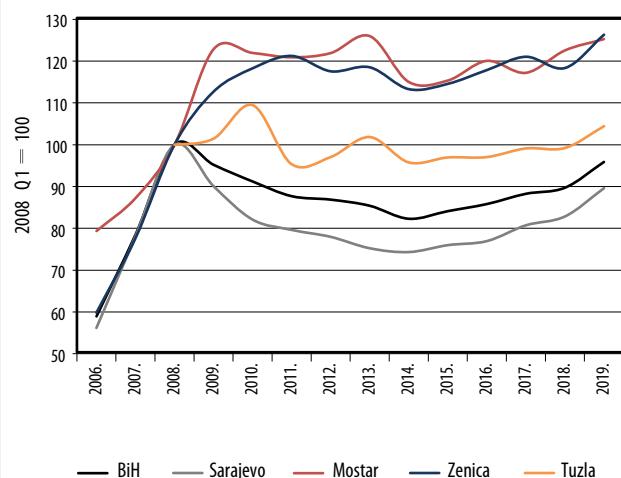
Tržište stambenih nekretnina u 2019. godini nastavilo se oporavljati, što je vidljivo kroz rast potražnje za stambenim jedinicama, rast obujma i prometa novoizgrađenih jedinica stambene namjene, rast cijena svih tipova nekretnina stambene namjene te rast kreditne aktivnosti usmjeren na tržište nekretnina.

U 2019. godini zabilježen je veći obujam prometa nekretnina stare gradnje u odnosu na prethodne godine. U odnosu na 2018. godinu obujam prometa nekretnina stare gradnje, mјeren površinom prodatog stambenoga prostora, bio je veći za 5%. Obujam kupoprodje nekretinina je i dalje najznačajniji u glavnom gradu BiH (grafikon 2.5).

Obujam prometa novoizgrađenih stanova nastavio je rasti dosta bržim intenzitetom nego u prethodnoj godini, a najveći promet zabilježen je u posljednjem tromjesečju 2019. godine. Površina prodanog stambenoga prostora novogradnje veća je za 20,1%, a prodano je 23,4% više stanova u odnosu na 2018. godinu. Rast prodaje novoizgrađenih nekretnina stambene namjene jednim dijelom je potaknut većom ponudom na tržištu novoizgrađenih stanova⁷ koji se nalaze na manje atraktivnim gradskim lokacijama te su cjenovno povoljniji.

Prosječna cijena po metru četvornom novoizgrađenih stambenih jedinica u 2019. godini je bila veća za 5,2% u odnosu na prethodnu godinu, a na rast cijena nekretnina ukazuje i indeks cijena nekretnina iz kategorije stare gradnje. Prema indeksu cijena nekretnina za BiH⁸, cijene nekretnina stambene namjene su rasle u svim gradovima koji su uključeni u izračun indeksa cijena nekretnina. Usljed značajnijega rasta potražnje u 2019. godini, najveći rast cijena nekretnina stare gradnje je evidentiran u Zenici i Sarajevu. S druge strane, uz znatno manji obujam prometa u odnosu na prethodnu godinu, dosta slabiji rast cijena u odnosu na prethodnu godinu, evidentiran je u Mostaru (grafikon 2.6).

Grafikon 2.6: Indeks cijena nekretnina, godišnji prosjeci, 2008.godine = 100

Izvor: CBBiH

Kretanja na tržištu nekretnina, praćena su kreditnim rastom u sektorima usmјerenim na tržište nekretnina. Kamatne stope, nastavile su blagi opadajući trend, čime je omogućeno povoljno zaduživanje kod banaka. U 2019. godini krediti stambene namjene zabilježili su rast od 11,7%, i njihov udio u ukupnim kreditima stanovništva iznosi 19,8%. Prosječna ponderirana kamatna stopa za stambene kredite u 2019. godini iznosila je 3,65%, te je zabilježila sniženje od 26 b.b. u odnosu na 2018. godinu. Pored rasta stambenih kredita, ostvaren je i rast kredita za opću potrošnju, koji se i dalje u određenoj mjeri koriste za financiranje kupovine nekretnina stambene namjene.

Tekstni okvir 3: Tržište nekretnina kao pokazatelj ekonomske aktivnosti i rizika po finansijsku stabilnost

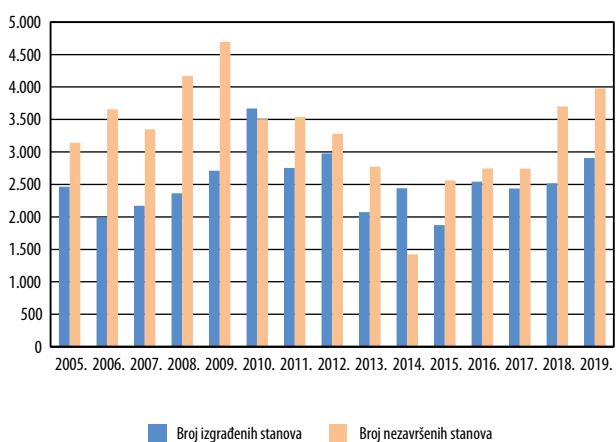
Kretanje cijena na tržištu nekretnina, a posebno kretanje cijena nekretnina stambene namjene, predstavlja jedan od značajnih pokazatelja ukupne ekonomske aktivnosti u zemlji. Na indeks cijena nekretnina stambene namjene najveći utjecaj imaju kretanja na tržištu nekretnina u glavnom gradu, s obzirom na najveći obujam prometovanih nekretnina, a kretanje cijena nekretnina u glavnom gradu pod značajnijim je utjecajem makroekonomskih prilika u usporedbi s drugim gradovima, gdje su prilagodbe makroekonomskim uvjetima znatno slabije i manja je mobilnost stanovništva.

⁷ U 2019. godini zabilježen je porast broja završenih stanova za 15,6%, kao i njihove površine za 15,4% u odnosu na prethodnu godinu.

⁸ Metodologija za računanje indeksa cijena nekretnina je objašnjena u Izvješću o finansijskoj stabilnosti za 2007. U izračun indeksa cijena nekretnina za Grad Sarajevo nije uključena Općina Stari Grad koja se od 2008. nije odazivala pozivu za dostavu podataka. Od 2010. uključena je i Općina Tuzla koja je dostavila podatke od 2008. godine. Poreska uprava RS nije bila u mogućnosti dostavljati podatke za gradove Banju Luku i Bijeljina u traženom formatu koji je potreban za izračun indeksa. Prilikom formiranja indeksa cijena nekretnina ne koriste se podaci o cijenama nekretnina koje spadaju u red novoizgrađenih stambenih objekata.

Tijekom 2006. i 2007. godine cijene nekretnina bilježile su snažan rast, te su polovicom 2008. dosegli svoj povijesni maksimum. Snažan rast potražnje za nekretninama stambene namjene u razdoblju 2006.-2008. potakao je investicije u stanogradnju, koja je vrhunac dostigla 2010. godine. Krajem 2008. godine učinci globalne ekonomske krize počeli su se reflektirati i na bh. tržištima. Smanjena potražnja i pooštreni uvjeti financiranja u bankama, uz značajan iznos ranije pokrenutih investicija u novogradnju, dovele su do značajnog disbalansa ponude i potražnje te posljedično do oštrog pada cijena nekretnina (grafikon 2.6).

Grafikon TO3.1: Izgrađeni i nezavršeni stanovi

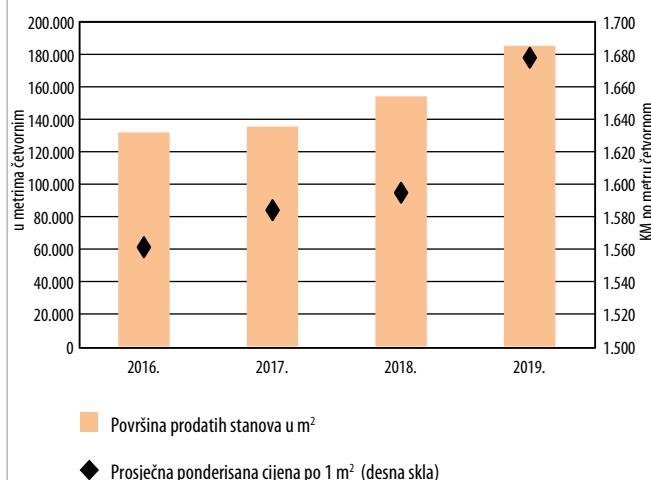

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Oporavak tržištu nekretnina evidentan je od kraja 2016. godine. Rast potražnje za nekretninama stambene namjene potakao je porast obujma građevinskih radova u 2018. i 2019. godini, međutim obujam izgrađenih i stanova koji su u izgradnji još uvijek nije prešao vrijednosti iz 2009. i 2010. godine. Značajniji rast cijena stanarina te rast broja zaposlenih u djelatnostima građevinarstva i poslovanje nekretninama u 2018. i 2019. godini, dodatni su pokazatelji porasta aktivnosti na tržištu nekretnina. Na rast potražnje u posljednjih nekoliko godina, u određenoj mjeri utječu demografske migracije stanovništva, povećane potrebe za kapacitetima za smještaj turista, kao i investicije u stambene jedinice s namjenom iznajmljivanja, ali se ne može precizno odrediti u kojoj mjeri ovi segmenti imaju utjecaj na rast potražnje za nekretninama stambene namjene, s obzirom na nedovoljno razvijenu statistiku u BiH. Kroz podatke o rastu djelatnosti turizma (između ostalog, rast broja noćenja turista u 2019. u odnosu na 2018. godinu za 12%), može se zaključiti da

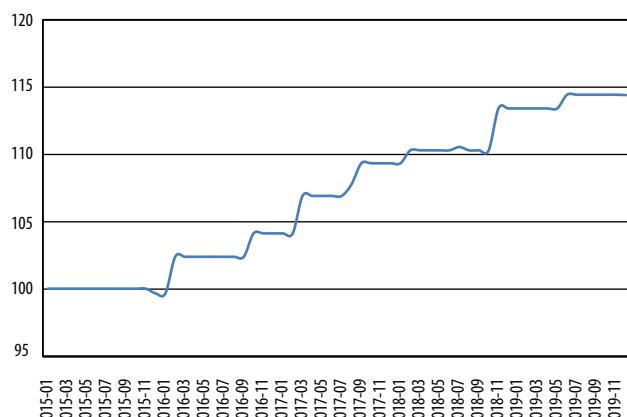
je ulaganje u nekretnine u ovu svrhu jedan od pokretača jačanja aktivnosti na tržištu nekretnina. Također, generator potražnje za nekretninama stambene namjene predstavljaju i sve prisutnije investicije u nekretnine koje su namijenjene za iznajmljivanje, motivirane rastom mjesečnih cijena najma stambenih jedinica.

Grafikon TO3.2: Prodati stanovi u novogradnji

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Grafikon TO3.3 : Indeks potrošačkih cijena - stanarina, 2015.godina = 100

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Na osnovi makroekonomskih pokazatelja i pokazatelja s tržišta nekretnina, može se ocijeniti da se tržište nekretnina stambene namjene u BiH nalazi u fazi ekspanzije. Cijene nekretnina rastu, gradnja raste, cijene renti rastu, uz istodobni pad stope

Tablica TO3.1: Odabrani makroekonomski pokazatelji

Godina	Rast realnog BDP	Inflacija	Kreditni rast sektora stanovništva	Kamatne stope na kredite stanovništvu	Rast cijena nekretnina (starogradnja)
2006.	5,4%	6,1%	26,6%	9,6%	15,0%
2007.	5,9%	1,5%	30,0%	9,4%	44,8%
2008.	5,4%	7,4%	17,8%	9,5%	17,4%
2009.	-3,0%	-0,4%	-5,9%	10,0%	-11,4%
...	...	...	...	...	...
2017.	3,2%	1,2%	6,7%	6,5%	1,2%
2018.	3,6%	1,4%	7,3%	5,7%	0,6%
2019.	2,6%	0,6%	8,0%	5,5%	4,9%

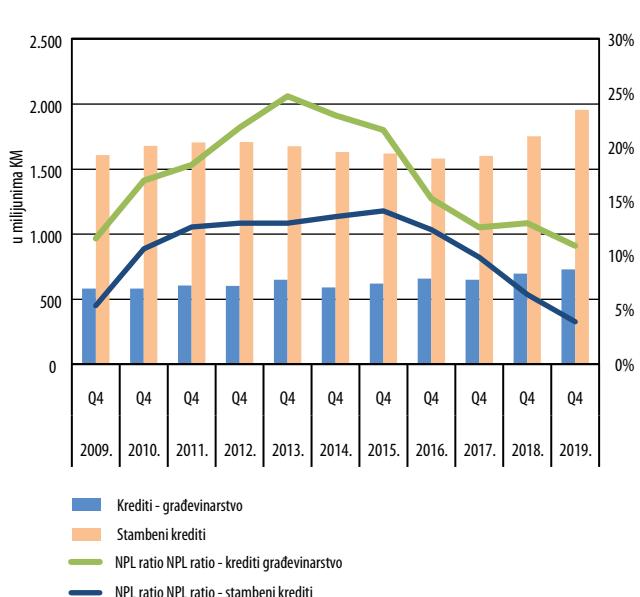
Izvor: Agencija za statistiku BiH, CBBiH

nezaposlenosti i umjereni rast BDP-a. Pored navedenoga, cijene nekretnina još uvijek nisu dostigle razine iz 2008. godine. Generalno, veoma je teško ocijeniti uz koju razinu cijena su ponuda i potražnja na tržištu nekretnina u BiH u ekvilibrijumu, uzimajući u obzir da su se sve do ranih 2000-ih godina u našoj zemlji odvijali procesi privatizacije i restitucije, migracije stanovništva, jačanja kapaciteta bankarskoga sektora i ulazak stranih bankarskih grupacija na tržiste. Ukoliko se usporedi nekoliko ključnih pokazatelja iz pretkrznoga razdoblja s aktualnim pokazateljima, može se ocijeniti da su trenutačne makroekonomске prilike značajno različite, te da nova kriza izazvana pandemijom COVID-19 ne bi trebala izazvati onako snažne negativne posljedice po financijski sektor, kao što je to bio slučaj nakon pojave globalne ekonomске krize. Ako promatramo isključivo podatke, bez uzimanja u obzir svih spomenutih okolnosti, u razdoblju prije 2008. mogu se uočiti „školski“ znakovi „pregrijavanja ekonomije“: Ostvarene su visoke stope rasta realnoga BDP-a, prekomjeran kreditni rast u sektoru stanovništva, i to uz visoke kamatne stope na kredite. Trenutačno, pokazatelji ekonomskoga rasta su umjereni, uvjeti za odobravanje kredita protekloga desetljeća su relativno oštiri, a kamatne stope na stambene kredite nalaze se na povijesno minimalnim razinama. Dakle, postoje naznake da su kretanja odnosno aktivnosti na tržišta nekretnina djelomično stimulirana djelovanjem nerezidentnoga sektora.

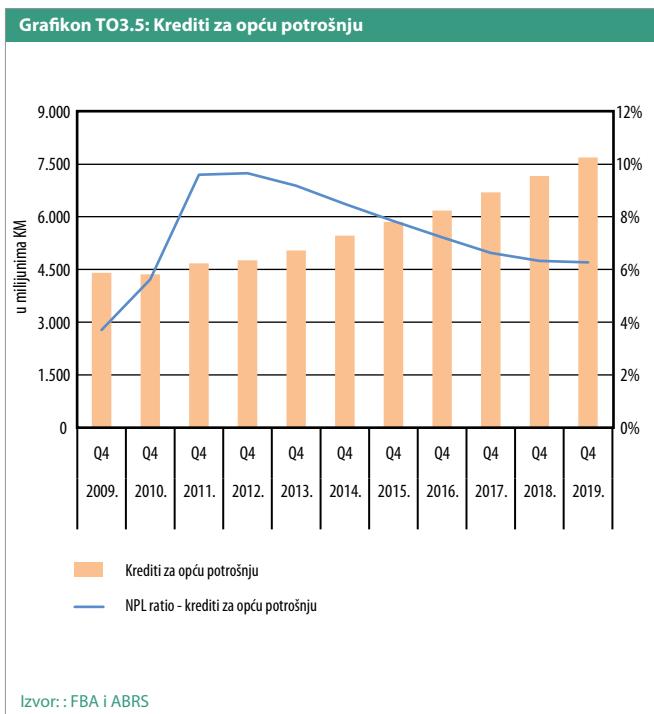
Ipak, izvjesno je očekivati da će sa prolongiranjem trajanja krize iz 2020. godine, u narednim godinama jačati rizici u bankarskom sektoru, prvenstveno u pogledu slabljenja potražnje za kreditima i pogoršanja kvaliteta kreditnoga portfelja, prvenstveno nenamjenskih kredita stanovništva. Dinamiziranje aktivnosti na tržištu nekretnina, u proteklom razdoblju bio je značajan generator kreditnoga rasta u sektoru stanovništva. U posljednje četiri godine značajno je poboljšana i kvaliteta portfelja stambenih kredita. Udio nekvalitetnih kredita u ukupnim stambenim kreditima, koji je u 2016. godini iznosio čak 14%, na kraju 2019. godine iznosio je 4%. U referentnom razdoblju, evidentan je snažan rast kredita za opću potrošnju,

na osnovi čega se može zaključiti da se određeni dio stambenih kredita refinancirao iz kredita za opću potrošnju, kao i da je značajan dio ovih kredita iskorišten za financiranje nekretnina stambene namjene, imajući u vidu da su odobravani krediti visokih iznosa i dugih rokova otplate. Podaci o kreditnom rastu stambenih kredita potvrđuju ove zaključke. Stambeni krediti su u razdoblju 2016.-2017. bilježili stagnaciju, te je nakon uvođenja regulatornih ograničenja u 2017. godini u pogledu limitiranja iznosa i razdoblja odobrenja, te zabrane refinanciranja stambenih kredita nemajenskim kreditima fizičkih osoba, evidentan značajniji rast stambenih kredita u 2018. i 2019. godini (9,4% i 11,7%). Prema informacijama koje objavljaju agencije za bankarstvo, upravo su ovi krediti bili u najvećoj mjeri predmet zahtjeva za reprogram u okviru privremene mjere koje banke primjenjuju za ublažavanje ekonomskih posljedica uzrokovanih virusom COVID-19.

Grafikon TO3.4: Krediti u građevinskom sektoru i stambeni krediti

Izvor: FBA i ABRS

3. Vlada

Rizici po finansijsku stabilnost koji potiču iz fiskalnoga sektora u 2019. godini nalaze se na relativno niskoj razini i nisu značajnije promijenjeni u odnosu na prethodnu godinu. Na konsolidiranoj razini ostvaren je fiskalni suficit uslijed nešto većeg rasta proračunskih prihoda u odnosu na rast proračunske potrošnje. Zaduženost sektora opće vlade je smanjena i u 2019. godini, a svi pokazatelji rizika fiskalne održivosti nalaze se u sigurnom području.

Pokazatelji rizika fiskalne održivosti u 2019. godini upućuju na nisku razinu rizika po finansijsku stabilnost koji dolaze iz sektora Vlade⁹. Svi pokazatelji rizika fiskalne

održivosti za BiH u 2019. godini nalaze se u sigurnom području prema definiranim referentnim razinama i ne sugeriraju postojanje zabrinutosti u pogledu fiskalne održivosti (tablica 3.1). U odnosu na prethodnu godinu, zabilježeno je poboljšanje svih pokazatelja, izuzev pokazatelja *Prosječno dospijeće javnog duga i Ciklički prilagođenog primarnoga salda, izraženog u postocima potencijalnoga BDP-a*¹⁰, koji su se neznatno pogoršali u 2019. godini. Prosječno dospijeće javnoga duga blago se smanjilo, s obzirom na to da je u 2019. godini zabilježen rast domaćega duga, koji se u pravilu ugovora sa znatno kraćom ročnošću u odnosu na vanjski dug. Prema projekcijama MMF-a, pokazatelj *Ciklički prilagođen primarni saldo izražen u postocima potencijalnoga BDP-a* također je blago pogoršan, s obzirom na to da je u 2019. godini ostvaren nešto niži proračunski suficit na konsolidiranoj razini u odnosu na prethodnu godinu. S druge strane, ostali pokazatelji rizika fiskalne održivosti bilježe poboljšanje. Tako su potrebe za financiranjem bile niže nego u prethodnoj godini, s obzirom na to da je manji iznos duga generalne vlade BiH u 2019. godini dospio na naplatu, dok je istodobno ostvaren fiskalni suficit na konsolidiranoj razini BiH. Javni dug sektora generalne vlade BiH, iako nešto viši nego u prethodnoj godini, izražen u postocima BDP-a također bilježi poboljšanje vrijednosti. Na poboljšanje vrijednosti promatranoga pokazatelja utjecala je veća stopa rasta nominalnoga BDP-a u odnosu na rast javnoga duga koji je zabilježen u 2019. godini. Pored toga, smanjen je i udio javnoga duga denominiranog u inozemnim valutama u odnosu na prethodnu godinu, što je utjecalo na smanjenje valutnog rizika te je i po toj osnovi zabilježeno reduciranje rizika u pogledu fiskalne održivosti. Uz manji iznos kratkoročnoga vanjskog duga koji je u 2019. godini dospio na naplatu, rast deviznih rezervi utjecao je na

Tablica 3.1: Pokazatelji rizika fiskalne održivosti

Pokazatelj	Sigurno područje	Referentna razina	Razina u BiH	Promjene u odnosu na prethodnu godinu
r - g ¹	<	1,1	-1,1	-0,08
Javni dug sektora generalne Vlade (% BDP-a)	<	42,8%	32,0%	-1,3%
Ciklički prilagođen primarni saldo (% potencijalnog BDP-a) ²	>	-0,5%	1,0%	-0,5%
Potrebe za finansiranjem (% BDP-a)	<	20,6%	1,9%	-0,5%
Udio kratkoročnog duga u ukupnom dugu, preostala ročnost	<	44,0%	12,2%	-1,9%
Dug denominiran u inostranoj valuti (osim eura) ³	<	40,3%	28,9%	-1,6%
Prosječno dospijeće javnog duga (godine)	>	2,3	6,34	-0,10
Kratkoročni inostrani javni dug (% deviznih rezervi), preostala ročnost	<	61,8%	6,1%	-1,3%

Izvor: CBBiH, MFT BiH, BHAS, Fiskalno vijeće BiH, MMF, Ministarstva financa FBiH i RS, kalkulacija CBBiH

Napomene:

¹ r - Implicitna kamatna stopa na dug sektora Vlade umanjena za deflator BDP-a (pomični prosjek za pet godina); g - stopa rasta realnog BDP-a (pomični prosjek za pet godina)

² Za 2019. godinu korištena je projekcija MMF-a iz listopada 2019. godine

³ U kalkulaciju javnog duga denominiranog u inozemnim valutama, nije uključen dio javnog duga koji je denominiran u euru zbog fiksнog tečaja domicilne valute i eura.

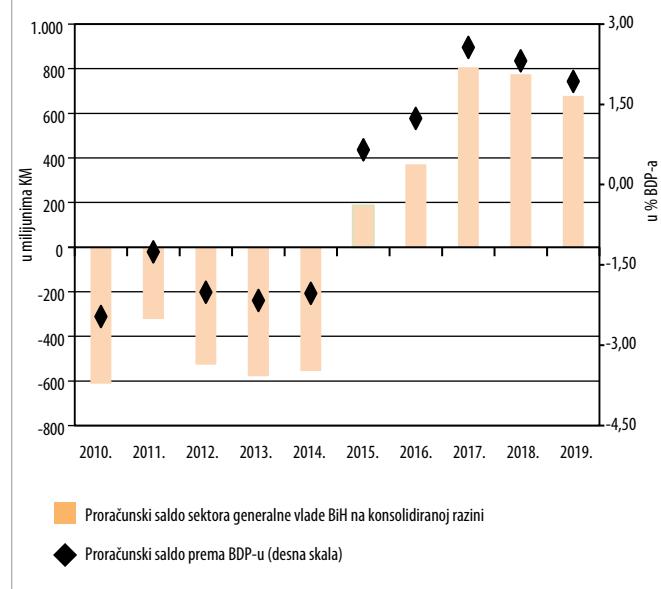
⁹ Za izračun pokazatelja rizika fiskalne održivosti korišten je IMF Working Paper, WP/11/100: E. Baldacci, I. Petrova, N. Belhocine, G. Dobrescu i S. Mazraani – Assessing Fiscal Stress

¹⁰ Vrijednosti pokazatelja preuzete od MMF-a, WEO baza podataka listopad 2019. godine.

poboljšanje pokazatelja *Kratkoročni inozemni dug izražen u postocima deviznih rezervi*. Blago pogoršanje dva pokazatelja nije utjecalo na povećanje rizika fiskalne održivosti, budući da se i oni nalaze u sigurnom području, tj. znatno ispod granica referentne razine.

U 2019. godini ostvaren je fiskalni deficit uslijed nešto većeg rasta proračunskih prihoda u odnosu na rast proračunske potrošnje. Ukupan proračunski deficit na razini BiH na konsolidiranoj osnovi, iznosio je 1,93% BDP-a. Prema podacima CBBiH, prihodi sektora generalne vlade u 2019. godini povećali su se za 628,5 milijuna KM (4,4%) u odnosu na prethodnu godinu. Najznačajniji utjecaj na povećanje prihodovne strane proračuna imao je rast prihoda po osnovu poreza, koji su u 2019. godini veći za 325,7 milijuna KM (4,2%). Na rast prihodovne strane proračuna utjecao je i rast ostalih kategorija proračunskih prihoda, odnosno rast prihoda po osnovi socijalnih doprinosa (303,9 milijuna KM) te grantova (58,6 milijuna KM), dok su ostali prihodi zabilježili smanjenje u iznosu od 59,6 milijuna KM. Istodobno, rast proračunske potrošnje bio je niži nego u prethodnoj godini. U 2019. godini, proračunski rashodi su zabilježili porast u iznosu od 595,7 milijuna KM (4,7%). Rashodi po osnovi naknada zaposlenim zabilježili su značajniji rast u odnosu na prethodnu godinu (9,2%), dok su istodobno rashodi po osnovi socijalne pomoći, koji ujedno predstavljaju najveću stavku na rashodovnoj strani proračuna imali nižu stopu rasta u 2019. godini (4,2%).

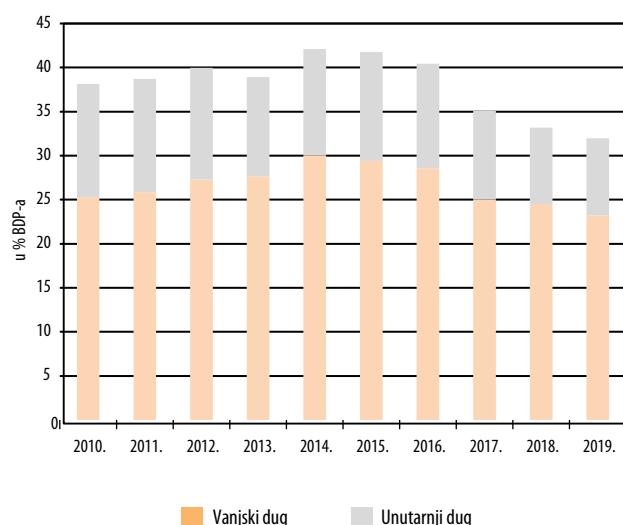
Grafikon 3.1: Proračunski saldo sektora generalne Vlade BiH, u postocima BDP-a

Izvor: CBBiH, BHAS, kalkulacija CBBiH

Zaduženost sektora opće vlade blago se povećala u 2019. godini, pri čemu se javni dug izražen u postocima BDP-a nastavio smanjivati četvrtu godinu zaredom. Prema podacima MFT BiH, javni dug na kraju 2019. godine iznosio je 11,2 milijarde KM, te je u odnosu na prethodnu godinu veći za 93,69 milijuna KM odnosno 0,84%. Porast javnoga duga u 2019. godini rezultat je povećanja unutarnje zaduženosti u BiH u iznosu za 159,73 milijuna KM (5,5%), dok se vanjski dug smanjio za 66 milijuna KM (0,8%). Udio javnoga duga izražen u postocima BDP-a iznosi 32% i za 1,2 postotna boda manji je u odnosu na godinu ranije (grafikon 3.2).

Grafikon 3.2: Javni dug BiH, u postocima BDP-a

Izvor: MFT BiH, BHAS, kalkulacija CBBiH

U 2019. godini dospjele obveze po vanjskom dugu su servisirane u ukupnom iznosu od 739,7 milijuna KM, pri čemu je otplaćeno je 663,7 milijuna KM glavnice i 130 milijuna KM kamate. Troškovi servisiranja vanjskoga duga, izraženi u postocima BDP-a, u 2019. godini iznose 0,37% i za 0,4 bazna boda su niži u odnosu na prethodnu godinu (grafikon 3.3).

Prosječna ugovorena kamatna stopa na vanjski dug u 2019. godini nastavila je blago rasti, dok je izloženost kamatnom riziku značajnije smanjena. Prema podacima MFT BiH, prosječna kamatna stopa na vanjski dug u 2019. godini iznosila je 1,66% i zabilježila je povećanje od 8 b.b. odnosu na prošlu godinu. Od ukupnog vanjskoga duga 32% odnosi se na dug koji je ugovoren s varijabilnom kamatnom stopom, te se može ocijenti da je izloženost vanjskoga duga kamatnom riziku i dalje visoka. Ipak, u odnosu na prethodnu godinu izloženost kamatnom riziku je značajnije smanjena, imajući u vidu da je udio kredita s varijabilnom kamatnom stopom u 2019. godini manje za 8,36 postotnih bodova. Rizik refinanciranja također je blago smanjen, s obzirom na to da je udio duga (u ukupnom dugu) koji dospijeva na naplatu u narednoj godini manje, ali je istodobno blago pogoršano prosječno vrijeme dospijeća duga u odnosu na prethodnu godinu. I u pogledu valutnog rizika, u 2019. godini stanje je nešto povoljnije u odnosu na prethodnu godinu, budući da je smanjen udio vanjskoga duga ugovorenog u drugim stranim valutama izuzev eura za 1,62 postotna boda. Ipak, valutna struktura vanjskoga duga i dalje je prilično nepovoljna i nosi visok rizik imajući u vidu da je 39,79% vanjskoga duga ugovoreno u drugim stranim valutama izuzev eura i izloženo riziku promjene deviznoga tečaja.

Za razliku od ranijih godina u kojima su inozemna zaduživanja vlade u značajnoj mjeri doprinosila rastu deviznih rezervi, ovaj učinak je u posljednje dvije godine oslabio. Rezervna aktiva odnosno devizne rezerve u posljednjih

nekoliko godina u najvećoj mjeri su rasle pod utjecajem neto vanjskog zaduživanja (grafikon 2.1). Međutim, rast deviznih rezervi u 2019. godini bio je manji nego u prethodnoj godini s obzirom na to da je zabilježeno smanjenje priljeva po osnovi ostalih investicija na finansijskom računu platne bilance (detaljnije u poglavlju 2). Kao i prethodne godine, iznos otplate vanjskog duga je premašio iznos novih zaduženja sektora vlade u inozemstvu. Uz već spomenuto smanjenje priljeva u bankarskom sektoru koje je utjecalo na usporavanje rasta deviznih rezervi, neto zaduženje vladinog sektora imalo je negativan učinak na razinu deviznih rezervi u 2019. godini.

Imajući u vidu već ugovorene kreditne aranžmane za saniranje posljedica pandemije koronavirusa u BiH, u 2020. godini očekuje se značajniji rast vanjske zaduženosti vladinog sektora. I dok će s jedne strane, povećanje neto priljeva vladinog sektora na finansijskome računu platne bilance umanjiti pritisak na razinu deviznih rezervi, s druge strane rast inozemnoga duga svakako povećava vanjske ranjivosti zemlje.

Međunarodne rejting agencije su u 2019. godini zadržale dugoročni kreditni rejting BiH nepromijenjenim; B sa pozitivnim izgledima u slučaju S&P, i B3 sa stabilnim izgledima u slučaju Moody's. U veljači 2020. godine agencija S&P je potvrđila pozitivne izglede dugoročnoga suverenog rejtinga BiH, da bi krajem travnja 2020. godine u okviru izvanredne procjene koju je agencija S&P provela za većinu zemalja, smanjila izglede kreditnoga rejtinga za BiH s pozitivnih na stabilne. Prema procjenama analitičara, negativne ekonomске posljedice pandemije COVID-19 će se u BiH izravno prelit putem vanjskotrgovinskih kanala, a zbog očekivanoga oštrog pada realnog BDP-a, pogoršat će se fiskalni i vanjski izgledi BiH. Agencija S&P je zadržala dugoročni kreditni rejting B za BiH u očekivanju da će mjere koje su poduzele vlasti u BiH značajno doprinijeti ublažavanju negativnih ekonomskih i finansijskih učinaka pandemije. U tekstnom okviru ispod opisane su mjere koje su entitetske vlade u BiH donijele do sredine lipnja 2020. godine u cilju ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica pandemije COVID-19.

Tekstni okvir 4: Aktivnosti i mjere vlada u BiH za stabilizaciju gospodarstva i ublažavanje negativnih ekonomskih posljedica pandemije koronavirusa

Epidemiološke mjere donesene u cilju sprečavanja širenja zaraze koronavirusom i proglašenje izvanrednoga stanja u BiH sredinom ožujka 2020. godine dovelo je do smanjenja ili zaustavljanja aktivnosti u mnogim ekonomskim djelatnostima, što se negativno odrazilo na sve segmente domaće ekonomije.

Stoga su vlade u BiH poduzele cijeli niz aktivnosti na različitim područjima, kako bi se ublažile te negativne posljedice i donijele mjere kojima se nastoji pružiti pomoć sektorima pogodjenim krizom. Od mjeru koje su bitne sa stanovništva financijske stabilnosti, izdvajaju se različiti fiskalni stimulansi za poslovne subjekte, te mjeru koje su donijele agencije za bankarstvo u cilju pružanja pomoći svim klijentima koji su na bilo koji način pogodjeni negativnim ekonomskim učincima pandemije. U FBiH je usvojen Zakon o ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica nastalih uslijed pandemije koronavirusa, u okviru kojeg su predviđene mjeru za pomoći gospodarstvu u vidu subvencioniranja doprinosa poslovnih subjekata za obvezno socijalno osiguranje; obustave obračuna i plaćanja zateznih kamata na javne prihode; ukidanja obveza plaćanja akontacije poreza na dobit za poslovne subjekte, kao i na dohodak od samostalne djelatnosti za 2020. godinu. Pored toga, zakonom je propisano održavanje stabilnosti isplata za mirovine, invalidnine i druga socijalna davanja, koje će biti osigurano iz proračuna FBiH za 2020. godinu. Također, zakonom je uspostavljen Garancijski fond koji će se koristiti za osiguranje kreditnih linija kod komercijalnih banaka, u cilju ublažavanja rizika likvidnosti i poboljšanja likvidnosti te za olakšanje pristupa financiranju poslovnim subjektima. Vlada Republike Srbске i štab za izvanredne situacije donijeli su niz uredbi sa zakonskom snagom u cilju ublažavanja štetnih posljedica koronavirusa na gospodarstvo RS kojima se privremeno odgađa odnosno produžuje plaćanje poreznih obveza i naknada za gospodarske subjekte koji imaju poteškoće u poslovanju. Usvojena je uredba o Fondu solidarnosti za obnovu RS te odluka o smanjenju neporeznih davanja. U uslužnim sektorima i dijelu proizvodnje koji su najviše pogodjeni krizom osigurana je isplata minimalne plaće i doprinosaza radnikete sudezeni zaključio ostvarivanju prava na poticajna sredstva. Također, Vlada RS pripremila je set srednjoročnih mjeru koje se odnose na Garantni program podrške gospodarstvu za ublažavanje posljedica pandemije koronavirusa. Cilj Garantnog programa je olakšavanje pristupa financijskim sredstvima za mikro, mala i srednja poduzeća izdavanjem garancije za osiguranje potraživanja po kreditima odobrenim od banaka ili mikrokreditnih organizacija.

Izvanredni sastanak Stalnog odbora za finansijsku stabilnost, kome je pored stalnih članica prisustvovao i direktor Udruge banaka BiH, održan je 18.03.2020. godine. Razmatrane su moguće mjeru i aktivnosti koje članice SOFS-a mogu poduzeti u okviru svojih nadležnosti u cilju koordiniranoga djelovanja na očuvanju finansijske stabilnosti u zemlji. CBBiH na raspolaganju ima mogućnost smanjenja stope obvezne rezerve, ukoliko se za tim ukaže potreba te se obvezala da će u svakom momentu

omogućiti opskrbu banaka gotovim novcem. Agencije za bankarstvo, neposredno po proglašenju pandemije, pristupile su izradi propisa za upravljanje nastalim rizicima i davanja pogodnosti građanima i pravnim osobama kod servisiranja obveza prema bankama. Također, građanima je preporučeno, da u skladu s donešenim epidemiološkim mjerama u što većoj mjeri koriste elektronska sredstva plaćanja, a banke će biti u mogućnosti izvršiti sve zahtjeve svojih deponenata i održavat će kontinuitet poslovanja.

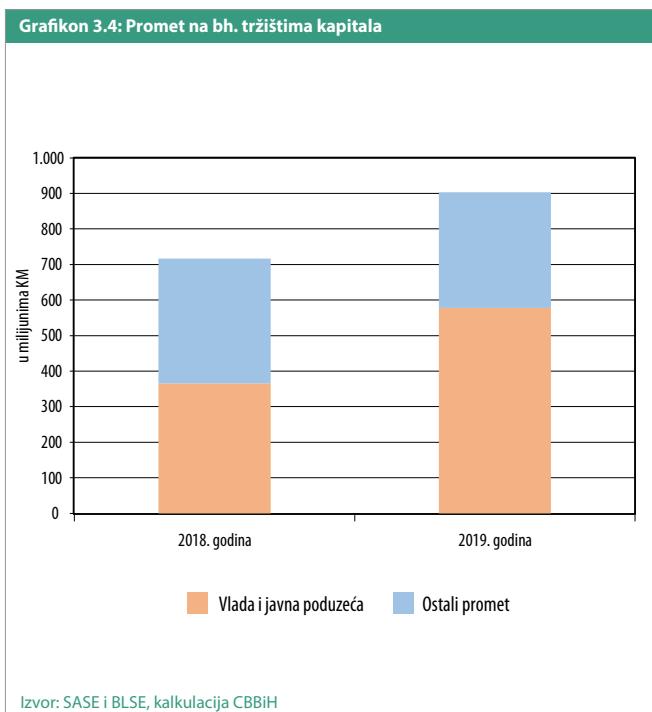
MMF je 20.04.2020. godine Bosni i Hercegovini odobrio 333 milijuna eura hitne pomoći, u okviru Instrumenta za brzo financiranje (RFI) za borbu protiv krize izazvane COVID-19.

Krajem ožujka entitetske agencije za bankarstvo su donijele privremene mjeru koje banke primjenjuju za ublažavanje ekonomskih posljedica uzrokovanih virusom COVID-19, a one uključuju mogućnost odobrenja moratorija, grace razdoblja, produženja roka za otplate i roka dospijeća kredita te mogućnost odobrenja dodatnih sredstava klijentima čija je kreditna sposobnost pogoršana zbog negativnih utjecaja izazvanih pandemijom. Također su propisana i posebna pravila za upravljanje kreditnim rizikom i preventivne mjeru za očuvanje kapitala, koje uključuju zadržavanje dobiti iz 2019. godine, zabranu ili odgodu isplate dividendi i bonusa te korištenja zaštitnog sloja kapitala. Privremene mjeru također su donesene za lizing društva, mikrokreditne organizacije. Paralelno, agencije su finansijskim posrednicima pod njihovim nadzorom dale olakšice u pogledu obveze izvještavanja prema agencijama.

Poduzete vladine mjeru za stabilizaciju gospodarstva i očuvanje stabilnosti bankarskoga i finansijskoga sektora s jedne strane ublažiti će negativne ekonomski i finansijske posljedice pandemije, ali će s druge strane povećati potrebe za financiranjem. Pad potrošnje i uvoza će dovesti do umanjenja proračunskih prihoda, dok će poduzete mjeru za stabilizaciju gospodarstva povećati proračunske rashode u 2020. godini, zbog čega se u narednom razdoblju može očekivati pogoršanje fiskalnih pokazatelja i rast rizika koji dolaze iz vladinoga sektora.

Sektor vlade, koji je i dalje najznačajniji pokretač aktivnosti na dvije domaće burze, u 2019. godini zabilježio je povećanje zaduženosti na unutarnjem tržištu. Kao rezultat povećanja zaduženosti sektora opće vlade, ukupan promet na bh. burzama u 2019. godini je porastao (grafikon 3.4). Na obje burze zabilježeno je ukupno 17 emisija obveznica sektora vlade i trezorskih zapisa tijekom 2019. godine, dok je u 2018. godini po istoj osnovi zabilježeno 5 emisija. Vlada FBiH realizirala je šest emisija dugoročnih

obveznica u nominalnom iznosu od 200 milijuna KM, s rokom dospijeća od 3 do 10 godina i kamatnim stopama u rasponu od 0,05% do 0,80%. Također, Vlada FBiH organizirala je i jednu aukciju trezorskih zapisa u ukupnom nominalnom iznosu od 20 milijuna KM s rokom dospijeća 9 mjeseci, uz kamatnu stopu od -0,1950%. Vlada RS emitirala je osam emisija obveznica u nominalnom iznosu od 271,8 milijuna KM i rokom dospijeća od 5 do 10 godina i kamatnom stopom u rasponu od 2,3% do 4%. Također, Vlada RS je realizirala dvije emisije trezorskih zapisa u ukupnom iznosu 40 milijuna KM i rokom dospijeća od 6 mjeseci, uz kamatne stope u rasponu od 0,0% do 0,0993%.

godini povećana je izloženost bankarskoga sektora prema svim razinama vlasti u BiH, ali još uvijek ne postoje naznake da izloženost sektoru vlade raste na uštrb privatnoga sektora. Prema podacima CBBiH, ukupna zaduženost sektora vlade kod komercijalnih banaka u BiH veća je za 11,5%, pri čemu je u portfelju komercijalnih banaka dug po kreditima veći za 3,6%, a po vrijednosnim papirima za 17,5% (tablica 3.2). U prva četiri mjeseca 2020. godine dodatno se povećala zaduženost sektora vlade kod komercijalnih banaka i to u najvećoj mjeri kroz povećanje kupovine entitetskih vrijednosnih papira.

4. Kućanstva

Usprkos blagome oporavku u realnom sektoru, postupnom oživljavanju aktivnosti na tržištu nekretnina i poboljšanim pokazateljima s tržišta rada, koji su identificirani u prethodnim poglavljima, nije došlo do značajnijega poboljšanja životnoga standarda kućanstava. Nešto povoljniji uvjeti na tržištu rada doprinijeli su blagom rastu potrošnje i porastu zaduženosti kućanstava. Rast zaduženosti kućanstava u najvećoj mjeri je posljedica rasta zaduženosti po kreditima od banaka. Nastavljeni trend snižavanja aktivnih kamatnih stopa povoljno je djelovao na rast tražnje za kreditima, a banke su i u 2019. godini u velikoj mjeri odobravale zamjenske kredite s povoljnijim uvjetima otplate. Nastavljeno je blago poboljšanje kvalitete kreditnoga portfelja u segmentu stanovništva, čemu su doprinisile i poduzete aktivnosti pojedinih banaka na trajnom otpisu nekvalitetnih kredita i učestalom provođenju reprogramiranja kredita, ali je intenzitet reklasifikacije kredita

Tablica 3.2: Potraživanja komercijalnih banaka od sektora vlade							u milijunima KM
Potraživanja	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	04.2020.
Središnja vlada	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	4,1
Krediti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vrijednosni papiri	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	4,1
Vlada na razini entiteta	1.273,1	1.589,6	1.633,3	1.624,8	1.735,3	2.006,8	2.245,9
Krediti	565,6	600,9	424,6	410,0	517,3	580,1	588,8
Vrijednosni papiri	707,5	988,7	1.208,7	1.214,9	1.218,0	1.426,6	1.657,1
Vlada kantona	142,0	209,7	218,2	206,2	160,5	127,2	111,9
Krediti	142,0	209,7	218,2	200,2	154,5	114,5	99,2
Vrijednosni papiri	0,0	0,0	0,0	6,0	6,0	12,7	12,7
Vlada na razini općina	342,4	304,5	282,2	293,1	295,6	308,7	317,1
Krediti	339,2	301,9	280,2	291,0	285,7	297,7	306,7
Vrijednosni papiri	3,2	2,6	2,0	2,1	9,9	11,0	10,3
UKUPNO	1.757,6	2.103,8	2.133,9	2.124,2	2.191,5	2.442,7	2.679,0
Krediti	1.046,7	1.112,5	923,2	901,2	957,5	992,3	994,8
Vrijednosni papiri	710,9	991,3	1.210,7	1.223,0	1.234,0	1.450,4	1.684,2

Izvor: CBBiH

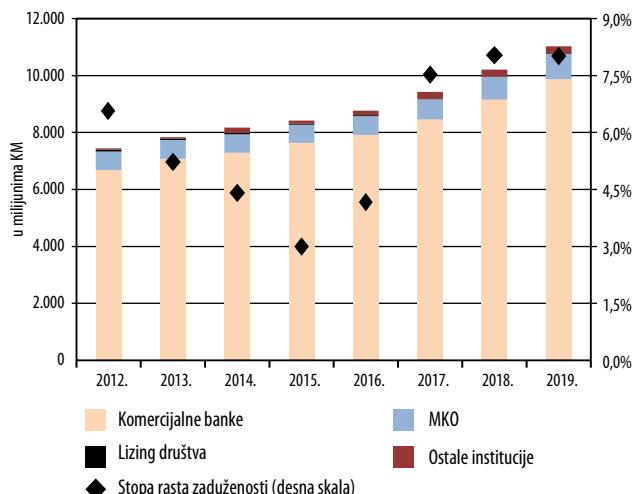
Financijski su posrednici, prvenstveno domaće banke, u pravilu kupci primarnih emisija dužničkih vrijednosnih papира vlada, kojima rijetko trguju na sekundarnom tržištu. U 2019.

u nekvalitetne kredite bio jači u odnosu na prethodne godine, te se primjećuju prvi znakovi materijalizacije kreditnoga rizika u kategoriji kredita za opću potrošnju, koji su u prethodnim

godinama bilježili veliki rast. Nastavljeni trend rasta ukupnih depozita stanovništva u najvećoj mjeri je determiniran rastom iznosa sredstava na transakcijskim računima i depozitima po viđenju, dok je štednja stanovništva u vidu oročenih depozita u blagom porastu nakon nekoliko godina stagnacije kojoj je uz postojeću nisku razinu raspoloživoga dohotka doprinisalo i nastavljeno snižavanje pasivnih kamatnih stopa. S obzirom na značajan udio kredita odobrenih s varijabilnom kamatnom stopom ili s razdobljem fiksacije kamatne stope do jedne godine, kamatni rizik predstavlja potencijalni rizik za sektor kućanstava.

U 2019. godini nastavljen je rast zaduženosti sektora kućanstava, koji je potaknut porastom potrošnje u ovom sektoru uslijed blagoga rasta ekonomске aktivnosti i nešto povoljnijih uvjeta na tržištu rada u odnosu na prethodne godine. Prema podacima iz SRK, ukupna zaduženost stanovništva na kraju 2019. godine iznosila je 11,03 milijarde KM i u odnosu na kraj prethodne godine je porasla za 8%¹¹. Izraženo u postocima BDP-a, zaduženost stanovništva u odnosu na prethodnu godinu veća je za 33 bazna boda i na kraju 2019. godine iznosila je 31,5%. U 2019. godini porasla je zaduženost stanovništva kako kod komercijalnih banaka tako i kod drugih finansijskih institucija. Komercijalne banke su glavni kreditori sektora stanovništva, a rast zaduženosti kod ovih finansijskih institucija daje najveći doprinos rastu ukupne zaduženosti stanovništva. Zaduženost je stanovništva kod komercijalnih banaka zabilježila rast od 7,9% u odnosu na kraj prethodne godine, no i pored toga, uslijed postotno značajnijega rasta zaduženosti stanovništva kod drugih finansijskih institucija, udio zaduženosti kod komercijalnih banaka niži je za 13 baznih bodova u odnosu na kraj prethodne godine. Zaduženost kućanstava kod mikrokreditnih organizacija bilježi rast četvrtu godinu uzastopno te je, prema podacima iz SRK, u odnosu na kraj 2018. godine veća za 11,6%. Trend rasta zaduženosti kod mikrokreditnih organizacija ukazuje na to da i dalje postoji značajan broj kućanstava koja nisu u mogućnosti da ispune uvjete za odobravanje kredita u komercijalnim bankama, već su priruđeni da se zadužuju po znatno nepovoljnijim uvjetima kod mikrokreditnih organizacija¹². Zaduženost kućanstava prema lizing kompanijama u 2019. godini također je porasla, no udio duga prema ovim institucijama u ukupnoj zaduženosti kućanstava je zanemarivo mali, svega 0,22% (grafikon 4.1).

Grafikon 4.1: Zaduženost stanovništva prema finansijskim institucijama

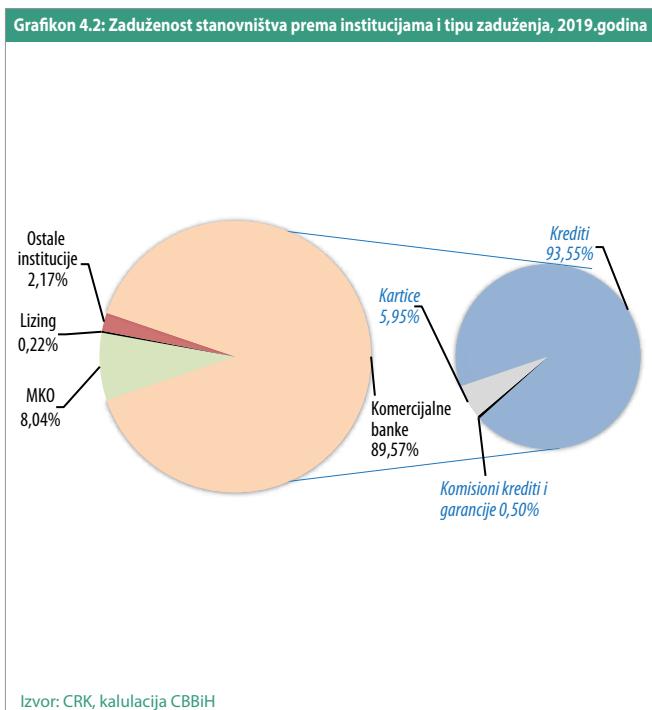

Izvor: CRK

Struktura zaduženosti stanovništva u komercijalnim bankama prema tipu zaduženja u proteklom razdoblju nije se značajnije mijenjala. Najveći dio zaduženosti stanovništva u komercijalnim bankama se odnosi na zaduženost po kreditima, koja je u 2019. godini zabilježila rast od 8,2%. Tijekom 2019. godine došlo je do porasta zaduženosti i po ostalim tipovima potraživanja, izuzev komisionih kredita. I pored toga, udio zaduženosti po klasičnim kreditima u ukupnoj zaduženosti stanovništva u komercijalnim bankama nastavio je da raste i u odnosu na kraj 2018. godine porastao je za 31 bazni bod, tako da se na njih odnosi čak 93,55% zaduženosti stanovništva u komercijalnim bankama (grafikon 4.2).

¹¹ U 2017. godini je zabilježen rast ukupne zaduženosti kućanstava od 7,5%, a u 2018. godini rast od 8,3%.

¹² U 2018. godini prosječna ponderirana efektivna kamatna stopa na kredite kod MKO u FBiH je iznosila 24,38%, dok je prosječna ponderirana efektivna kamatna stopa na kredite kod MKO u RS iznosila 22,56%.

Trend rasta korištenja platnih kartica u BiH nastavljen je i u 2019. godini. Evidentiran je porast broja izdanih platnih kartica, kao i rast ukupnog iskorištenoga dijela limita po karticama. Ipak, prosječna zaduženost stanovništva po platnoj kartici nije se značajnije promjenila u odnosu na prethodnu godinu.

Prema podacima iz SRK, broj aktivnih platnih kartica, kao i odobreni limit i iskorišteni dio limita su veći po svim tipovima kartica u odnosu na kraj prethodne godine, a najveći rast

stanovništva po kreditnim karticama i u 2019. godini. Ovakvome trendu u zaduženosti stanovništva po kreditnim karticama u velikoj mjeri doprinose visoki troškovi koje sa sobom nosi ovaj vid zaduživanja. U 2020. godini moguće je očekivati da će zbog pandemije COVID-19 doći do učestalijeg kartičnog plaćanja, a izvjestan je i porast zaduženosti po svim tipovima kartica, posebno debitnim karticama za podmirivanje osnovnih životnih potreba.

Promatrajući strukturu potraživanja od stanovništva, u 2019. godini zabilježen je rast zaduženosti po sva tri tipa kredita prema namjeni. U strukturi potraživanja od stanovništva prema namjeni dominiraju krediti za opću potrošnju, u koje su uključena i potraživanja po svim tipovima kartica (grafikon 4.3). Krediti namijenjeni općoj potrošnji bilježe rast devet godina uzastopno. Na kraju 2019. godine zaduženost stanovništva po ovom tipu kredita bila je veća za 7,4% u odnosu na kraj 2018. godine. Rastu tražnje za ovom vrstom kredita i u 2019. godini doprinosila je i veća ponuda nemamenskih i zamjenskih kredita po povoljnijim uvjetima. Nastavljeni trend rasta kredita za opću potrošnju ukazuje da i dalje veliki broj kućanstava svoje tekuće životne potrebe financira uz pomoć odobrenih prekoračenja po karticama, nemamenskim ili potrošačkim kreditima, a s obzirom da jedan dio građana nije u mogućnosti da ispunjava tražene kriterije banaka za odobravanje stambenoga kredita, kreditima za opću potrošnju jednim dijelom se vrši i financiranje stambenih potreba. Nakon što je u 2017.

Tablica 4.1: Potraživanja od stanovništva, kartice

	u KM							
	Broj aktivnih kartica		Odobreni iznos		Iskorišteni iznos		Zaduženje po kartici	
	2019.	Godišnja promjena	2019.	Godišnja promjena	2019.	Godišnja promjena	2019.	Godišnja promjena
Debitne kartice	708.807	4,2%	844.645.415	6,5%	368.735.266	5,4%	520	1,2%
Kreditne kartice	259.367	7,6%	360.868.147	3,3%	178.787.005	0,9%	689	-6,2%
Kartice sa odgođenim plaćanjem	147.888	2,2%	160.942.518	0,5%	40.178.832	1,2%	272	-1,0%
UKUPNO	1.116.062	4,7%	1.366.456.079	4,9%	587.701.103	3,7%	527	-0,9%

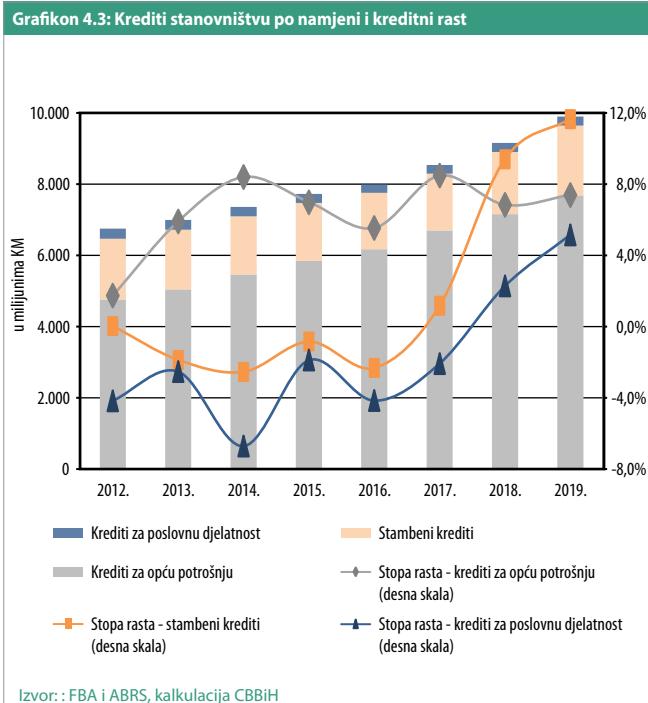
Izvor: CRK

se bilježi u segmentu debitnih kartica (tablica 4.1)¹³. Iznos zaduženja po platnoj kartici veći je jedino u slučaju debitnih kartica, a ukupno zaduženje stanovništva po platnoj kartici manje je za -0,9% u odnosu na kraj 2018. godine. Iako je nakon pet uzastopnih godina zaustavljen trend smanjenja iskorištenoga iznosa limita u segmentu kreditnih kartica, znatno veći rast broja odobrenih kartica od iskorištenoga iznosa odrazio se na smanjenje prosječne zaduženosti

godini zaustavljen višegodišnji trend smanjenja zaduženosti stanovništva po osnovi stambenih kredita, krediti za ovu namjenu su, kao i u 2018. godini, ostvarili najveći rast od vremena prije početka krize, koji prati jačanje aktivnosti na tržištu nekretnina, i rasli su po godišnjoj stopi od 11,7%. S obzirom na nešto jači relativni rast zaduženosti po osnovi stambenih kredita u odnosu na ostale vrste kredita, njihov udio u ukupnim kreditima stanovništvu se drugu godinu

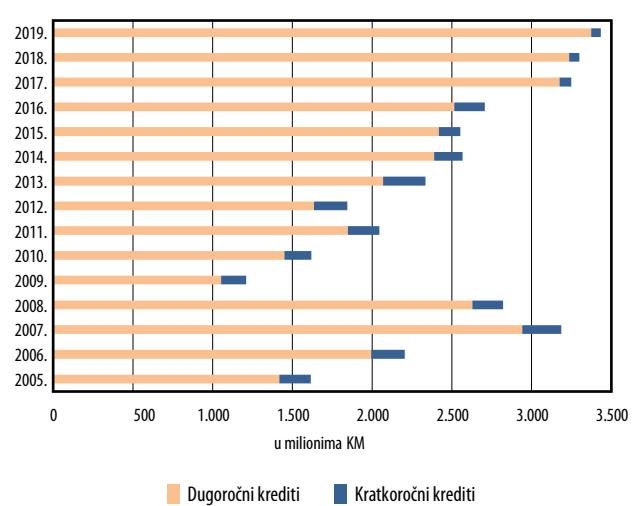
¹³ Prilikom analize u obzir nisu uzete debitne kartice bez odobrenog iznosa dozvoljenog prekoračenja i po kojima ne postoji zaduženost stanovništva, a koje su banke evidentirale u SRK.

uzastopno blago povećao i na kraju 2019. godine je iznosio 19,8%. Zaduženost stanovništva po osnovi kredita za poslovnu djelatnost u 2019. godini je porasla za 5,2%.

Prema podacima CBBiH, u 2019. godini je evidentirano 3,43 milijarde novoodobrenih kredita stanovništvu, što je do sada njihov najveći iznos. Kako se u ovoj evidenciji pod novoodobrenim kreditima smatraju i ranije odobreni reprogramirani krediti, tako se rast ovih kredita ne može isključivo tumačiti kao rezultat rasta potrošnje sektora stanovništva i poboljšanja situacije na tržištu rada, već jednim dijelom i reprogramiranja kredita po novim uvjetima, odnosno odobravanja zamjenskih kredita. U odnosu na prethodnu godinu, u 2019. godini stanovništvu je odobreno ili reprogramirano za 4,1% više kredita, pri čemu se porast bilježi isključivo u slučaju dugoročnih kredita (grafikon 4.4).

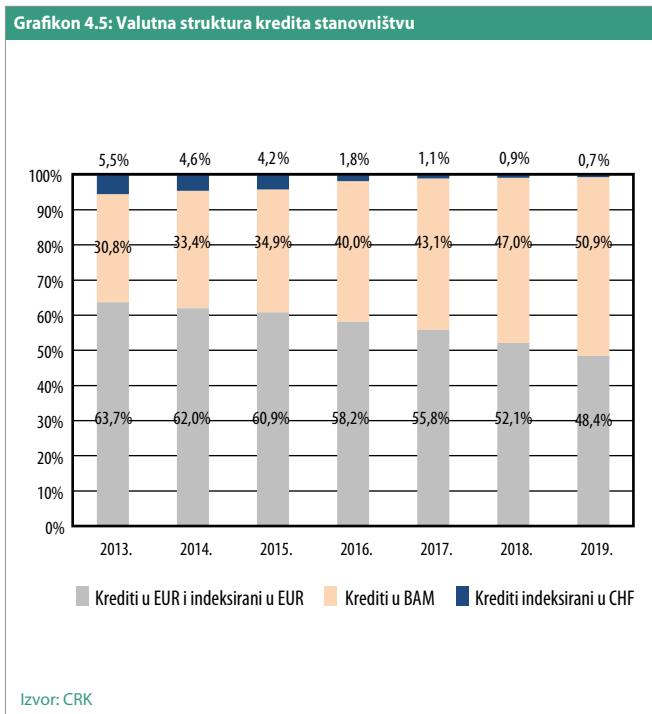
Grafikon 4.4: Novoodobreni krediti stanovništvu

Izvor: CBBiH, kalkulacija CBBiH

Kriza prouzrokovana pandemijom COVID-19 odrazila se na kreditnu aktivnost u 2020. godini, te je već u ožujku 2020. odobreno za 32,7% manje kredita u odnosu na ožujak prethodne godine, dok je u travnju 2020. iznos odobrenih kredita stanovništvu bio manji od jedne četvrтине odobrenih kredita iz travnja 2019. godine. Ukupan iznos novoodobrenih kredita u prvih pet mjeseci 2020. manji je za 40,6% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

U valutnoj strukturi kredita stanovništvu dominiraju krediti sa valutnom klauzulom u euru. Uzimajući u obzir postojeći režim valutnog odbora u BiH i opredijeljenost da se isti zadrži i u narednom razdoblju, zaduženost stanovništva u EUR valuti ne čini izloženost valutnom riziku većom. Pored toga, posljednjih godina je primjetan trend smanjenja udjela kredita indeksiranih u stranoj valuti u ukupnim kreditima stanovništvu, koji je nastavljen i u 2019. godini, što ovaj rizik dodatno umanjuje. Prema podacima iz SRK, krediti u EUR i valutnoj klauzuli u EUR u 2019. godini su rasli po stopi od 0,5%, dok su krediti u KM zabilježili godišnju stopu rasta od 17,2%, tako da je udio kredita stanovništvu u stranim valutama i sa valutnom klauzulom smanjen sa 52,1% na kraju 2017. godine na 48,4% ukupnih kredita stanovništvu na kraju 2019. godine. Najveći dio ovih kredita se odnosi na kredite indeksirane u euru. Zaduženost stanovništva po kreditima indeksiranim u CHF se smanjila sa 5,5% u 2013. na 0,7% ukupnih kredita stanovništvu na kraju 2019. godine (grafikon 4.5).

U 2019. godini zabilježen je rast dugoročnih kredita stanovništvu po svim kategorijama ročnosti, a najveći porast je ostvaren u kategoriji kredita odobrenih na razdoblje duže od deset godina, što se može dovesti u vezu i s porastom kredita stambene namjene. Preostala zaduženost po kreditima do jedne godine manja je za 0,3% u odnosu na kraj 2018. godine. Krediti stanovništvu u domaćoj valuti su bilježili rast u odnosu na prethodnu godinu u svakoj od kategorija kredita po ročnosti, dok je zaduženost stanovništva po kreditima odobrenim ili indeksiranim u EUR porasla po osnovi kredita ugovorene ročnosti preko pet godina (tablica 4.2).

Razina nekvalitetnih kredita stanovništvu nastavila se smanjivati i u 2019. godini. Nakon što je iznos nekvalitetnih kredita stanovništvu u protekle tri godine bilježio pad u rasponu od 7,2% do 9,1%, nekvalitetni krediti su tijekom 2019. godine smanjeni za 1,6%. Udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima stanovništvu nastavio se smanjivati sedmu godinu

uzastopno, čemu je značajan doprinos dao i rast plasmana stanovništvu. Na kraju 2019. godine udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima stanovništvu je iznosio 5,9%, što je za 59 baznih bodova niža razina u odnosu na isto razdoblje protekle godine (grafikon 4.6). Poboljšanje kvalitete kreditnog portfelja u ovom sektoru u proteklim godinama jednim dijelom je posljedica aktivnosti koje su provodile banke, poput trajnog otpisa nekvalitetnih kredita. Također, učinkovitije upravljanje kreditnim rizikom u bankama u proteklih nekoliko godina i olakšice u otplati kredita u vidu reprograma i moratorija kreditnih obveza klijentima koji su se suočili s poteškoćama u otplati kreditnih obveza, u velikoj mjeri su doprinijele sprečavanju pogoršanja kvalitete kreditnog portfelja u sektoru stanovništva.

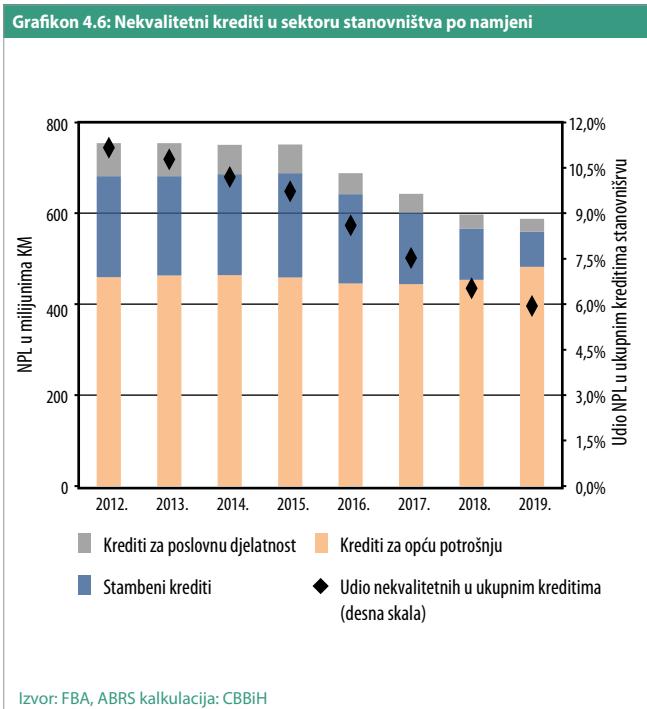
Posmatrajući kvalitetu kreditnog portfelja prema namjeni kredita, kao i u prethodne tri godine najveće smanjenje nekvalitetnih kredita, kako u apsolutnom, tako i u relativnom iznosu, je zabilježeno u kategoriji stambenih kredita. Tako su nekvalitetni stambeni krediti na kraju 2019.godine bili manji za 32,1% u odnosu na kraj 2018. godine. Za razliku od stambenih kredita, u segmentu kredita za opću potrošnju, u kojem su prethodnih godina evidentirane značajnije stope kreditnoga rasta, bilježi se rast nekvalitetnih kredita drugu godinu uzastopno. Rast nekvalitetnih kredita za opću potrošnju u 2019. godini od 6,4%, uz njihov porast od 2,2% u 2018. godini, ukazuje na postupnu materijalizaciju rizika prekomjernog zaduženja stanovništva po osnovi kredita za opću potrošnju.

Udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima stanovništvu u 2019. godini smanjen je u svim kategorijama kredita po namjeni, uključujući i kredite za opću potrošnju, kod kojih je skromno smanjenje udjela nekvalitetnih kredita od 6 baznih bodova posljedica još uvijek izraženog kreditnoga rasta u ovom segmentu kredita stanovništvu (7,4%). Kao pozitivan trend treba navesti smanjenje udjela nekvalitetnih kredita u

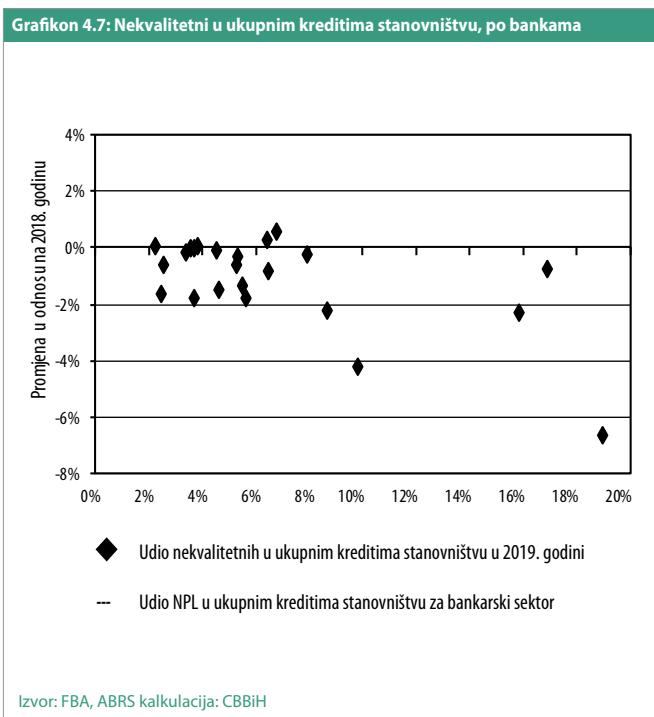
Tablica 4.2: Krediti stanovništvu, ročna i valutna struktura								u KM
Ostatak duga i dospjela nenačaćena glavnica, u hiljadama KM								
Ročnost / Valuta	BAM	Krediti u stranoj valuti i krediti s valutnom klausulom				UKUPNO		
		2019.	Godišnja promjena	2019.	Godišnja promjena	2019.	Godišnja promjena	2019.
do 1 godine	72.690	0,5%		4.202	-13,3%	0	0,0%	76.892
1 - 3 godine	304.239	18,6%		61.623	-33,5%	4.333	-38,7%	370.195
3 - 5 godina	760.100	26,2%		160.539	-36,9%	27.136	-10,3%	947.776
5 - 10 godina	1.748.952	15,6%		1.698.813	1,5%	23.473	-16,4%	3.471.239
preko 10 godina	1.819.050	15,9%		2.544.074	5,0%	6.791	-38,4%	4.369.915
UKUPNO	4.705.032	17,2%		4.469.250	0,5%	61.734	-19,2%	9.236.017
								8,2%

Izvor: CRK

ukupnim kreditima stambene namjene sa 9,9% sa kraja 2017. godine na 3,9% na kraju 2019. godine, čemu doprinosi i jači kreditni rast u ovoj kategoriji kredita (11,7%).

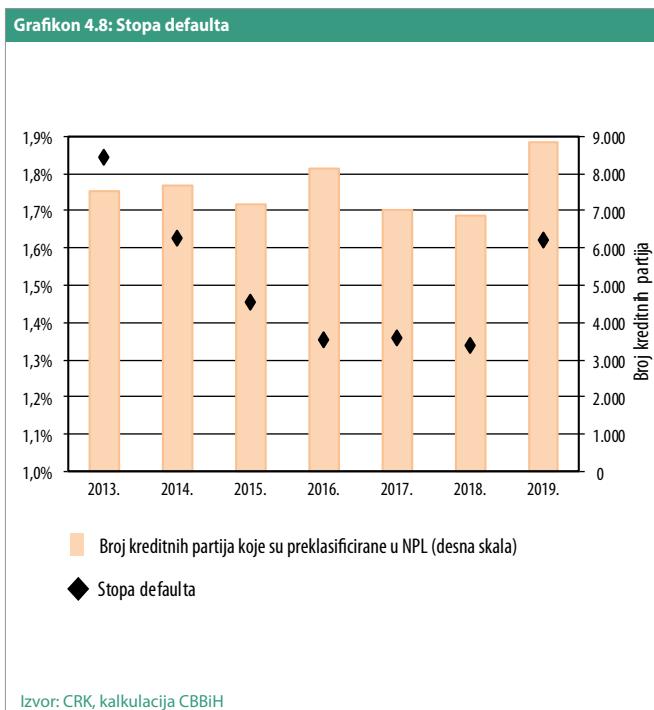

Promatrajući kvalitetu kreditnoga portfelja u segmentu stanovništva po pojedinačnim bankama, evidentno je da se udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima stanovništva u 2019. godini smanjio kod većine banaka u sektoru, uključujući i banke s najvećom koncentracijom nekvalitetnih kredita (grafikon 4.7). Međutim, tijekom 2019. godine došlo je do porasta nekvalitetnih kredita za opću potrošnju u apsolutnom iznosu u četvrnaest banaka, a u sedam od njih se povećao i njihov udio u ukupnim kreditima, što s jedne strane pokazuje da je većina banaka u proteklim godinama učestalo odobravala nenamjenske i zamjenske kredite uz blaže kriterije, što je omogućilo kućanstvima da se u velikoj mjeri zadužuju, te da je prekomjerno zaduživanje jednog dijela kućanstava bilo neodrživo s aspekta prihoda koje ostvaruju. Učinci pandemije COVID-19 dodatno povećavaju rizik od nemogućnosti servisiranja obveza kućanstava, tako da se u narednim razdobljima može očekivati pogoršanje kvaliteta portfelja kredita za opću potrošnju.

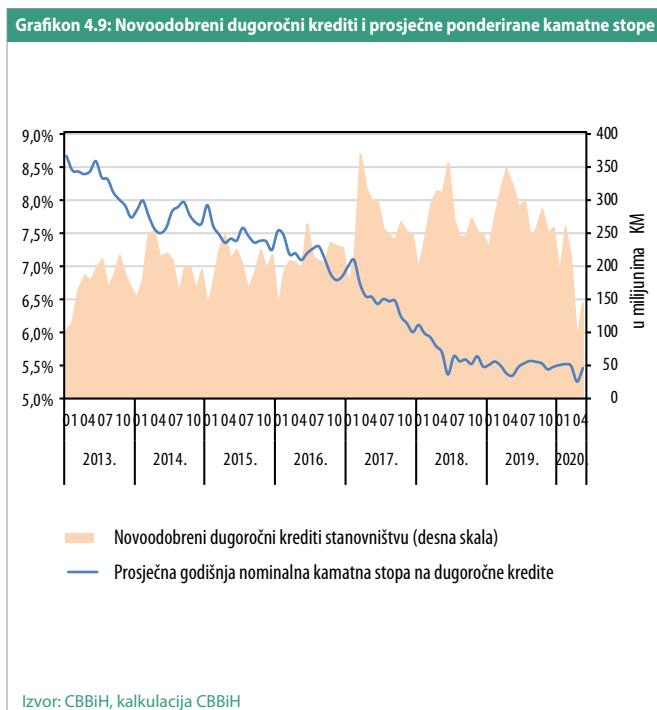

Pored pokazatelja udjela nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima, na tromjesečnoj razini se prati i intenzitet pogoršanja urednosti otplate, odnosno preklasifikacija kredita iz kvalitetnih u kategorije nekvalitetnih kredita, kako prema broju kreditnih partija tako i prema iznosu preostalog zaduženja. Na osnovi preklasifikacije kredita, prema iznosu preostalog zaduženja se računa stopa defaulta (eng. default rate)¹⁴. Prema podacima iz SRK, broj kreditnih partija stanovništva koje su od kraja 2018. do kraja 2019. godine preklasificirane u nekvalitetne kredite veći je za čak 28,9%, a iznos preostalog zaduženja po ovim partijama je veći za 32,5% u odnosu na prethodnu godinu. Stopa defaulta za kredite stanovništvu, koja je u 2019. godini iznosila 1,62%, porasla je za 28 baznih bodova u odnosu na 2018. godinu i dosegla je najveću razinu nakon 2013. godine. Intenzitet pogoršanja urednosti otplate ukazuje na to da se povećava broj kućanstava koja se suočavaju s problemima u otplati duga te se i pored pada iznosa nekvalitetnih kredita i njihovoga udjela u ukupnim kreditima ne može zaključiti da se rizik u 2019. godini smanjio (grafikon 4.8). Na to ukazuju i podaci o stopi defaulta po pojedinačnim bankama, s obzirom da je u 10 banaka zabilježena nešto veća stopa defaulta u odnosu na prethodnu godinu, među kojima su i tri najveće banke u sektoru po kriteriju iznosa ukupne aktive.

¹⁴ Stopa defaulta je izračunana kao omjer preostalog zaduženja po kreditima stanovništvu koji su tijekom jednog razdoblja preklasificirani u nekvalitetne kredite (kategorije C, D i E) i vrijednosti ukupnog portfelja kvalitetnih kredita (kategorije A i B) iz prethodnog razdoblja.

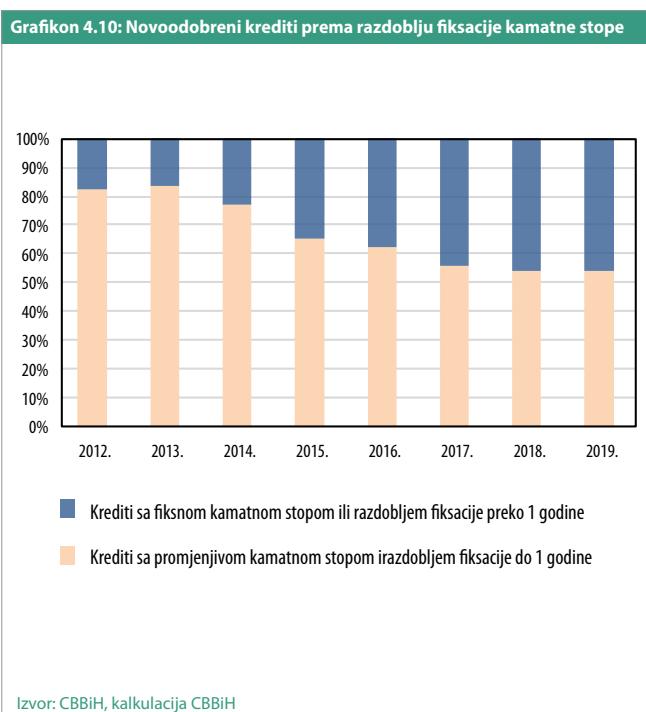
Izvor: CRK, kalkulacija CBBiH

Izvor: CBBiH, kalkulacija CBBiH

Kao rezultat i dalje niskih kamatnih stopa na međunarodnim finansijskim tržištima i nastojanja banaka da ostvare veći tržišni udio u uvjetima izražene konkurenциje na bankarskome tržištu, kamatne stope na kredite stanovništvu u 2019. godini su se nastavile snižavati. Prosječna nominalna kamatna stopa na dugoročne kredite u 2019. godini je iznosila 5,48% i niža je za 20 baznih bodova u odnosu na prethodnu godinu. Povoljniji uvjeti zaduživanja stanovništva u prethodnih nekoliko godina jednim dijelom su dali doprinos rastu tražnje za kreditima. U prvih pet mjeseci 2020. prosječna ponderirana kamatna stopa na dugoročne kredite (5,48%) nije se značajnije promijenila u odnosu na prosječnu ponderiranu kamatnu stopu u prvih pet mjeseci prethodne godine (grafikon 4.9).

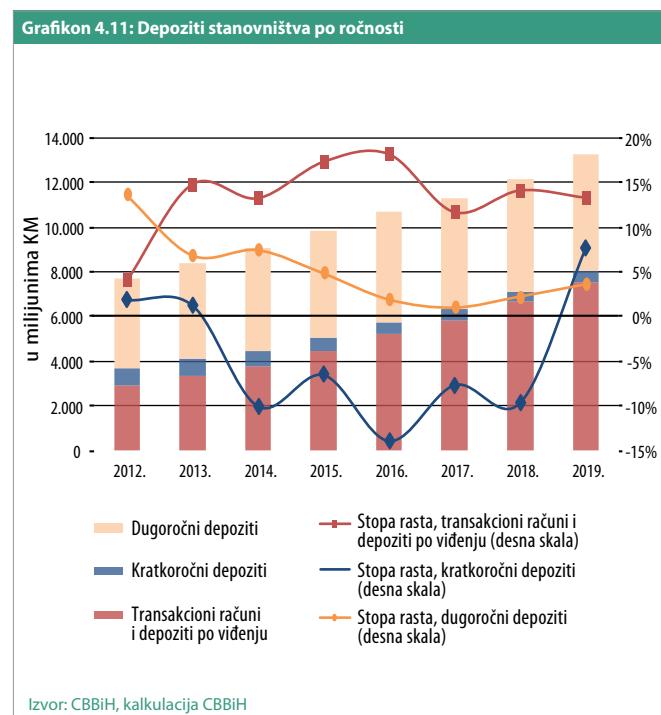
Iako se do kraja godine ne očekuje značajniji rast kamatnih stopa, kako u eurozoni, tako i u BiH, izloženost kućanstava riziku promjene kamatnih stopa se ne smije potcijeniti, posebno ako se uzme u obzir da u kreditima stanovništvu prevladavaju krediti odobreni s varijabilnom kamatnom stopom ili s razdobljem fiksacije kamatne stope do jedne godine. S obzirom da je u narednom razdoblju neizvjestan rast raspoloživoga dohotka stanovništva, te se očekuje porast nezaposlenosti, čak i blaži rast kamatnih stopa bi za jedan dio kućanstava predstavljao značajno opterećenje i otežao bi otplate kreditnih obveza. Kamatni rizik u bh. bankarskom sektoru se posljednjih godina djelomično ublažava povećanim obujmom kreditiranja uz fiksnu kamatnu stopu ili produžavanjem razdoblja fiksacije kamatne stope. Također, prilikom reprogramiranja ranije odobrenih kredita često se zaključuju ugovori s povoljnijim uvjetima po klijenta, među kojima je i fiksiranje kamatne stope koja je do tada bila promjenjiva. Trend smanjivanja udjela kredita s varijabilnom kamatnom stopom ili razdobljem fiksacije do jedne godine u novoodobrenim kreditima stanovništvu bio je primjetan od 2014. do 2018. godine, a u 2019. godini ovi krediti su činili 54,1% ukupnih novoodobrenih kredita stanovništvu, što je za 23 bazna boda više u odnosu na kraj 2018. godine (grafikon 4.10).

Iako su ukupni depoziti stanovništva nastavili rasti u 2019. godini, njihov je rast u najvećoj mjeri potaknut rastom sredstava na transakcijskim računima i rastom depozita po viđenju. Ipak, za razliku od protekle tri godine, zabilježen je i rast oročenih depozita stanovništva, kako na rok do jedne tako i na rok preko jedne godine. Udio depozita stanovništva u ukupnim depozitima kod komercijalnih banaka nastavio se smanjivati treću godinu uzastopno¹⁵.

Prema podacima CBBiH, depoziti stanovništva su na kraju godine iznosili 13,24 milijarde KM, što je za 9% više u odnosu na iznos depozita stanovništva na kraju 2018. godine. Najveći doprinos rastu ukupnih depozita stanovništva, kako u absolutnom tako i u relativnom iznosu, daje rast sredstava na transakcijskim računima, koja su zabilježila porast od 17,7%, kao i rast depozita po viđenju, koji su rasli po stopi od 10,2%. Nakon što su se pet godina uzastopno smanjivali, depoziti oročeni na razdoblje do jedne godine su u 2019. godini rasli po stopi 7,7%, dok su dugoročni depoziti zabilježili rast od 3,6% (grafikon 4.11). Prema podacima Agencije za osiguranje depozita, znatno veći rast, kako u pogledu broja depozitnih ugovora tako i prema iznosu oročenja, bilježio se u kategorijama depozita koji premašuju iznos osiguranog štednoga uloga od 50 tisuća KM, u odnosu na depozite do 50 tisuća KM. Ako se u obzir uzme i činjenica da se od ukupnoga broja depozitnih računa svega 1,8% odnosi na depozite preko 50 tisuća KM, te da među depozitnim računima do 50 tisuća KM, u koje su uključeni i svi tekući računi stanovništva,

prevladavaju depozitni računi s manjim iznosima sredstava¹⁶, može se zaključiti da samo manji dio stanovništva ima mogućnost za štednju, a posebno za štednju značajnijega iznosa sredstava i da podaci koji ukazuju na porast depozita iz godine u godinu ne mogu da se tumače kao pokazatelj poboljšanja životnoga standarda.

Depoziti stanovništva su nastavili rasti u prva dva mjeseca 2020. godine, međutim uslijed panike koju je izazvala pandemija COVID-19 u ožujku 2020. došlo je do povlačenja sredstava iz banaka i smanjenja ukupnih depozita stanovništva za 2,3% u odnosu na prethodni mjesec. Znatan broj građana je ostao bez jednoga dijela ili cijelokupnih primanja, no i pored toga, sredstva na transakcijskim računima i depoziti po viđenju su već u travnju počeli rasti, a sredstva na transakcijskim računima na kraju svibnja su skoro pa dostigla stanje s kraja veljače 2020. Za razliku od sredstava na transakcijskim računima i depozita po viđenju, razina kratkoročnih te posebno dugoročnih depozita stanovništva se nastavila smanjivati u travnju i svibnju 2020. godine. Građani se, uslijed neizvjesnosti u pogledu razvoja situacije s pandemijom, ne odlučuju u velikoj mjeri na zaključivanje novih depozitnih ugovora ili više nisu u prilici da štede zbog pada prihoda u svom kućanstvu, tako da dospjela oročena sredstva jednim dijelom drže kao depozite po viđenju ili ih preusmjeravaju u potrošnju. Tako je vrijednost novih zaključenih ugovora o štednji na rok duži od jedne

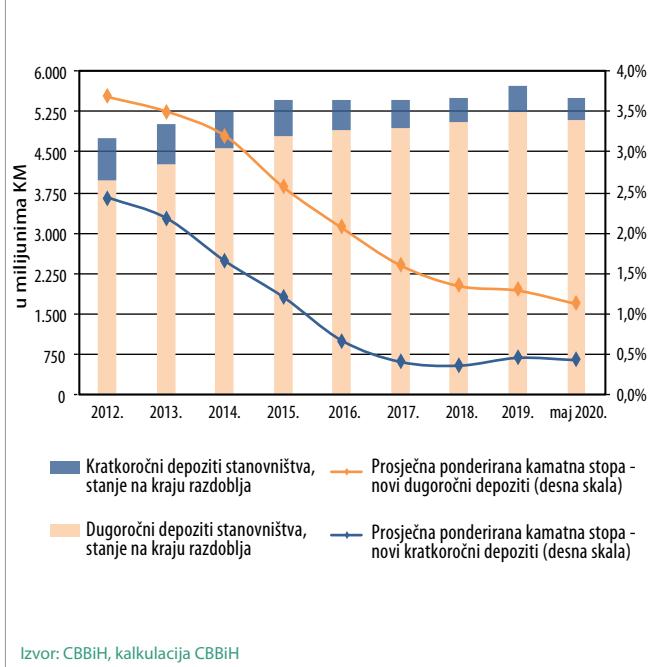
¹⁵ Udio depozita stanovništva u ukupnim depozitima u bankarskom sektoru se smanjilo za 26 baznih bodova u odnosu na kraj 2018. godine, te za 4,7 postotnih bodova u odnosu na kraj 2016. godine.

¹⁶ Prosječni iznos sredstava na depozitnim računima u kategoriji depozita do 50 tisuća KM na kraju 2019. godine je iznosio 2362 KM.

godine u razdoblju ožujak - svibanj 2020. manja za 38,9% u usporedbi s istim razdobljem prethodne godine. Zaključno s ožujkom, učinci pandemije COVID-19 na strukturu depozita po iznosu oročenja više su vidljivi u segmentu depozitnih računa s manjim iznosima sredstava, s obzirom da nije evidentirano smanjenje depozitnih sredstava na računima u kategoriji preko 70 tisuća KM.

Pod utjecajem niskih kamatnih stopa na međunarodnim finansijskim tržištima, pasivne kamatne stope su nastavile padati i u 2019. godini, što nije bio motivirajući čimbenik za štednju stanovništva. Prosječna ponderirana kamatna stopa na depozite stanovništva s dogovorenim dospijećem (oročeni depoziti) u 2019. godini je iznosila 1,17% i za 4 bazna boda je niža u odnosu na prethodnu godinu, a prosječne ponderirane kamatne stope nastavile su značajnije padati od siječnja 2020. godine i u prvih pet mjeseci 2020. godine prosječna ponderirana kamatna stopa na nove dugoročne depozite bila je niža za 16, a na kratkoročne depozite za 3 bazna boda (grafikon 4.12).

Grafikon 4.12: Oročeni depoziti stanovništva i kamatne stope na depozite

Izvor: CBBiH, kalkulacija CBBiH

5. Poduzeća

Ukupna zaduženost sektora nefinansijskih poduzeća prema domaćim finansijskim posrednicima u 2019. godini blago je povećana u odnosu na prethodnu godinu. Nastavljeno je smanjenje nekvalitetnih kredita u sektoru nefinansijskih poduzeća, a stopa defaulta ukazuje da je urednost u servisiranju obveza po osnovi kreditnih zaduženja ovoga sektora poboljšana. U financiranju svojih poslovnih aktivnosti sektor

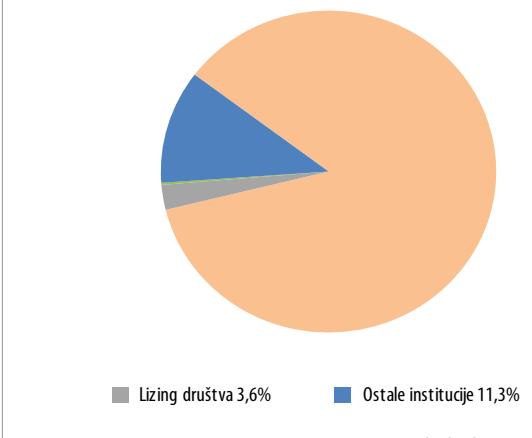
poduzeća se, kao i prethodnih godina, najviše oslanjao na kreditnu podršku banaka. Prosječne kamatne stope na kredite zadržale su opadajući trend, što je omogućavalo zaduženje poduzeća po relativno povoljnim uvjetima. S druge strane, šok u realnom sektoru koji je pogodio nekoliko industrija u 2019. godini, prvenstveno industrijsku proizvodnju, kao i smanjenje izvoza roba, nepovoljno djeluju na perspektivu ovog sektora, a posljedice prelijevanja krize izazvane pandemijom koronavirusa najbrže će se materijalizirati u sektoru nefinansijskih poduzeća zbog snažnoga pada prihoda i visokih fiksnih troškova u djelatnostima u kojima je djelomično ili u potpunosti došlo do zaustavljanja ekonomске aktivnosti. Posljedično, u narednom razdoblju, a osobito nakon isteka privremenih mjeru koje su donijele vlade i regulatori u cilju ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica pandemije, očekuje se značajan rast rizika u sektoru nefinansijskih poduzeća.

Obujam vanjskotrgovinske razmjene u 2019. godini zabilježio je smanjenje uslijed blagog rasta vrijednosti uvoza i smanjenja vrijednosti izvoza. Stopa rasta izvoza u 2019. godini bilježi smanjenje u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 3,4%, dok je uvoz rastao po stopi od 1,2%. Ukupna vrijednost izvoza u 2019. godini je iznosila 11,50 milijardi KM, što predstavlja smanjenje za 407,7 milijuna KM u odnosu na prethodnu godinu. Najznačajniji izvozni proizvodi i dalje su *bazni metali*, odnosno željezo i čelik i *aluminij i proizvodi od aluminija*, međutim rast izvoza ovih proizvoda značajnije je oslabio u odnosu na prethodnu godinu i bilježi smanjenje od 8,3%. Najveći utjecaj na smanjenje izvoza u ovoj grupi proizvoda imalo je zatvaranje starteškoga poduzeća u aluminijskoj industriji, uslijed čega je izvoz aluminija smanjen za 25%. Vrijednost izvoza željeza i čelika također je smanjena za 8,7%, zbog pada cijene željezne rude na svjetskom tržištu, dok je izvoz proizvoda od čelika i željezne rude zabilježio pozitivne stope rasta. Iz grupe najznačajnijih izvoznih proizvoda, proizvodi mineralnog podrijetla zabilježili su najveći pad izvoza u 2019. godini (17,7%). Rafinerija nafte Bosanski Brod je u remontu tijekom cijele 2019. godine, što je negativno utjecalo na proizvodnju i izvoz naftnih derivata. U grupi *drvni i proizvodi od drveta* na slabiji rast izvoza od 5,7% u odnosu na prethodnu godinu, najveći utjecaj imao je pad izvoza u grani *prerada drva i proizvoda od drva i pluta*. S druge strane, izvoz električne energije je ostao skoro nepromijenjen u odnosu na prethodnu godinu, dok izvoz strojeva, aparata i električnih uređaja bilježi rast od 5,1%. Ostvarena vrijednost robnog uvoza u 2019. godini iznosila je 19,5 milijardi KM i u odnosu na prethodnu godinu veća je za 224,5 milijuna KM ili za 1,2%. Blago povećanje uvoza odraz je blagog rasta gospodarske aktivnosti u zemlji odnosno

povećanja domaće potrošnje u proteklom razdoblju. Uvoz robe u prvoj polovici godine, bilježi pozitivne stope rasta, dok je u drugoj polovici godine uvoz smanjen i zabilježene su negativne stope rasta. U kategoriji s najvećom nominalnom vrijednošću uvoza, *mineralna goriva, mineralna ulja i proizvodi njihove destilacije*, rast vrijednosti uvoza determiniran je prvenstveno cjenovnim učinkom, odnosno padom cijena nafte na svjetskom tržištu. Uvoz ove kategorije proizvoda smanjen je za 3,3% u odnosu na prethodnu godinu, uslijed usporavanje gospodarske aktivnosti i pada cijena nafte koje je dosta izraženije u drugoj polovici godine. Uvoz proizvoda *bazni metali, aluminija i proizvoda od aluminija, željezo i čelik, proizvodi od željeza i čelika* bilježe smanjenje od 2,3%. Smanjenje uvoza baznih metala zabilježeno je od druge polovice godine, a također je smanjena količina uvoza željeza i čelika i njihovih proizvoda, te aluminija od druge polovice godine. Od svih glavnih uvoznih grupa proizvoda, jedino uvoz *strojeva i aparata i električnih uređaja* bilježi povećanje za 3,2%. Smanjenje izvoza, te povećanje uvoza, rezultiralo je smanjenjem pokrivenosti uvoza izvozom, a samim time i povećanjem trgovinskog deficit-a od 8,5% čija vrijednost je na kraju godine iznosila 8,0 milijardi KM. U tablici A4 u Statističkom dodatku prikazane su grupe s najvećim udjelom u vanjskotrgovinskoj razmjeni, te procijenjeni cjenovni učinci i učinci promjene u obujmu izvezenih i uvezenuh roba na vrijednost izvoza i uvoza u najznačajnijim robnim grupama u odnosu na 2018. godinu. Izvjesno je da će kriza izazvana pandemijom COVID-19 u 2020. godine imati ogroman negativan utjecaj, kako na globalnu ekonomiju tako i na našu zemlju, osobito kada je riječ o vanjskotrgovinskoj razmjeni, s obzirom da je Bosna i Hercegovina mala otvorena ekonomija. Već u prvom tromjesečju 2020. godine zabilježen je pad obujma vanjskotrgovinske razmjene u BiH. Izvoz na tromjesečnoj razini se smanjio za 199 milijuna KM ili 7,0%, a došlo je i do smanjenja uvoza za 583 milijuna KM ili za 11,9%.

Ukupna zaduženost sektora nefinancijskih poduzeća prema domaćim finansijskim posrednicima u 2019. godini viša je nego u prethodnoj godini. Prema podacima iz SRK, ukupna zaduženost pravnih osoba prema svim grupama finansijskih posrednika na kraju 2019. godine iznosi 13,25 milijardi KM. Mjereno udjelom u BDP-u, ukupna zaduženost poduzeća prema svim grupama finansijskih posrednika iznosi 37,8% BDP-a, što u usporedbi sa prethodnom godinom predstavlja povećanje od 3,6 postotnih bodova. Zaduženost sektora poduzeća na domaćem finansijskom tržištu, najvećim dijelom se odnosi na zaduženost prema bankarskom sektoru. Zaduživanje na tržištu kapitala i dalje je neznatno. Zaduženost pravnih osoba u bankarskom sektoru čini 85,9% ukupnog duga prema svim finansijskim posrednicima u BiH (grafikon 5.1).

Grafikon 5.1: Potraživanja od poduzeća prema tipu zaduženja na kraju 2019. godine

Izvor: CRK

Prema podacima iz SRK, ukupan dug pravnih osoba prema bankama u BiH na kraju 2019. godine veći je za 5,6% i iznosi 11,38 milijardi KM ili 32,5% BDP-a. Dug pravnih osoba prema mikrokreditnim organizacijama bilježi povećanje od 4,4%, dok je ukupan dug pravnih osoba prema lizing društвima manji čak za 27,6% u usporedbi s prethodnom godinom.

U 2019. godini kreditna aktivnost u sektoru nefinancijskih poduzeća nešto je slabija u odnosu na prethodnu godinu.

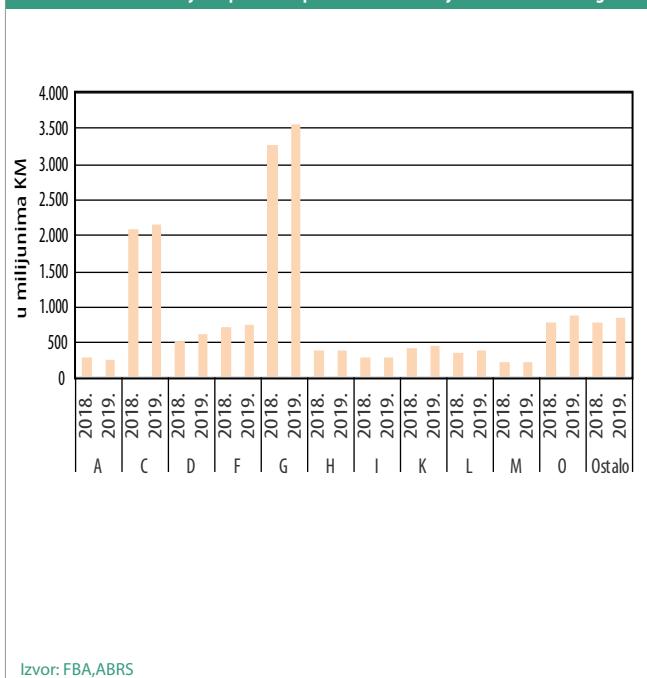
Tijekom 2019. godine sektoru nefinancijskih privatnih poduzeća od strane komercijalnih banaka u BiH odobreno je 3,66 milijardi KM novih kredita, što u odnosu na prethodnu godinu predstavlja smanjenje od 2,9%. Kao i prethodne godine, u 2019. godini financiranje većih investicijskih projekata u sektoru nefinancijskih poduzeća kreditima banaka bilo je slabije, imajući u vidu da je iznos novoodobrenih dugoročnih plasmana u kategoriji preko jedan milijun eura manji za 21,3%, u odnosu na prethodnu godinu.

Poduzeća iz djelatnosti koje bilježe značajniji rast bruto dodane vrijednosti zabilježila su povećanje kreditne zaduženosti.

Pad bruto dodane vrijednosti u 2019. godini registriran je u djelatnosti: A (*poljoprivreda, šumarstvo i ribolov*), B (*vađenje ruda i kamena*), C (*prerađivačka industrija*), F (*građevinarstvo*) i R (*umjetnost, zabava i rekreacija*). S druge strane, najviše stope rasta bruto dodane vrijednosti tijekom 2019. godine bilježe djelatnosti I (*hotelerstvo i ugostiteljstvo*), G (*trgovina na veliko i malo*), K (*financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja*), N (*administrativne i pomoćne ulužne djelatnosti*) i J (*informacije i komunikacije*), te se može zaključiti kako ukupna ekonomska aktivnost sve više ovisi o uslužnom sektoru.

Tradicionalno, izloženost bankarskoga sektora u BiH najveća je prema poduzećima iz djelatnosti *trgovina i prerađivačka industrija* i potraživanja bankarskoga sektora prema poduzećima iz ove dvije djelatnosti čine 53% ukupnih potraživanja. Kreditno zaduženje poduzeća iz djelatnosti *trgovina* povećano je za čak 8,6%, dok je uslijed pada bruto dodane vrijednosti u djelatnosti *prerađivačka industrija* zabilježen skroman rast zaduženja poduzeća od svega 2,4%. Ukupna kreditna zaduženost poduzeća iz ostalih industrijalnih sektora blago su povećana, izuzev u industriji *poljoprivreda, šumarstvo i ribolov*, gdje je zabilježeno smanjenje kreditnoga zaduženja poduzeća za 12,6%.

Grafikon 5.2: Potraživanja od poduzeća prema odabranim djelatnostima u 2019.godine

Izvor: FBA, ABRS

Legenda:

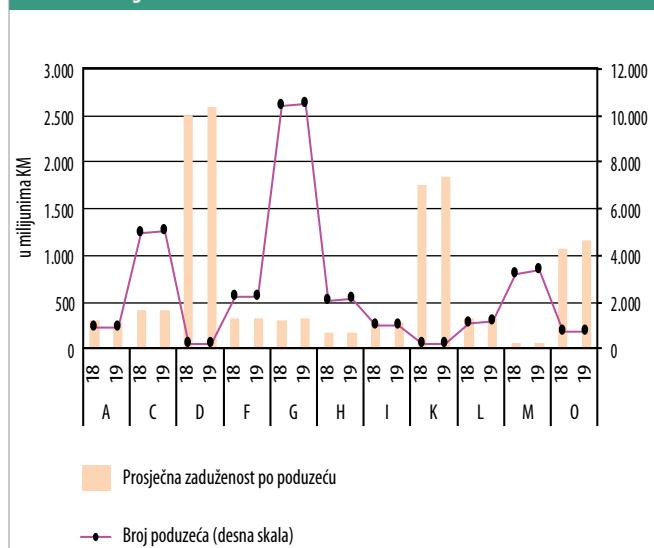
A	- Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov
C	- Prerađivačka industrija
D	- Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
F	- Građevinarstvo
G	- Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala
H	- Prevoz i skladištenje
I	- Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)
K	- Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
L	Poslovanje nekretninama
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti
O	Javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje
OSTALO	
E	Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša
J	Informacije i komunikacije

¹⁷ Podaci o broju poduzeća su poduzeti od Agencije za statistiku BiH iz Informacije Jedinice Statističkog poslovnog registra 30.06.2019.godine, a odnose se na broj poduzeća na dan 30.06.2018. i 30.06.2019. godine.

N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
P	- Obrazovanje
Q	- Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite
R	- Umjetnost, zabava i rekreacija
S	- Ostale uslužne djelatnosti

Promatrajući prosječnu zaduženost poduzeća, ukupan broj poduzeća ali i prosječna zaduženost iz svih djelatnosti bilježi povećanje, osim djelatnosti A (*poljoprivreda, šumarstvo i ribolov*) koja bilježi smanjenje prosječne zaduženosti za 10,9% i smanjenje broja poduzeća za 1,9%. Značajnije povećanje prosječne zaduženosti zabilježeno je u djelatnosti G (*trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala*) od 8,1 %, što je isključivo posljedica većega iznosa duga. Skoro kod svih djelatnosti koja bilježe porast prosječnog zaduženja, u isto vrijeme bilježe i rast broja poduzeća (grafikon 5.3)¹⁷.

Grafikon 5.3: Prosječna zaduženost poduzeća po odabranim djelatnostima u 2018. i 2019.godini

Izvor: FBA, ABRS, BHAS, kalkulacija CBBiH

Nakon prošlogodišnjeg povećanja udjela klasičnih kredita s ugovorenom ročnosti preko 10 godina u 2019. godini zabilježeno je smanjenje udjela ovih kredita za 1,2%. Prema podacima iz SRK, u 2019. godini došlo je do povećanja duga po osnovi klasičnih kredita u skoro svim kategorijama ročnosti. U sektoru poduzeća prema ugovorenoj ročnosti, kao i prethodnih godina preovladavaju dugoročni krediti. Udio kredita s ugovorenom ročnošću do 1 godine bilježi smanjenje u 2019. godini za 12,8 % u odnosu na prethodnu godinu. Promatrajući strukturu dugoročnih kredita, najveći udio i dalje imaju krediti s ugovorenom ročnošću od 5 do 10 godina (41,3%), a za razliku od prethodne godine, u 2019.godini smanjen je udio kredita s

ugovorenom ročnosti preko 10 godina u ukupnim dugoročnim kreditima (1,2%) (tablica 5.1).

nekvalitetnih potraživanja. Posljedično, kod većine banaka u sustavu zabilježena je niža razina kreditnoga rizika koja

Tablica 5.1 : Krediti poduzećima, ročna i valutna struktura ostatka duga

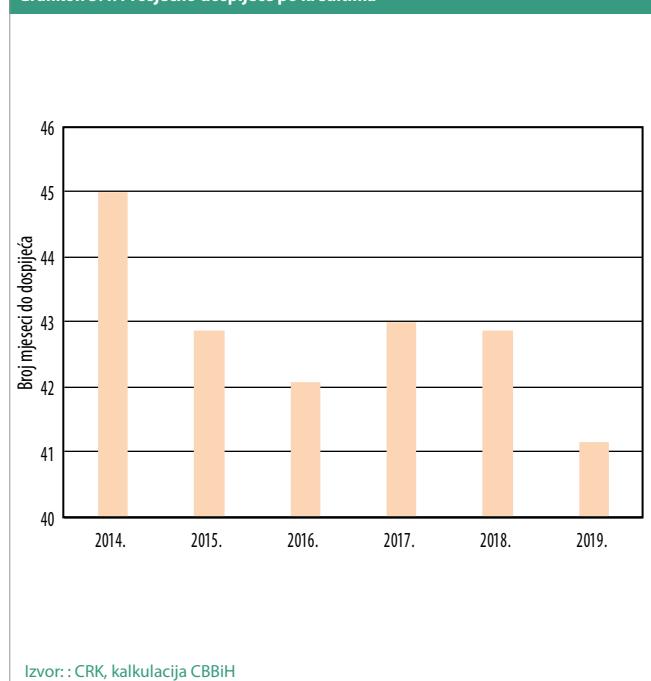
u tisućama KM

Ročnost	Ostatak duga i dospjela nenačplaćena glavnica					UKUPNO	
	Krediti u stranoj valuti i krediti s valutnom klauzulom						
	BAM	EUR	CHF	USD	KWD		
do 1 godine	423.157	211.499	0	79.747	0	714.403	
1 do 3 godine	856.063	483.497	0	23.148	0	1.362.709	
3 do 5 godina	673.670	782.962	215	0	66	1.456.913	
5 do 10 godina	1.194.469	2.179.214	284	0	967	3.374.933	
preko 10 godina	373.555	895.467	275	473	0	1.269.771	
UKUPNO	3.520.915	4.552.639	774	103.368	1.032	8.178.729	

Izvor: CRK

Prosječno ponderirano dospijeće kredita¹⁸ u sektoru poduzeća izračunano prema preostaloj ročnosti na kraju 2019. godine iznosi 41,1 mjesec i u odnosu na prethodnu godinu kraće je za 1,7 mjeseci (grafikon 5.4).

Grafikon 5.4: Prosječno dospijeće po kreditima

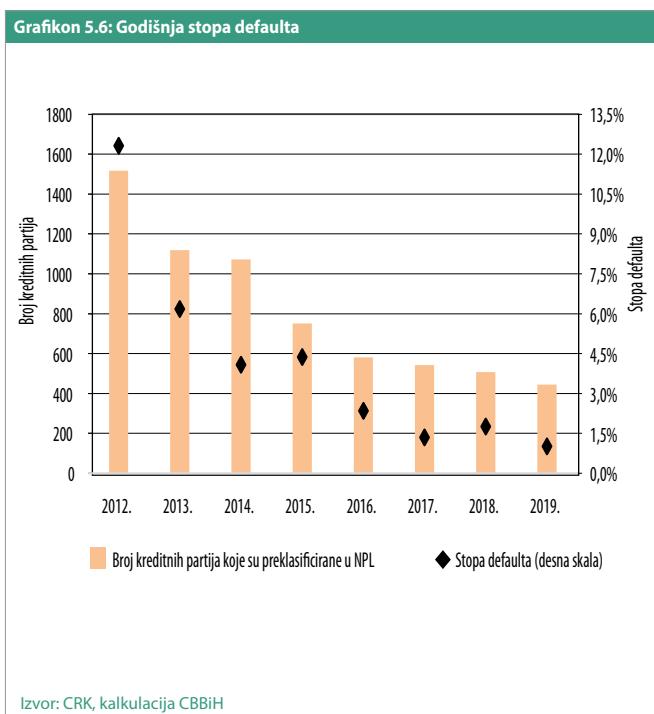
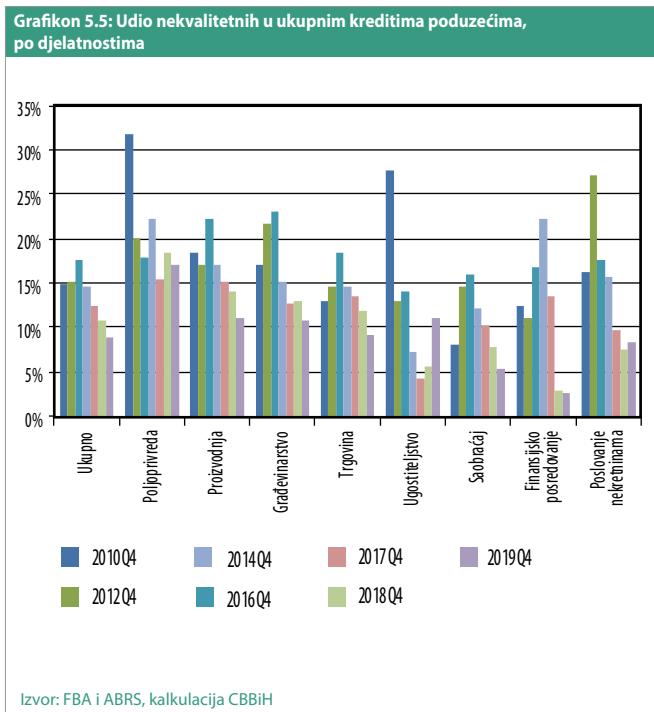
Izvor: CRK, kalkulacija CBBiH

proizilazi iz poslovanja sa sektorom poduzeća. Promatraljući kvalitetu kreditnoga portfelja po djelatnostima, u skoro svim grupama ekonomskih djelatnosti registrirano je smanjenje nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima u 2019. godini, izuzev u djelatnostima *hotelijerstvo i ugostiteljstvo i poslovanje nekretninama*.

U sektoru poduzeća u 2019. godini, pored registriranog smanjenja nekvalitetnih kredita, registrirana je i manja *stopa defaulta* u odnosu na prethodnu godinu, što ukazuje na slabljenje kreditnoga rizika. Stopa *defaulta* u 2019. godini u sektoru poduzeća iznosila je 1,01%, što je za 75 baznih bodova manje odnosu na prethodnu godinu. Kod većine banaka u sustavu došlo je do slabljenja kreditnoga rizika. Evidentan je višegodišnji trend poboljšanja urednosti u otplati kredita poduzeća, čemu u prilog govori i kontinuirano smanjenje broja kreditnih partija koje prelaze iz kvalitetnih u nekvalitetne.

Kreditni rizik sektora poduzeća u 2019. godini je smanjen, iako i dalje postoji relativno visoka razina nekvalitetnih kredita ovog sektora u bilancama pojedinih banaka. Udio nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima u sektoru poduzeća na kraju 2019. godine iznosio je 8,77%. Nekvalitetni krediti u 2019. godini manji su za 2,03% u odnosu na prethodnu godinu. U prethodnim razdobljima poduzimane su aktivnosti u bankama na rješavanju problema nekvalitetnih kredita prodajom dijela portfelja nekvalitetnih kredita kompanijama ovlaštenim za otkup potraživanja, kao i trajnim otpisom

¹⁸ Prilikom računanja prosječnog dospijeća kredita korišteni su podaci o kreditima na kraju godine koje komercijalne banke izvještavaju u SRK. Prosječno dospijeće kredita na kraju svake godine izračunano je kao ponderirani prosjek preostalog dospjeća, gdje je kao ponder korišten ostatak duga po svakom pojedinačnom kreditu.

Zbog izbijanja pandemije koronavirusa početkom 2020. godine, očekuje se značajnije smanjenje rasta bruto dodane vrijednosti, upravo u djelatnostima koje su u 2019. godini zabilježile značajni rast. Tako su najviše pogodžene djelatnosti *hotelijerstvo i ugostiteljstvo, prijevoz putnika i zabava i kreativna industrija*. Usljed smanjenja potražnje glavnih vanjskotrgovinskih partnera BiH, Njemačke i Italije te zbog pada uvoza iz Kine, poduzeća čije poslovanje u značajnoj mjeri ovisi o vanjskotrgovinskoj razmjeni (oblasti koje ovise o

lancu opskrbe u kemijskoj, automobilskoj i tekstilnoj industriji) počela su se susretati s problemima u poslovanju već od kraja 2019. godini. Ova poduzeća dodatno će biti pogodžena u 2020. godini, imajući u vidu značajno smanjenje izvoza i uvoza u uvjetima snažnoga makroekonomskog šoka izazvanog pandemijom koronavirusa u 2020. godini. Usporavanje ekonomske aktivnosti u zemljama glavnim vanjskotrgovinskim partnerima, imat će negativan utjecaj na poslovanje poduzeća iz najznačajnijih djelatnosti C (*prerađivačka industrija*) i G (*trgovina na veliko i malo*). Posljedično, predviđa se smanjenje potražnje za kreditima iz ovih oblasti, što će dodatno utjecati na kreditiranje poduzeća, imajući u vidu da se čitav bankarski sektor oslanja na kreditiranje upravo iz djelatnosti prerađivačke industrije i trgovine.

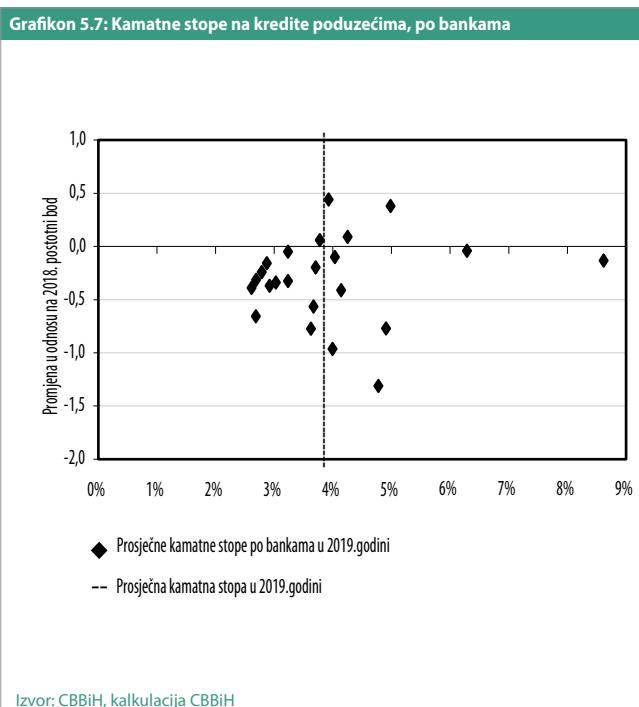
Postupno, spomenuti negativni utjecaji, prenose se na sve druge djelatnosti te se očekuje porast stope *defaulta* i nekvalitetnih kredita u svim djelatnostima, a osobito nakon isteka privremenih mjera koje su donesena na svim razinama vlasti u BiH u cilju stabilizacije gospodarstva i ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica pandemije koronavirusa.

U usporedbi s prethodnom godinom, izloženost sektora poduzeća valutnom riziku nije se značajnije mijenjala. Valutni rizik u postojećem monetarnom režimu ne predstavlja značajan izvor rizika po poslovanje poduzeća. Dug poduzeća po osnovi klasičnih kredita denominiran ili indeksiran u euro valuti, na kraju 2019. godine iznosi 55,7% od ukupnih potraživanja banaka od sektora poduzeća. U odnosu na prethodnu godinu, njihov udio je smanjen za 4,8 postotna boda. Istodobno, povećan je udio kredita odobrenih u domaćoj valuti za 5,0 postotnih bodova, te je na kraju 2019. godine ostatak duga po osnovi ovih kredita činio 43% ukupne zaduženosti sektora poduzeća. Udio duga denominiranog u ostalim valutama iznosi 1,2% i bilježi blago smanjenje u odnosu na prethodnu godinu. Promatrano po kategorijama ročnosti, u kategoriji ročnosti do 1 godine i od 1 do 3 godine najveći dio duga, kao i prethodne godine denominiran je u KM valuti, dok u svim ostalim kategorijama ročnosti najveći dio duga je denominiran u euru.

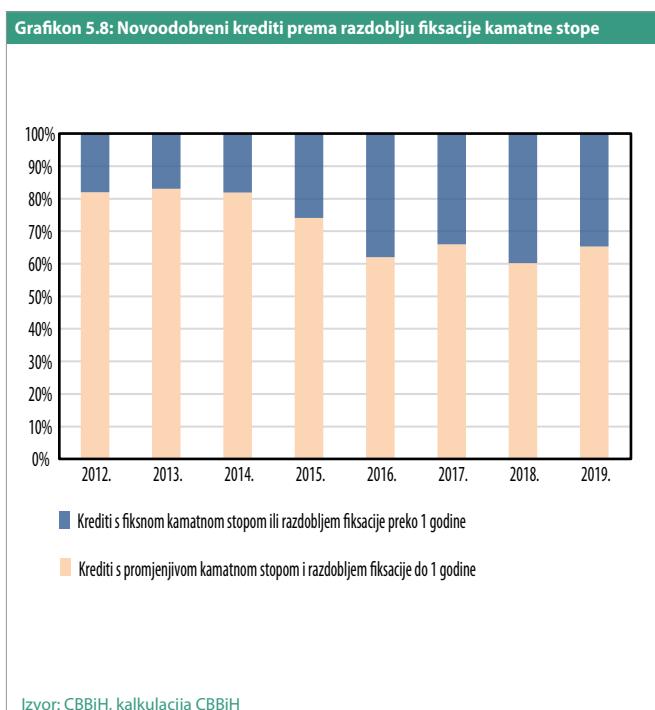
Trend snižavanja kamatnih stopa na novoodobrene kredite u sektoru nefinansijskih poduzeća nastavljen je i tijekom 2019. godine. Prema podacima CBBiH, prosječna kamatna stopa¹⁹ u sektoru nefinansijskih poduzeća u 2019. godini je iznosila 3,43% i u odnosu na prethodnu godinu niža je za 0,37%. Izuzimajući četiri banke, kod svih ostalih banaka u

¹⁹ Zvanične kamatne stope se redovito objavljaju na web stranici CBBiH, a za analitičke potrebe vrši se kalkulacija, odnosno, ponderiranje kamatnih stopa obujmom odobrenih kredita iz svih kategorija.

sustavu, zabilježen je pad prosječne kamatne stope (grafikon 5.7). Prosječna kamatna stopa kretala se u rasponu od 2,69% do 8,62%. U 2019. godini prosječna kamatna stopa na novoodobrene kredite u domaćoj valuti nešto je niža u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 3,34%. Prosječna kamatna stopa na novoodobrene kredite indeksirane u stranoj valuti, također je smanjena u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 2,25%. Na pad kamatnih stopa na domaćem bankarskom tržištu, prvenstveno su utjecali povoljni financijski uvjeti na međunarodnim tržištima i dalje niski troškovi financiranja banaka. Pad kamatnih stopa također se može povezati s konkurenjom između banaka na domaćem bankarskom tržištu i visokom razinom likvidnosti. Izvjesno je da će banke zadržati politiku niskih aktivnih kamatnih stopa sve dok budu u mogućnosti amortizirati pritisak na neto kamatne marže iz operativnih prihoda, u povoljnim uvjetima zaduzivanja na međunarodnim tržištima.

Tijekom 2019. godine došlo do povećanja izloženosti kamatnom riziku sektora poduzeća, uslijed nešto intenzivnijeg kreditnog zaduženja uz promjenjivu kamatnu stopu. Nakon što je 2017. godine prvi puta zaustavljen višegodišnji pad udjela ovih kredita, ponovo je u 2019. godini došlo do povećanja udjela kredita s promjenjivom kamatnom stopom i razdobljem fiksacije do 1 godine. U strukturi novoodobrenih kredita u 2019. godini, udio kredita s promjenjivom kamatnom stopom odnosno inicijalnim razdobljem fiksacije kamatne stope do 1 godine iznosi 65% i veći je za 5,3% u odnosu na prethodnu godinu (grafikon 5.8).

6. Financijski posrednici

Blagi rast ekonomske aktivnosti u zemlji povoljno je utjecao na jačanje stabilnosti i oporavak poslovanja finansijskog sustava u BiH. Ukupna aktiva finansijskih posrednika tijekom 2019. godine nastavila je bilježiti rast, pri čemu i dalje dominantni utjecaj na porast aktive ima bankarski sektor (tablica 6.1).

Tablica 6.1: Vrijednost imovine finansijskih posrednika

Ročnost	2017.		2018.		2019.	
	Vrijednost, milijuni KM	Učešće, %	Vrijednost, milijuni KM	Učešće, %	Vrijednost, milijuni KM	Učešće, %
Banka ¹⁾	27.248,8	88,3	29.854,2	88,5	32.508,2	88,7
Lizing kompanije ¹⁾	260,2	0,8	297,2	0,9	323,7	0,9
Mikrokreditne organizacije ¹⁾	788,7	2,6	887,5	2,6	991,0	2,7
Investicijski fondovi ²⁾	846,9	2,7	887,3	2,6	852,1	2,3
Društva za osiguranje i reosiguranje ³⁾	1.717,2	5,6	1.818,7	5,4	1.966,9	5,4
UKUPNO	30.861,7		33.744,8		36.641,9	

Izvor:

1 - FBA i ABRS

2 - Komisija za vrijednosne papire FBiH i Komisija za hartije od vrijednosti RS

3 - Entitetske agencije za nadzor osiguravajućih društava, Agencija za osiguranje u BiH

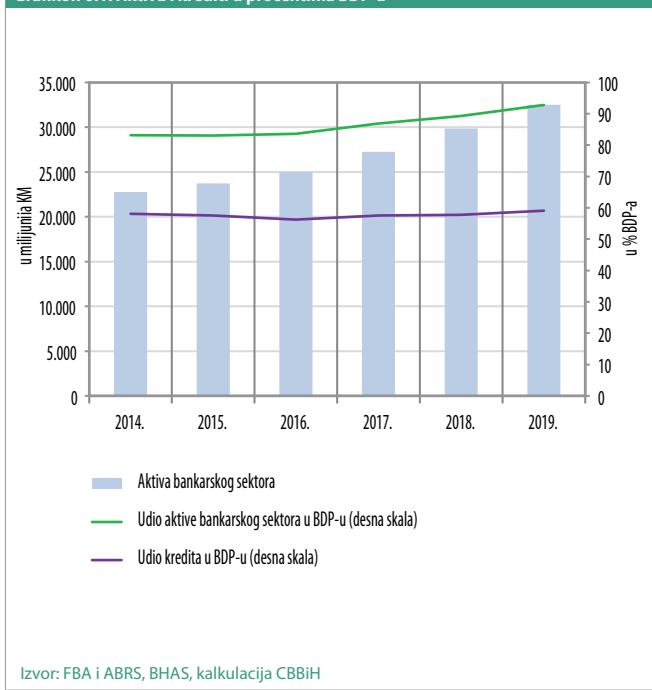
Kalkulacija CBBiH

6.1. Bankarski sektor

U 2019. godini u bankarskom sektoru BiH je zabilježen nastavak pozitivnih trendova iz prethodne godine i slabljenje rizika po finansijsku stabilnost koji proizilaze iz bankarskoga sektora. Poboljšani su svi pokazatelji finansijskoga zdravlja, aktivne kamatne stope su blago padale uslijed povoljnih uvjeta financiranja banaka, pri čemu je zabilježena umjerena kreditna aktivnost. Dobre kapitalne pozicije banaka, trebale bi omogućiti bankama da budu ključni čimbenik u ublažavanju negativnih posljedica na bh. ekonomiju u narednom razdoblju. Može se ocijeniti da ročna struktura izvora financiranja trenutno predstavlja jedan od ključnih rizika po finansijsku stabilnost.

U 2019. godini aktiva bankarskoga sektora ostvarila je rast koji je na godišnjoj razini iznosio 8,9%, pri čemu se rast bilanse sume blago usporio u odnosu na prethodnu godinu (grafikon 6.1). Pod utjecajem rasta kreditne aktivnosti, koja je zajedno sa rastom likvidne aktive najviše doprinijela rastu imovine bankarskoga sektora, aktiva bankarskoga sektora izražena u postocima BDP-a dostigla je najveću zabilježenu razinu od 92,8% na kraju 2019. godine.

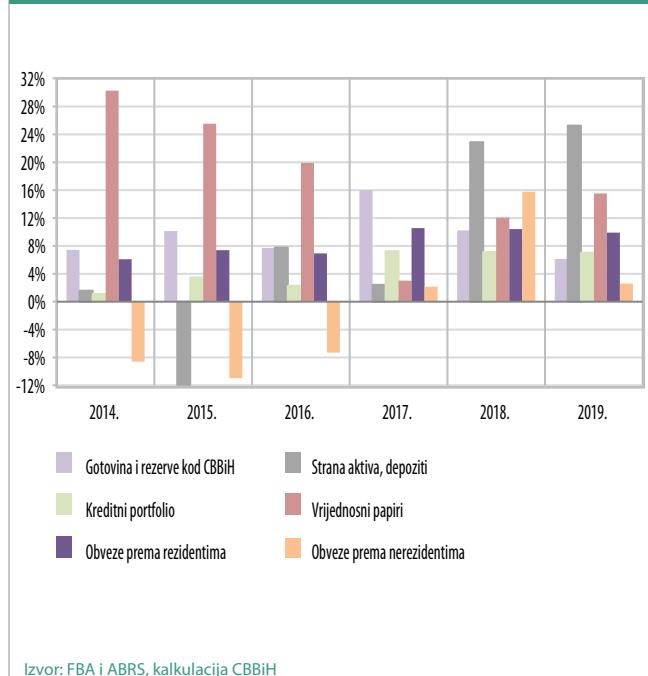
Grafikon 6.1: Aktiva i krediti u procentima BDP-a

Kao i prethodnih godina, snažan rast depozita domaćih rezidentnih sektora te rast kreditnoga portfelja i likvidnih instrumenata obilježili su ključna kretanja u bilancama banaka u 2019. godini. Poslovanje u okolnostima niskih kamatnih stopa utjecalo je na prilagođavanje poslovnih modela banaka. Kreditna aktivnost banaka u 2019. godini najviše je bila usmjerena prema sektoru stanovništva u kojem se zadržavaju nešto veće kamatne stope te prema sektoru

privatnih nefinansijskih poduzeća u okviru kojega je primjetno pojačano kratkoročno kreditiranje gospodarstva. Rast portfelja vrijednosnih papira u najvećoj mjeri ostvaren je povećanjem investicija u entitetske vrijednosne papire. Snažan rast depozita domaćih rezidentnih sektora pretežno kraće ročnosti utjecao je na rast svih likvidnih stavki aktive. Promjene u poslovnim modelima banaka u određenoj mjeri doveli su i do promjena u strukturi likvidne aktive. U nastojanju da minimiziraju troškove negativne naknade na višak sredstva iznad obvezne rezerve, banke su jedan dio viška likvidnih sredstava s računa rezervi kod CBBiH preusmjerile na račune kod inozemnih banaka, a primjetan je i trend rasta gotovine u trezorima banaka. Obveze prema rezidentima nastavile su bilježiti dinamičan rast, dok je porast obveza prema nerezidentima bio znatno niži nego u prethodnoj godini (grafikon 6.2).

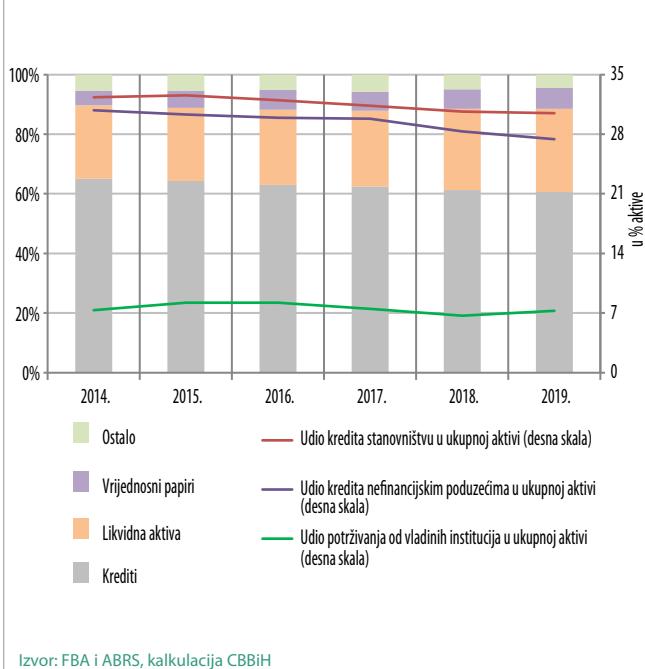
Grafikon 6.2: Promjene najvažnijih stavki bilance bankarskog sektora

U 2019. godini ostvaren je umjereni kreditni rast koji je na godišnjoj razini iznosio 7%, pri čemu je intenzitet kreditne aktivnosti bio gotovo isti kao i prethodne godine. Tijekom 2019. godine banke su zabilježile rast kreditnoga portfelja u iznosu od 1,35 milijardi KM. U strukturi aktive najveći rast u nominalnom iznosu ostvarili su ukupni krediti, s tim da se udio kredita u ukupnoj aktivi nastavio postupno smanjivati i u ovoj godini (grafikon 6.3). Udio ukupnih kredita u aktivi bankarskog sektora iznosi 63,6% i niži je za 1,1 postotni bod u odnosu na prethodnu godinu. Stanje ukupnih kredita na kraju godine iznosilo je 20,7 milijardi KM, a od ukupnih kredita 9,9 milijardi KM ili 47,9% odnosi se na kredite stanovništvu, 8,9 milijardi KM ili 43,1% na kredite plasirane privatnim nefinansijskim poduzećima, dok se na kredite

vladinim institucijama odnosi 843,3 milijuna KM ili 4,1%. U 2019. godini kreditna aktivnost u sektoru nefinansijskih poduzeća je blago intenzivirana u odnosu na prethodnu godinu i ostvarena je godišnja stopa kreditnog rasta od 5,3%. Usprkos tomu, nastavljeno je smanjenje udjela kredita plasiranih nefinansijskim poduzećima u ukupnoj aktivi, koje na kraju 2019. godine iznosi 27,4% i niže je za 93 b.b. u odnosu na prethodnu godinu. Isto tako, u sektoru stanovništva zabilježeno je blago jačanje kreditne aktivnosti te je ostvaren veći kreditni rast nego u prethodnoj godini (8,5% na godišnjoj razini), ali je udio ovih kredita u ukupnoj aktivi također blago smanjen i iznosi 30,5%.

Grafikon 6.3: Aktiva bankarskog sektora

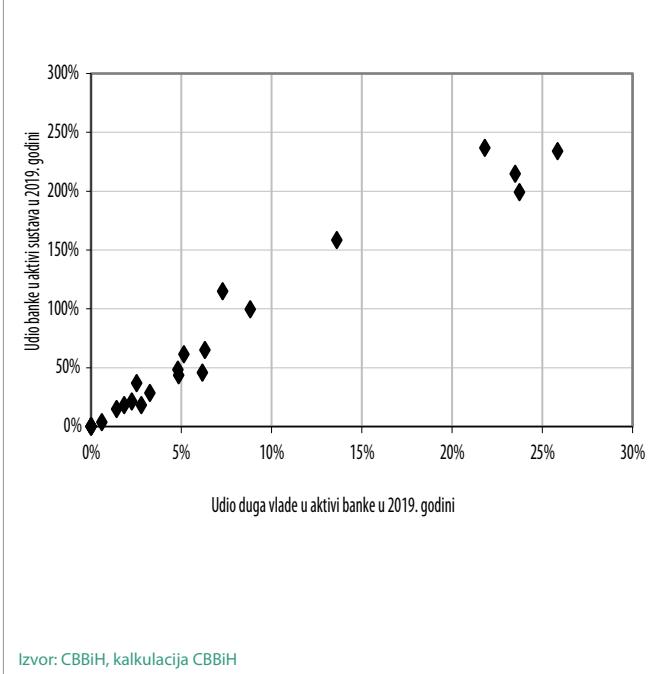

Izvor: FBA i ABRS, kalkulacija CBBiH

U 2019. godini ponovo se povećala izloženost bankarskoga sektora prema sektoru vlade, ali se još uvijek nalazi na umjerenoj razini i nije skoncentrirana u malom broju banaka. Ukupna izloženost bankarskoga sektora prema sektoru vlade na kraju 2019. godine iznosila je 2,36 milijardi KM i veća je za 364,4 milijuna KM (18,3%) u odnosu na prethodnu godinu. Banke su u 2019. godini povećale izloženost prema sektoru vlade najvećim dijelom po osnovi kupovine entitetskih vrijednosnih papira, a zabilježeno je i povećanje kreditnih plasmana vladinim institucijama te je udio vladinoga duga u ukupnoj aktivi bankarskoga sektora dosegao razinu od 7,2% (grafikon 6.3). Na razini cijelog cijelog bankarskog sustava, izloženost ka sektoru vlade na kraju 2019. godine je bila na

razini od 66,6% regulatornoga kapitala bankarskoga sustava²⁰. Na grafikonu 6.4 prikazana je pojedinačna izloženost banaka prema svim razinama vlasti u BiH, uključujući i izvanproračunske fondove i fondove socijalne zaštite²¹. Iz grafikona se može uočiti da pojedine banke imaju visoku izloženost ka sektoru vlade, relativno blizu maksimalne dozvoljene granice. U okolnostima niskih kamatnih stopa banke koje imaju volatilne i relativno skromne stope povrata na prosječnu aktivu i kapital, nastaje na osnovi povećanog financiranja sektora vlade stabilizirati zarade. Prilagođavanje poslovnih modela banaka koje se temelji na povećanom financiranju sektora vlade jača povezanost bankarskoga sektora s vladinim sektorom. Lako se rizici koji potiču iz fiskalnoga sektora u BiH nalaze na relativno niskoj razini, uslijed negativnih ekonomskih posljedica pandemije koronavirusa može se očekivati akumuliranje neravnoteža i u vladinom sektoru, što povećava ranjivost ovih banaka s obzirom na značajnu koncentraciju izloženosti kreditnom i tržišnom riziku.

Grafikon 6.4: Izloženost ka sektoru vlade, po bankama, u 2019. godini

Izvor: CBBiH, kalkulacija CBBiH

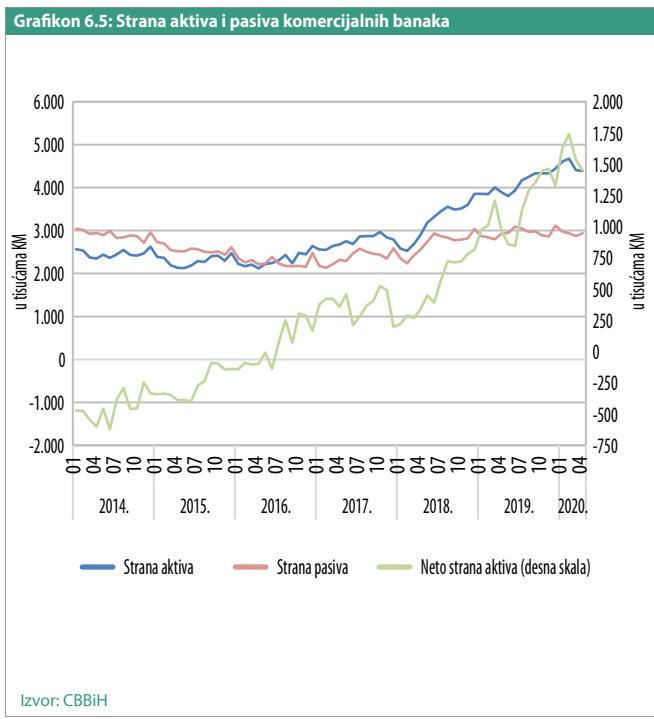
Likvidna aktiva nastavila se povećavati u 2019. godini i zabilježila je rast od 10,6% na godišnjoj razini, čime je udio likvidne u ukupnoj aktivi dostigao razinu od 29,3%. U okviru likvidnih stavki aktive najviše su se povećala sredstva na računima depozita kod ino banaka i to za 514,3 milijuna KM ili 25,3% u odnosu na kraj prethodne godine. Saldo računa rezervi²² zabilježio je povećanje u iznosu od 238,2 milijuna

²⁰ Prema domaćim propisima, maksimalna dozvoljena izloženosti ka sektoru vlade iznosi do 300% regulatornog kapitala.²¹ Podaci o pojedinačnim izloženostima banaka poduzeti iz monetarne i finansijske statistike CBBiH. U skladu s metodologijom MMF-a, podaci o entitetskim vrijednosnim papirima uključuju i vrijednosne papire javnih poduzeća.²² Iz podataka je isključena Razvojna banka Federacije BiH.

KM ili 4,3%, dok se gotovina u trezorima povećala za 152,3 milijuna KM ili 13,7% u odnosu na prethodnu godinu.

U 2019. godini zabilježen je blagi rast obveza prema nerezidentima. Prema podacima CBBiH, strana pasiva bankarskoga sektora zabilježila je porast u usporedbi s krajem prethodne godine u iznosu od 79 milijuna KM ili 2,6% (grafikon 6.5). Rast strane pasive bankarskoga sektora ostvaren je pod utjecajem rasta depozita i kreditnih obveza prema ostalim nerezidentima, dok su obveze prema izravnim stranim ulagačima ostale na približno istoj razini kao i prethodne godine, a obveze prema sestrinskim pravnim osobama su smanjene. Istodobno, strana aktiva komercijalnih banaka tijekom 2019. godine ostvarila je dinamičniji rast u odnosu na stranu pasivu, zbog čega je neto strana aktiva nastavila bilježiti pozitivne vrijednosti i tijekom 2019. godine. Višegodišnji trend razduživanja banaka prema većinskim stranim vlasnicima i povezanim društvima prvi put izjednačio je stranu pasivu sa stranom aktivom sredinom 2016. godine te su banke od tog razdoblja postale neto kreditori prema nerezidentima.

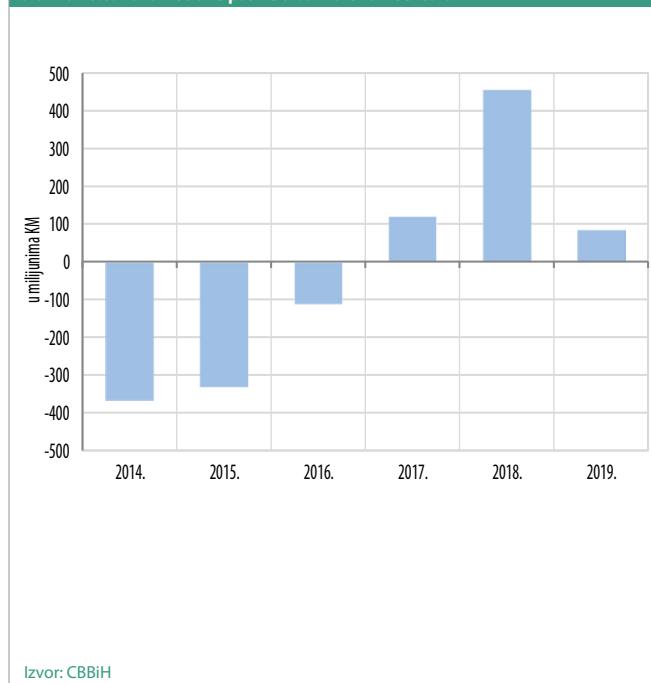
Grafikon 6.5: Strana aktiva i pasiva komercijalnih banaka

Bankarski sektor BiH je u 2019. godini zabilježio neto priljev u iznosu od 88 milijuna KM (grafikon 6.6). Kao što je već spomenuto, rast strane pasive ostvaren je u najvećoj mjeri po osnovi priljeva od depozita ostalih nerezidenata. Ovakvo kretanje strane pasive tijekom godine gdje su obveze prema većinskim stranim vlasnicima zadržale stabilnu razinu, a

obveze prema povezanim društvima smanjene za 99 milijuna KM ili 12%, ukazuje da se trenutačna struktura kreditne aktivnosti u najvećoj mjeri financira iz domaćih izvora. U prilog ovoj tvrdnji ide i pojačano kratkoročno kreditiranje gospodarstva u 2019. godini, a koje bankama, u uvjetima niskih kamatnih stopa, omogućuje bržu prilagodbu ukoliko dođe do promjena na tržištu odnosno rasta kamatnih stopa. Međutim, bitno je istaknuti da je struktura domaćih izvora još uvijek relativno nepovoljna, zbog čega postojeća razina dugoročnih plasmana i depozita od nerezidenata daje značajan doprinos očuvanju stabilnosti izvora.

Grafikon 6.6: Tokovi strane pasive u bankarskom sektoru

Tekstni okvir 5: Mrežna analiza preljevanja sustavnih rizika

Svrha analize mrežne strukture u bankarskom sektoru BiH je procjena intenziteta potencijalnih šokova uslijed međusobne povezanosti, kao i prekogranične izloženosti domaćih komercijalnih banaka. Analiza je provedena na osnovi podataka na dan 31.12.2019. godine i to u dva pravca, kao: analiza međusobnih bilančnih izloženosti 23 komercijalne banke, uz simulaciju propasti svake od njih i analiza prekogranične izloženosti domaćih komercijalnih banaka prema bankarskom i javnom sektoru 36 zemalja²³.

U analizi mrežne strukture fokus je na kreditnom riziku, a glavna pretpostavka u pogledu kreditnoga šoka je maksimalni gubitak po osnovi neizmirenja obveza, odnosno gubitak cjelokupnoga iznosa potraživanja. Kao uvjet postojanja međubankarske zaraze

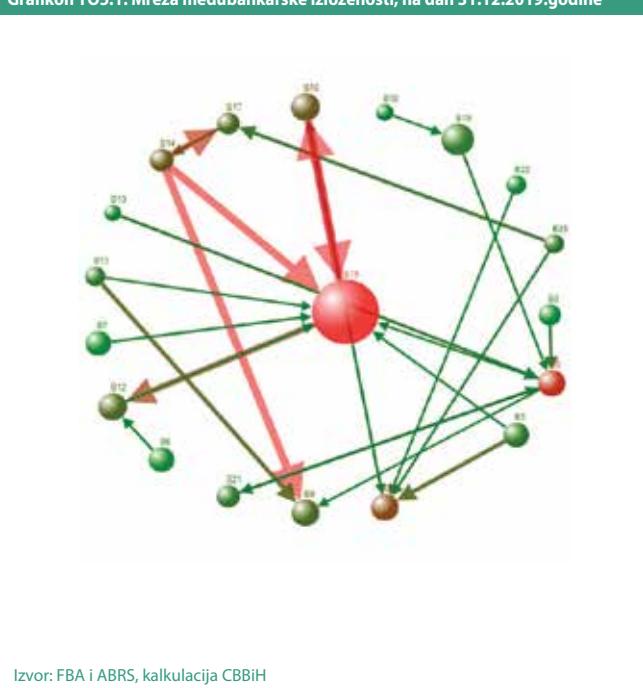
²³ U analizu nisu uvršteni iznosi potraživanja i obveza komercijalne banke prema nekoj od zemalja ukoliko isti čine manje od 1% ukupnog regulatornog kapitala te banke.

uzeta je situacija kada gubici prelaze dio regulatornog kapitala iznad iznosa kojim se ispunjava regulatorni minimum stope adekvatnosti kapitala, što bi dovelo do pada stope adekvatnosti kapitala pojedinačne banke ispod propisane razine od 12%. Osnovni nalaz analize predstavlja broj potkapitaliziranih banaka proistekao uslijed neizmirenja obveza pojedinačnih banaka ili određenog stranoga bankarskog sustava. Banka se smatra potkapitaliziranom u slučaju pada stope adekvatnosti kapitala ispod minimalnoga regulatornog zahtjeva.

Nalazi analize međubankarske izloženosti pokazuju da izloženosti na razini sustava i rizici finansijske zaraze na domaćem međubankarskom tržištu nisu veliki, ni pored rasta međubankarskih izloženosti u odnosu na kraj 2018. godine. Prema podacima agencija za bankarstvo, ukupne međubankarske izloženosti komercijalnih banaka u BiH na dan 31.12.2019.godine su iznosile 107,3 milijuna KM i veće su za 14,6% u odnosu na kraj 2018. godine. Iznos ukupnih međubankarskih izloženosti komercijalnih banaka čini 2,93% ukupnog regulatornoga kapitala bankarskoga sektora, odnosno svega 0,33% ukupne aktive.

Mreža međubankarskih izloženosti u bankarskom sektoru BiH, prikazana na grafikonu TO 5.1, nije izrazito gusta, s obzirom da su na grafikonu prikazane samo međubankarske obveze i potraživanja banaka na jedan određeni dan, dok prosječni obujam prekonoćnih transakcija između pojedinih domaćih banaka nije bilo moguće uključiti u analizu.

Grafikon TO5.1: Mreža međubankarske izloženosti, na dan 31.12.2019.godine

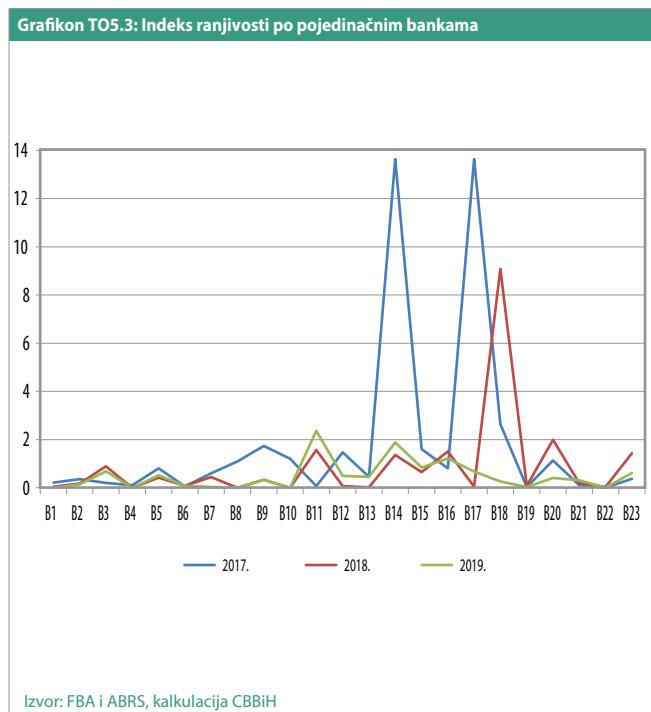
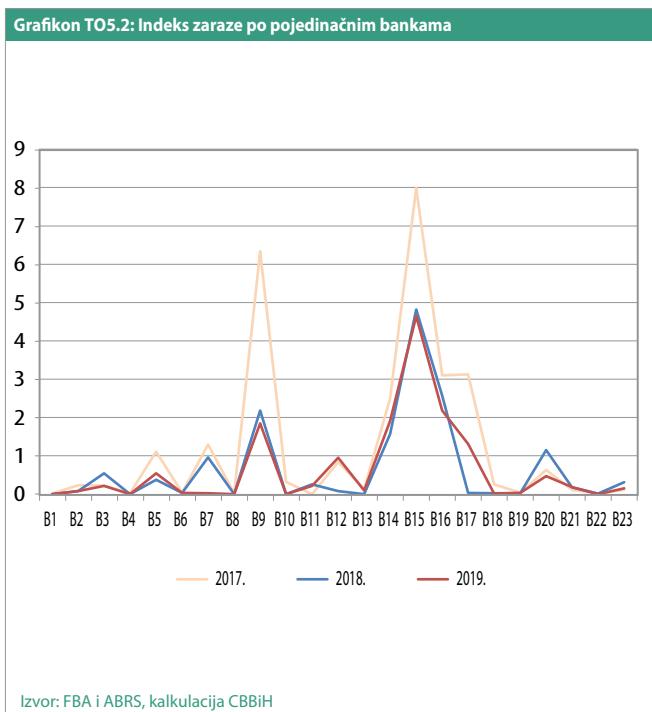
Izvor: FBA i ABRS, kalkulacija CBBiH

Veličina krugova na grafikonu TO 5.1., koji predstavljaju banke u bankarskom sektoru BiH, određena je iznosom ukupne aktive. Iznos međubankarskih izloženosti se prikazuje kroz debljinu veza te kroz njihovu boju, koja je prikazana u spektru od zelene do crvene. Što su veze deblje i imaju intenzivniju crvenu boju, to su bilateralna potraživanja i obveze između banaka veća. Boja krugova ukazuje na broj veza banke s drugim bankama. Također je prikazana u spektru od zelene do crvene boje. Banke označene jačom crvenom bojom povezane su s većim brojem banaka u domaćem bankarskom sektoru.

Kao i u slučaju mrežne analize provedene godinu dan ranije, rezultati mrežne analize provedene na osnovi podataka s kraja 2019. godine ne ukazuju na veće prijetnje po kapitaliziranost drugih banaka koje proizlaze iz međubankarskih izloženosti. Uslijed kreditnoga šoka, uz pretpostavku da bi zbog neizmirivanja obveza jedne banke druga banka imala gubitak u iznosu od 100% svojih potraživanja prema nesolventnoj banci, nijednoj banci ne bi bila narušena adekvatnost kapitala. Rezultati analize nisu bitno drugačiji ni ako se, pored kreditnoga šoka, u analizu uključi i šok financiranja. Ukoliko se za ovaj šok kao osnovna pretpostavka uzme gubitak od 50% iznosa izloženosti uslijed prestanka financiranja koje nije moguće supstituirati, nalazi analize također ne ukazuju da bi se neka od banaka našla u ozbiljnijim problemima i da bi bila ugrožena njena kapitaliziranost. Pored male međubankarske izloženosti, na ovako povoljne rezultate analize najveći utjecaj ima dobra kapitaliziranost banaka, koja je u odnosu na kraj 2018. godine dodatno poboljšana u većini banaka u sektoru. Također, za razliku od prethodne godine kada jedna banka nije ispunjavala propisanu stopu adekvatnosti kapitala, na kraju 2019. godine sve banke u sektoru su bile adekvatno kapitalizirane.

Na manje rizike u odnosu na dvije prethodne godine ukazuju indeks zaraze i indeks ranjivosti (grafikoni TO 5.2 i TO 5.3). Indeks zaraze²⁴ je kod većine banaka manji u odnosu na kraj 2017. i 2018. godine, što ukazuje na manji značaj pojedinačnih banaka za ostale banke u sektoru, čime se smanjuje prosječni postotak gubitka banaka uslijed eventualne propasti jedne banke.

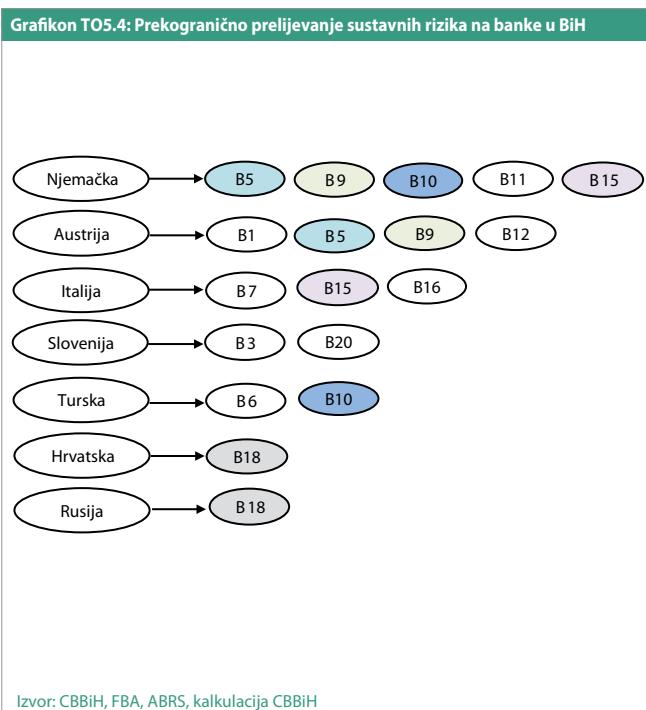
²⁴ Indeks zaraze ukazuje na značaj jedne banke po ostale banke u sektoru, odnosno pokazuje koliki je prosječni postotak gubitka drugih banaka uslijed eventualne propasti ove banke.

Indeks ranjivosti²⁵ pokazuje znatno manju osjetljivost većine banaka u sektoru u slučaju nastupanja nesolventnosti drugih banaka u odnosu na kraj 2018., a posebno u odnosu na kraj 2017. godine. Tri banake koje su na kraju jedne od protekle dvije godine imale izuzetno visok indeks ranjivosti znatno su poboljšale svoju kapitalnu osnovu i uz nešto manje izloženosti prema ostalim bankama u sektoru smanjile svoju osjetljivost prema drugim bankama. Kod nekoliko banaka koje u odnosu na kraj prethodne godine imaju veći indeks ranjivosti nije došlo do značajnijega porasta prosječnog postotka gubitka uslijed eventualne propasti svih drugih banaka u sektoru.

Kako bi se identificirali strani bankarski sustavi od sustavnog značaja za banke u BiH provedena je i mrežna analiza prekogranične povezanosti. Kao i u prethodne dvije godine, u analizu su uključena dva šoka: kreditni šok i šok financiranja, a pretpostavke su identične onima koje su korištene u analizi međubankarskih povezanosti. Analiza prekogranične povezanosti je ukazala da veći rizik zaraze proizlazi iz prekograničnih izloženosti nego uslijed izloženosti na domaćem međubankarskom tržištu. Rezultati analize pokazuju da bi veliki šokovi u nekoliko zemalja prema kojima banke iz BiH imaju značajne izloženosti mogli imati izravne učinke zaraze po pojedine banke u BiH, međutim usporedbom rezultata analize s rezultatima iz prethodne dvije godine zabilježena je manja osjetljivost banaka na prekogranične šokove, te nije bilo neizravnih učinaka zaraze. Eventualni veliki šokovi u sedam zemalja bi se mogli preliti na jednu ili više banaka u BiH. Preljevanje rizika iz Njemačke, Austrije i Italije ključni je rizik prekogranične finansijske zaraze po banke u BiH, dok značajne izloženosti pojedinih banaka postoje i prema Sloveniji i Turskoj. Analiza je pokazala da bi pet banaka imalo značajnije izloženosti prema dvije zemlje (grafikon TO5.4). Za razliku od mrežne analize provedene na osnovi podataka sa 31.12.2018. godine, tri banake nisu zabilježile osjetljivost na šokove iz Austrije, dvije banake nisu iskazale osjetljivost na šokove iz Njemačke i po jedna banka manje je imala probleme s kapitalom uslijed šokova u Italiji, Sloveniji i Hrvatskoj. Također, eventualni šokovi u osam zemalja nisu pogodili banku koja je u 2018. godini bila potkapitalizirana.

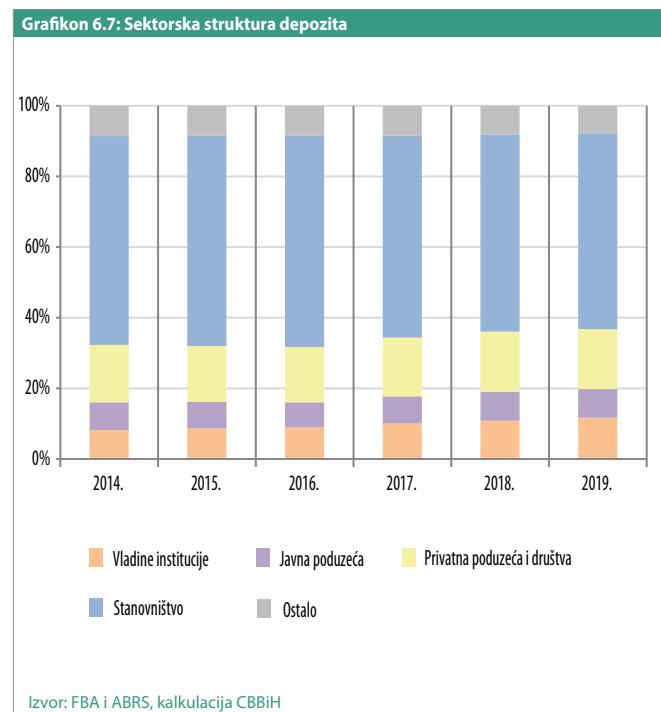
²⁵ Indeks ranjivosti pokazuje koliko je banka osjetljiva u slučaju nesolventnosti drugih banaka, odnosno predstavlja prosječni procenat gubitka uslijed propasti svih drugih banaka u sektoru.

Manja osjetljivost banaka koja proizlazi iz međubankarskih izloženosti, kao i manja osjetljivost na prekogranične šokove, te nepostojanje neizravnih učinaka zaraze u prvom redu je rezultat bolje kapitaliziranosti banaka u 2019. godini. Iako mrežnom analizom nije identificiran rizik širenja zaraze kroz sustav, već isključivo rizici uslijed prekograničnih izloženosti po pojedinačne banke, koji se ne bi prelili na druge banke, ne treba zanemariti da se među bankama koje su osjetljive na šokove iz pojedinih zemalja, zbog svoje velike povezanosti prvenstveno s bankom majkom i sestrinskim kompanijama, nalazi i nekoliko većih banaka u sektoru. Također, pri ocjeni rizika koji proizlaze međubankarske i prekogranične izloženosti u narednim razdobljima u obzir treba uzeti i rast rizika u zemlji i inozemstvu u 2020. godini uslijed pandemije koronavirusa, uslijed čega se, u ovisnosti o intenzitetu preljevanja rizika iz realnog u financijski sektor, mogu očekivati i pojačani pritisci na kapitaliziranost banaka.

U 2019. godini nastavljen je dinamičan rast depozita domaćih rezidentnih sektora. Ukupni depoziti na kraju godine iznosili 23,83 milijarde KM i u odnosu na kraj 2018. godine zabilježili su porast od 9,8%. U strukturi ukupnih depozita najznačajniji su depoziti stanovništva, koji su na kraju godine iznosili 13,2 milijarde KM i zabilježili porast u iznosu od 1,1 milijardu KM ili 9,1%. Uz rast depozita stanovništva, evidentan je i porast depozita vladinih institucija i privatnih poduzeća koji su i ovoj godini povećali svoj udio u ukupnim depozitima (grafikon 6.7). Prema podacima CBBiH, na kraju 2019. godine depoziti na transakcijskim računima i depoziti po viđenju sudjeluju sa 30,4% i 26,4% u ukupnim depozitima stanovništava. Istodobno, nastavlja se smanjivati udio

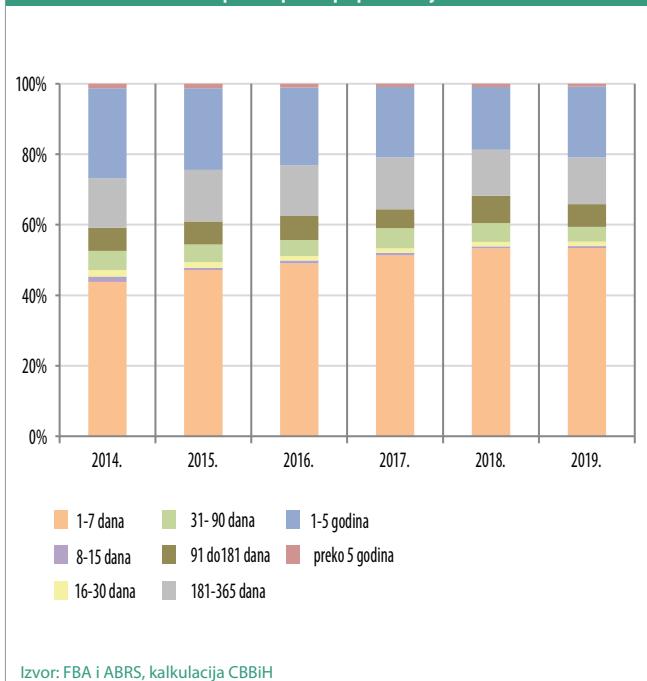
dugoročnih depozita u ukupnim depozitima stanovništva, sa razine od 41,5% koliko je iznosio na kraju prethodne godine na 39,5% na kraju 2019. godine. Depoziti stanovništva nastavili su višegodišnji trend rasta ponajviše zahvaljujući povećanju depozita na transakcijskim računima (604,6 milijuna KM ili 17,7%) i depozita po viđenju (274,9 milijuna KM ili 8,5%), ali je za razliku od prethodnih nekoliko godina u kojima je razina oročenih depozita bio gotovo nepromijenjena, zabilježen rast i ove kategorije depozita. Plitko financijsko tržište i slaba prisutnost institucionalnih investitora još uvijek ne pružaju mogućnost alterantivnoga oblika investiranja za većinu stanovništva, zbog čega su oročeni depoziti nakon nekoliko godina ponovo počeli rasti usprkos padu pasivnih kamatnih stopa koji je nastavljen i u 2019. godini. Tako su na kraju godine oročeni dugoročni depoziti stanovništva iznosili 5,23 milijarde KM i povećali su se za 179,7 milijuna KM ili 3,6% na godišnjoj razini.

Zahvaljujući rastu oročenih depozita u 2019. godini, preostala ročnost ukupnih obveza bankarskoga sektora blago se poboljšala u odnosu na prethodnu godinu. Kao rezultat dinamičnoga rasta depozita na transakcijskim računima, depoziti s rokom dospijeća od 1 do 7 dana nastavili su rasti sedmu uzastopnu godinu i na kraju 2019. godine čine 53,4% ukupnih depozita. Istodobno, povećao se udio depozita s rokom dospijeća od 1 do 5 godine s razinom od 17,9% koliko je iznosio na kraju prethodne godine na razinu od 20% na kraju 2019. godine, što je najviše pridonijelo poboljšanju ročne strukture depozita (grafikon 6.8). Na temelju podataka s kraja 2019. godine, depoziti s preostalom ročnosti kracom

od godinu dana čine 79,2% ukupnih depozita te je udio ovih obveza u ukupnim obvezama niži za 2,1 postotni bod u odnosu na prethodnu godinu. Iako je u ovoj godini ročna struktura depozita blago poboljšana, još uvijek je prisutan rizik ročne transformacije kratkoročnih izvora u dugoročne plasmane. Nepovoljna struktura izvora sredstava može predstavljati ograničavajući čimbenik budućemu kreditnom rastu, a osobito u trenutačnim okolnostima snažne kontrakcije ekonomske aktivnosti izazvane pandemijom koronavirusa, gdje će za oporavak gospodarske aktivnosti i ekonomski rast biti neophodna podrška dugoročnoga kreditiranja gospodarstva.

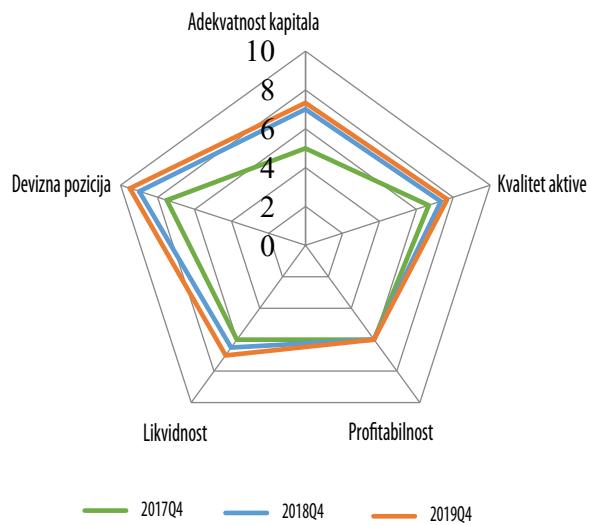
Grafikon 6.8: Struktura ukupnih depozita po preostaloj ročnosti

Ocjena stabilnosti bankarskog sektora sažeta je na dijagramu pokazatelja finansijskog zdravlja i prikazuje promjene glavnih pokazatelja na osnovi kojih se ocjenjuje adekvatnost kapitala, kvaliteta aktive, profitabilnost, likvidnost i devizni rizik u bankarskome sektoru. Na dijagramu su prikazane ocjene za posljednju godinu i njihove vrijednosti za razdoblje s kojim se uspoređuju, odnosno za prethodne dvije godine. Ocjena pokazatelja stabilnosti bankarskoga sektora ukazuje da je bankarski sektor BiH stabilan i da je u 2019. godini povećao otpornost na rizike (grafikon 6.9). Sveukupna ocjena pokazatelja stabilnosti bankarskoga sektora nalazi se na zadovoljavajućoj razini, pri čemu je zabilježeno poboljšanje pokazatelja u svim segmentima izuzev u segmentu profitabilnosti, u kojem je ocjena ostala na istoj razini kao i prethodne godine. U 2019. godini banke su poboljšale kapitaliziranost povećanjem osnovnog i regulatornog kapitala, čime se

povećala apsorpcijska moć za potencijalne šokove, što će u novonastalim okolnostima pandemije COVID-19 i njenih negativnih posljedica na cjelokupnu ekonomiju doprinijeti očuvanju stabilnosti bankarskoga sektora BiH. Pokazatelji kvalitete aktive nastavili su bilježiti petogodišnji trend poboljšanja na razini sustava, a osjetnije poboljšanje kvalitete kreditnoga portfelja koje je prisutno u gotovo svim bankama u posljednje dvije godine utjecalo je na poboljšanje ocjene u ovome segmentu. Pokazatelji profitabilnosti zabilježili su tek blago poboljšanje u usporedbi s prethodnom godinom, zbog čega je ocjena profitabilnosti ostala nepromijenjena. Visoke ocjene u segmentu likvidnosti, a osobito u segmentu devizne pozicije ukazuju da je bankarski sektor i dalje visoko likvidan te da je zbog aranžmana valutnoga odbora devizni rizik minimalan. Zahvaljujući kontinuiranom smanjenju udjela indeksiranih i kredita u stranim valutama u ukupnim kreditima zabilježen je rast ocjene u segmentu devizne pozicije.

Grafikon 6.9: Dijagram pokazatelja finansijskog zdravlja bankarskog sektora

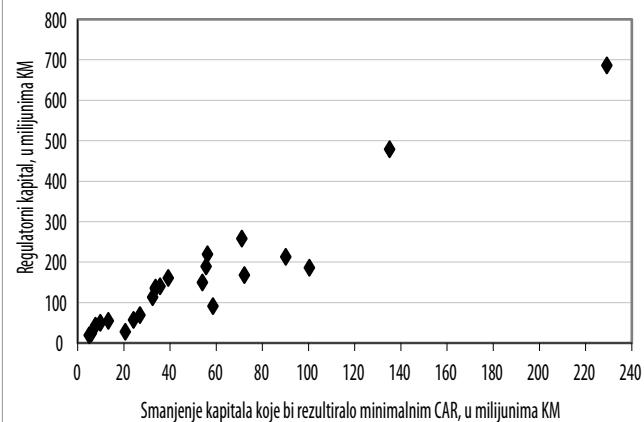

Ocjena stabilnosti za svaku varijablu utemeljena je na pojednostavljenoj standardizaciji nekoliko pokazatelja koji predstavljaju osnovu za kvantifikaciju sintetičke ocjene stupnja stabilnosti različitih segmenata poslovanja bankarskog sektora. Da bi pokazatelji bili usporedivi, potrebno ih je prvo transformirati odnosno standardizirati, nakon čega se u ovisnosti o dobivenoj vrijednosti z-scora svakom pokazatelju dodjeljuje ocjena u skladu sa relativnim položajem u odnosu na njegovu empirijsku distribuciju. Povećanje udaljenosti od središta dijagrama za svaku varijablu, odnosno viša ocjena ukazuje na porast stabilnosti u sustavu, dok ocjene koje su bliže središtu upozoravaju na porast rizičnosti ili smanjenje otpornosti bankarskog sektora i u skladu s tim i veću prijetnju stabilnosti.

Bankarski je sektor BiH na kraju 2019. godine adekvatno kapitaliziran i sve banke u sustavu ispunjavaju propisane regulatorne zahtjeve u pogledu adekvatnosti kapitala i stope financijske poluge²⁶. Osnovni kapital prema ukupnom iznosu izloženosti riziku i regulatorni kapital prema ukupnom iznosu izloženosti riziku na kraju 2019. godine iznose 17,5% i 18% respektivno, dok stopa financijske poluge na razini bankarskoga sektora iznosi 10,51%. Osnovni i regulatorni kapital zabilježili su rast u iznosu od 397,7 i 308,4 milijuna KM, odnosno 12,6% i 9,2% u odnosu na kraj prethodne godine. Najveći pozitivani utjecaj na visinu osnovnoga i regulatornoga kapitala imala je raspodjela dobiti iz prethodne godine u osnovni kapital, zatim prijenos rezervi za kreditne gubitke formiranih iz dobiti u osnovni kapital te dokapitalizacija koju su tijekom 2019. godine provele tri banke. Ukupan iznos izloženosti riziku iznosi 20,4 milijarde KM. Od ukupne izloženosti riziku na izloženosti ponderirane kreditnim rizikom odnosi se 17,63 milijarde KM ili 86,6% ukupne izloženosti riziku, izloženosti za tržišni rizik čine 372,1 milijun KM ili 1,8% ukupne izloženosti riziku, a izloženosti riziku za operativni rizik čine 2,34 milijarde KM ili 11,8% ukupne izloženosti riziku.

Sve banke u sustavu su adekvatno kapitalizirane, s tim da bi u slučaju nekoliko manjih banaka relativno mala smanjenja regulatornog kapitala uslijed poslovnih aktivnosti banaka ugrozila ispunjavanje propisane razine adekvatnosti kapitala (grafikon 6.10)²⁷. U pogoršanim makroekonomskim okolnostima izazvanim pandemijom koronavirusa očekuju se pritisci na kapitaliziranost bankarskoga sektora, što bi u narednim razdobljima moglo ugroziti poslovanje banaka koje imaju znatno lošiju kapitalnu poziciju u odnosu na ostatak sustava. S druge strane, na grafikonu se uočava da bi većina banaka pri nepromijenjenoj razini rizične aktive mogla podnijeti značajno smanjenje regulatornoga kapitala prije nego što bi im se CAR spustio na donju granicu regulatornoga minimuma.

Grafikon 6.10: Učinak smanjenja regulatornog kapitala na CAR, Q4 2019.godina

Izvor: FBA i ABRS, kalkulacija CBBiH

U 2019. godini nastavljen je petogodišnji trend poboljšanja pokazatelja kvaliteta aktive na sustavnoj razini, pri čemu je osjetnije poboljšanje kvalitete kreditnog portfelja prisutno u gotovo svim bankama u posljednje dvije godine. Udio nekvalitetne u ukupnoj aktivi na kraju 2019. godine iznosi 5,3%, što predstavlja sniženje od 1 postotnoga boda u odnosu na kraj prethodne godine. Smanjenje nekvalitetne aktive na razini sustava u najvećoj je mjeri rezultat trajnog otpisa aktive procijenjene kao gubitak i provedenih aktivnosti na naplati nekvalitetnih potraživanja. U 2019. godini banke su otpisale 110,9 milijuna KM aktive i 14 milijuna KM kamate procijenjene kao gubitak. Najveći dio nekvalitetne aktive čine nekvalitetna potraživanja koja su u 2019. godini zabilježila smanjenje u iznosu od 162,4 milijuna KM (9,6%). Uz trajni otpis nekvalitetnih kredita, blagi ekonomski rast koji je zabilježen u 2019. godini i, još uvijek, povoljni uvjeti financiranja koji se ogledaju u nastavku pada kamatnih stopa, također, su manjim dijelom doprinijeli oporavku nekvalitetnih potraživanja. Prema podacima iz SRK, tijekom 2019. godine 15,5 milijuna KM kredita fizičkih osoba i 4,5 milijuna KM kredita pravnih osoba je prešlo iz nekvalitetnih u kvalitetna potraživanja.

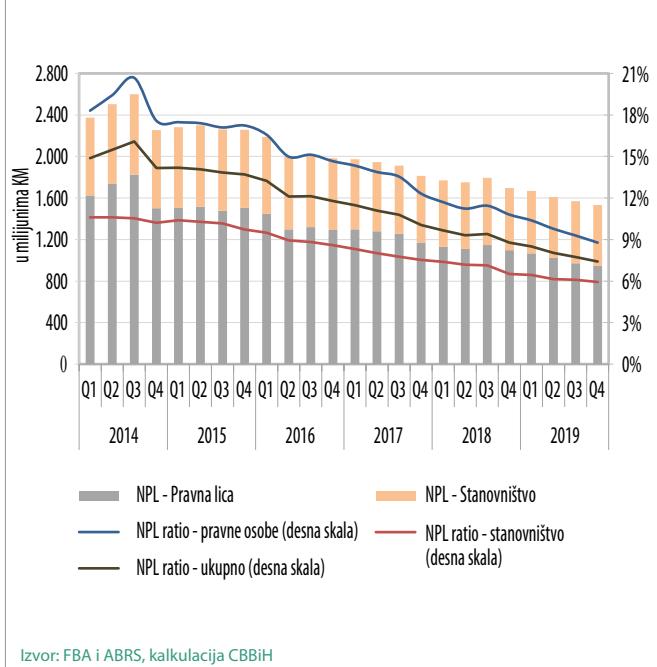
²⁶ Odlukama o izračunavanju kapitala banaka („Službene novine FBiH“, broj 81/17 i „Službeni glasnik RS“, broj 74/17) propisana je metodologija izračuna i regulatorni okvir za praćenje visine financijske poluge. Banke su dužne da osiguraju i održavaju stopu financijske poluge, kao odnos osnovnog kapitala i mjere ukupne izloženosti u iznosu od najmanje 6%. Ukupna izloženost predstavlja vrijednost izloženosti imovine bilansnih pozicija umanjenih za ispravke vrijednosti i izvanbilančnih stavki umanjenih za rezerve za kreditne gubitke na koje se primjenjuju konverzionalni čimbenici u skladu s nivoom rizika kojima su izvanbilančne stavke izložene.

²⁷ Na grafikonu je prikazano za koliko bi se trebao smanjiti regulatorni kapital za svaku pojedinačnu banku, uz ukupni ponderirani rizik s kraja 2019. godine, da bi se stopa adekvatnosti kapitala spustila na regulatorni minimum od 12%.

Udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima na kraju 2019. godine iznosio je 7,41% i zabilježio je sniženje od 1,36 postotnih bodova u odnosu na prethodnu godinu. Pored smanjenja nekvalitetnih kredita, najveći pozitivan učinak na pokazatelje kvalitete aktive imao je rast kreditne aktivnosti u 2019. godini. Ukupni krediti porasli su za 1,35 milijardi KM (7%). Prosječna pokrivenost nekvalitetnih kredita rezerviranjima na kraju 2019. godine na razini bankarskoga sektora iznosi 77%, te je nešto niža u odnosu na prethodnu godinu.

U 2019. godini nastavljen je trend smanjenja nekvalitetnih kredita u sektoru nefinancijskih poduzeća i stanovništva. U sektoru poduzeća, udio nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima iznosi 8,8% i manji je za 2 postotna boda u odnosu na prethodnu godinu, dok u sektoru stanovništva udio nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima iznosi 5,9% i manji je za 59 b.b. (grafikon 6.11).

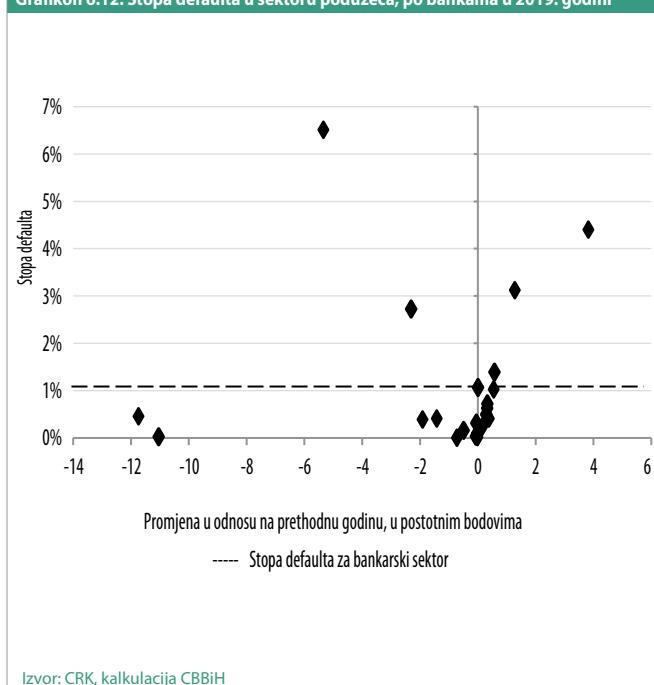
Grafikon 6.11: Kvaliteta kreditnog portfelja

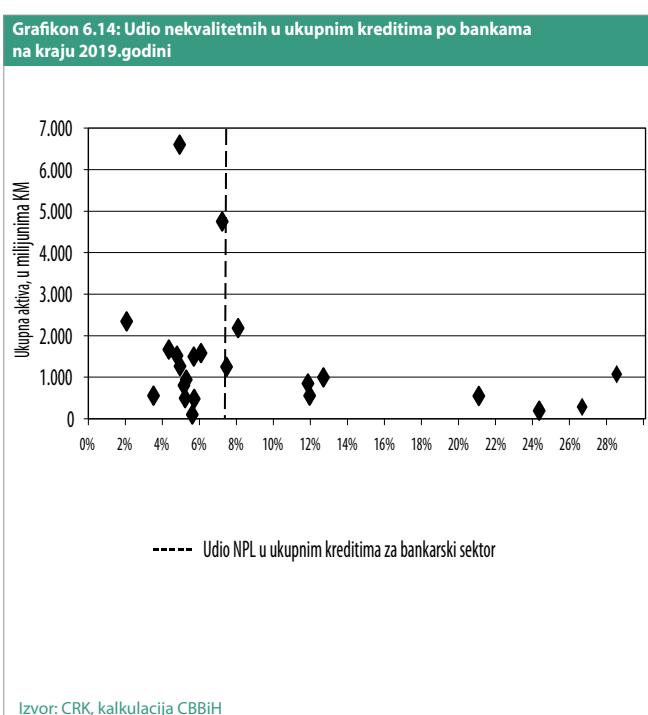
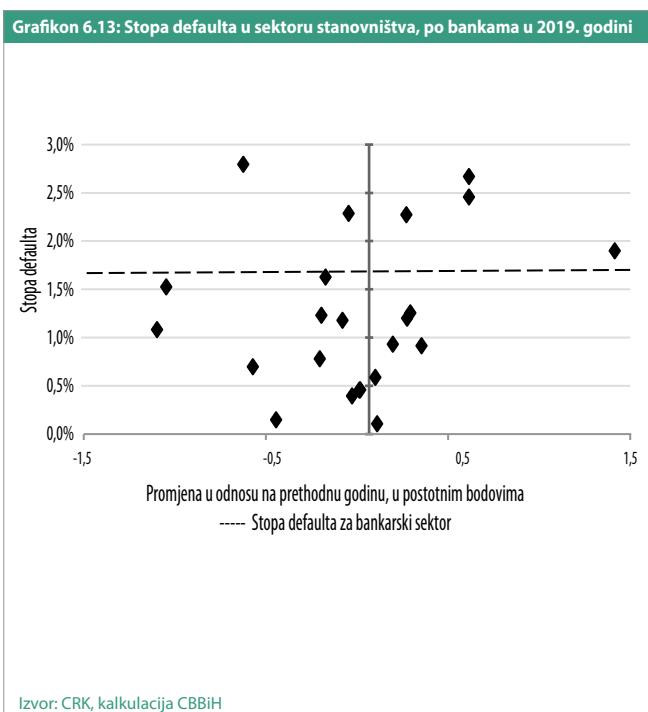
Na poboljšanje kvalitete kreditnog portfelja odnosno slabljenje kreditnog rizika u segmentu pravnih osoba, uz smanjenje nekvalitetnih kredita ukazuje i niža stopa defaulta koja je zabilježena u 2019. godini. Na razini bankarskog sektora stopa defaulta u sektoru poduzeća iznosi 1,01 i niža je za 75 b.b. u odnosu na prethodnu godinu. Analizom stope defaulta po bankama može se zaključiti da je kod većine banaka u sustavu došlo do slabljenja kreditnog rizika ili je kreditni rizik ostao na približno istoj razini kao i prethodne godine (grafikon 6.12). Među nekoliko banaka koje imaju više stope

defaulta u odnosu na prosjek sustava nalaze se dvije banke s najvišim udjelom nekvalitetnih u ukupnim kreditima. Usprkos tomu što ove banke bilježe niže stope defaulta u odnosu na prethodnu godinu i dalje im je intenzitet pogoršanja kvalitete kredita u sektoru poduzeća znatno jači u odnosu na prosjek bankarskoga sustava.

Grafikon 6.12: Stopa defaulta u sektoru poduzeća, po bankama u 2019. godini

U sektoru stanovništva nastavljen je trend smanjenja nekvalitetnih kredita u 2019. godini, ali je za razliku od segmenta pravnih osoba, u ovom sektoru zabilježena viša stopa defaulta. Stopa defaulta za sektor stanovništva u 2019. godini iznosi 1,62% i bilježi rast od 28 b.b. u odnosu na prethodnu godinu. Na rast stope defaulta u sektoru stanovništva najveći utjecaj imale su tri banke s najvećim udjelom u ukupnoj aktivi, koje su zabilježile jači intenzitet reklassifikacije u nekvalitetne kredite u 2019. godini (grafikon 6.13). Ipak, pozitivno je istaknuti da 13 banaka bilježi nižu stopu defaulta u odnosu na prethodnu godinu te da se među bankama koje bilježe jači intenzitet pogoršanja kvalitete kreditnoga portfelja u sektoru stanovništva u 2019. godini, ne nalaze banke koje imaju najveći udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima.

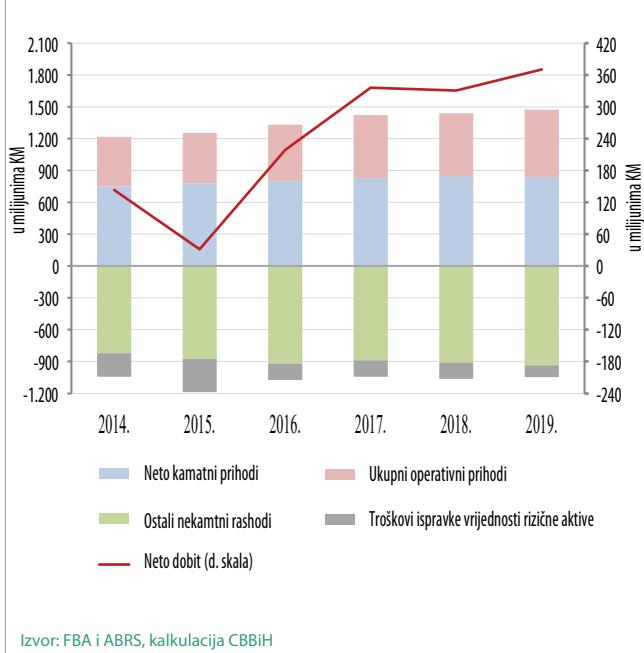

U 2019. godini došlo je do slabljenja kreditnog rizika odnosno smanjenje nekvalitetnih u ukupnim kredita u gotovo svim bankama, ali kreditni rizik i dalje je izražen kod nekoliko manjih banaka u sustavu (grafikon 6.14). Imajući u vidu značajno pogoršanje makroekonomskih uvjeta i snažnu kontrakciju ekonomske aktivnosti koja se očekuje u 2020. godini kao posljedicu pandemije koronavirusa, u narednim razdobljima izvjestan je rast kreditnog rizika u svim bankama. Osobito će biti pogođene one banke koje pored izraženog kreditnog rizika imaju i slabe kapitalne pozicije.

Izloženost sektora nefinancijskih poduzeća i kućanstava kamatnom riziku u 2019. godini viša je nego u prethodnoj godini, zbog čega se povećala izloženost banaka neizravnom odnosno kamatno induciranim kreditnim riziku koji može nastati ukoliko dođe do materijalizacije kamatnoga rizika u ova dva sektora. Podaci o novoodobrenim kreditnim plasmanima sektoru stanovništva i nefinancijskih poduzeća pokazuju da je u 2019. godini došlo do rasta novoodobrenih plasmana s promjenjivom kamatnom stopom u oba sektora. Promatrajući ukupne novoodobrene plasmane u 2019. godini, 59,9% je odobreno uz promjenjivu kamatnu stopu, odnosno inicijalno razdoblje fiksacije kamatne stope do 1 godine. Udio kredita s promjenjivom kamatnom stopom u ukupnim novoodobrenim kreditima stanovništva na kraju 2019. godine iznosio je 54,1% i zabilježio je povećanje od 23 b.b. u odnosu na prethodnu godinu. Istodobno, banke su značajnije povećale plasmane nefinancijskim poduzećima s promjenjivom kamatnom stopom odnosno inicijalnim razdobljem fiksacije kamatne stope do 1 godine (5,3%), te udio ovih kredita u ukupnim novoodobrenim kreditima iznosi 65,3% na kraju 2019. godine. Iako je u 2019. godini došlo do blagoga porasta novoodobrenih plasmana s promjenjivom kamatnom stopom u sektoru stanovništva, višegodišnji trend smanjenja ovih kredita u prethodnim godinama ukazuje da već duže razdoblje postoji veći oprez klijenata u vezi s preuzimanjem kamatnoga rizika. Povećano kreditiranje sektora nefinancijskih poduzeća s promjenjivom kamatnom stopom u 2019. godini ukazuje da banke u uvjetima iznimno niskih kamatnih stopa nastoje prilagoditi svoje poslovne modele tržišnim uvjetima u očekivanju rasta kamatnih stopa. I dok s jedne strane banke nastoje ublažiti rizike po profitabilnost, s druge strane, povećana izloženost nefinancijskih poduzeća i stanovništva kamatnom riziku u 2019. godini neizravno povećava mogućnost transformacije kamatnog u kreditni rizik u bankarskom sektoru.

Bankarski sektor BiH na kraju 2019. godine iskazao je rekordnu dobit i ostvario veći povrat na prosječnu aktivu i prosječni kapital u odnosu na prethodnu godinu. Neto dobit bankarskoga sektora u 2019. godini iznosi 370,5 milijuna KM, što je za 40,1 milijun KM ili 12,1% više nego na kraju prethodne godine. Rast dobiti bankarskoga sektora ostvaren je zahvaljujući rastu ukupnih prihoda, i to uslijed povećanja operativnih prihoda, a istodobno je zabilježeno smanjenje nekamatnih rashoda pod utjecajem smanjenja troškova ispravke vrijednosti rizične aktive (grafikon 6.15).

Grafikon 6.15: Dobit bankarskog sektora

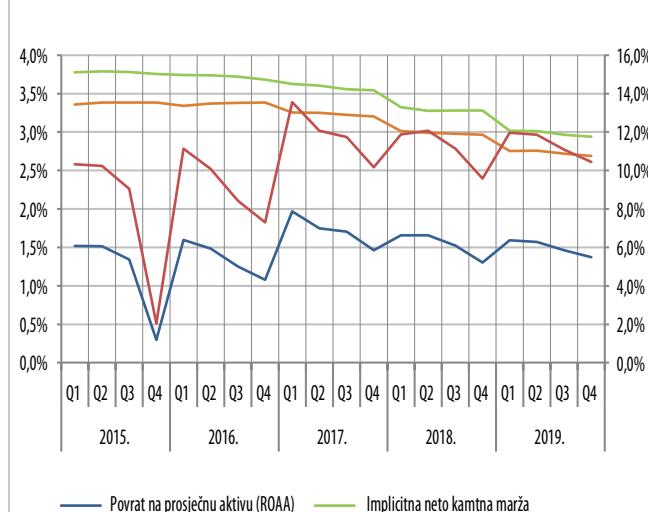
Izvor: FBA i ABRS, kalkulacija CBBiH

Ključni utjecaj na kretanje kamatnih prihoda banaka i dalje imaju kamatne stope koje su se tijekom 2019. godine nastavile smanjivati. Iako je u 2019. godini ostvaren kreditni rast od 7%, kamatni prihodi nastavili su bilježiti trend pada osmu godinu zaredom. Ukupni kamatni prihodi na kraju 2019. godine iznosili su 1.029 milijuna KM i niži su za 13,6 milijuna KM ili 1,3% u usporedbi s krajem prethodne godine. Pod dominantnim utjecajem kretanja odnosno smanjenja kamatnih stopa na kreditne plasmane stanovništву i nefinansijskim poduzećima, ostvareni prihodi od plasiranih kredita niži su za 14,9 milijuna KM (1,6%). Istodobno, porast prihoda od plasmana drugim bankama u iznosu od 1,6 milijuna KM te porast prihoda od depozita koje banke drže kod drugih depozitnih institucija u iznosu od 1,2 milijuna KM ublažili su pad kamatnih prihoda. S druge strane, uvjeti financiranja za banke su još uvijek povoljni, što u najvećoj mjeri doprinosi smanjenju kamatnih rashoda na razini bankarskoga sektora. Ukupni rashodi po kamatama i ostali slični rashodi u 2019. godini iznosili su 193,2 milijuna KM i niži su za 6,4 milijuna KM ili 4,3% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Međutim, za razliku od ranijih razdoblja kada su banke pad kamatnih prihoda u potpunosti uspjevale kompenzirati umanjenjem kamatnih rashoda, utjecaj ušteda na kamatnim rashodima je oslabio. Iz toga razloga, prvi puta nakon pet godina zabilježen je pad neto kamatnih prihoda, koji su za 10,2 milijuna KM ili 1,2% niži u usporedbi s prethodnom godinom.

Istodobno, banke su nastavile bilježiti dinamičan rast operativnih prihoda po osnovi naknada i provizija zbog čega su i ostvarile rast neto dobiti. Na kraju 2019. godine ostvareni su ukupni operativni prihodi u visini od 635,8 milijuna KM, što predstavlja povećanje od 43,9 milijuna KM ili 7,4% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, čime se udio operativnih prihoda u ukupnom prihodu bankarskoga sektora povećao za 2 postotna boda i iznosi 43,2%.

Kretanje pokazatelja ROAA i ROAE ukazuje da je bankarski sektor BiH u 2019. godini ostvario stabilan povrat na prosječnu aktivu i kapital, usprkos padu neto kamatnih prihoda i smanjenju neto kamatne marže (grafikon 6.16)²⁸. Ostvareni povrat na prosječnu aktivu i povrat na prosječni kapital blago su porasli u 2019. godini, uslijed značajnijega rasta dobiti u odnosu na rast prosječne aktive i prosječnoga kapitala u promatranom razdoblju.

Grafikon 6.16: Pokazatelji profitabilnosti

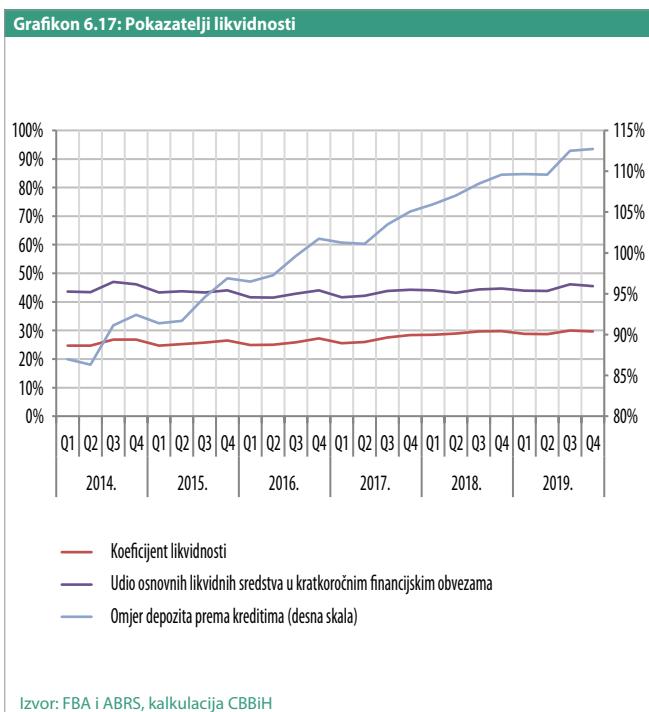

Izvor: FBA i ABRS, kalkulacija CBBiH

Likvidnost bankarskoga sektora u BiH se tijekom 2019. godine zadržala na visokoj razini, što je prije svega uzrokovano kontinuiranim trendom povećanja depozita (grafikon 6.17). Na kraju 2019. godine likvidna sredstva su činila 29,6% aktive bankarskoga sektora, dok je 45,5% kratkoročne pasive bilo pokriveno likvidnim sredstvima. Koeficijent pokrića likvidnosti (engl. Liquidity Coverage Ratio – LCR) koji predstavlja odnos između razine zaštitnoga sloja likvidnosti i ukupnih neto likvidnosnih odljeva (u trajanju od 30 kalendarskih dana tijekom stresnoga razdoblja) na

²⁸ Implicitna neto kamatna marža predstavlja omjer neto kamatnih prihoda i prosječne kamatonosne aktive. Prosječna kamatonosna aktiva na kraju četvrtog tromjesečja izračunana je kao prosjek stanja kamatonosne aktive na kraju četvrtog tromjesečja prethodne godine i četvrtog tromjesečja tekuće godine.

razini bankarskoga sektora iznosi 242,5%. Na kraju 2019. godine sve banke ispunjavaju zahtjeve u pogledu LCR-a, a većina značajno iznad propisanog regulatornog minimuma²⁹. Visoka vrijednost pokazatelja na razini sustava ukazuje da banke posjeduju značajne zaštitne slojeve likvidnosti, što će doprinijeti očuvanju stabilnosti poslovanja banaka u pogoršanim makroekonomskim uvjetima izazvanim pandemijom koronavirusa.

Tekstni okvir 6: Testovi na stres

Zahvaljujući dobroj polaznoj osnovi prema podacima sa kraja 2019. godine koji ukazuju da je bankarski sektor zdrav i da je zabilježio poboljšanje pokazatelja kapitaliziranosti, kvaliteta aktive i profitabilnosti u odnosu na kraj 2018. godine, bankarski sektor je i pri prepostavljenim šokovima u testu na stres uspio zadržati stabilnost. U osnovnom scenariju u kojem postoji šok u vidu snažnoga usporavanja ekonomske aktivnosti u 2020. godini izazванoga pandemijom COVID-19, bankarski sektor ne bi pretrpio značajnije smanjenje kapitaliziranosti te bi ostao adekvatno kapitaliziran. Rezultati testova na stres ukazuju da bi se kapitaliziranost na razini sektora zadržala iznad regulatornoga minimuma od 12% čak i u snažnijem ekstremnom scenariju koji podrazumijeva značajno dodatno pogoršanje makroekonomskih uvjeta u zemlji i inozemstvu.

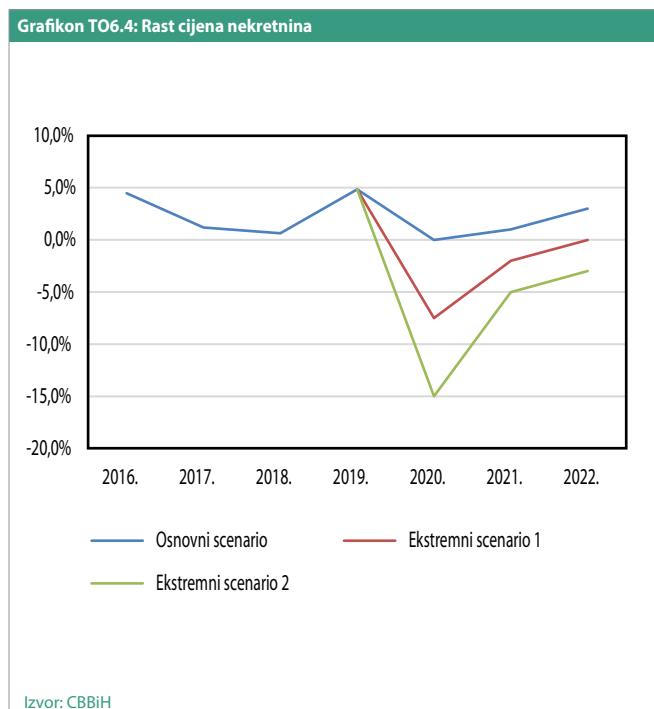
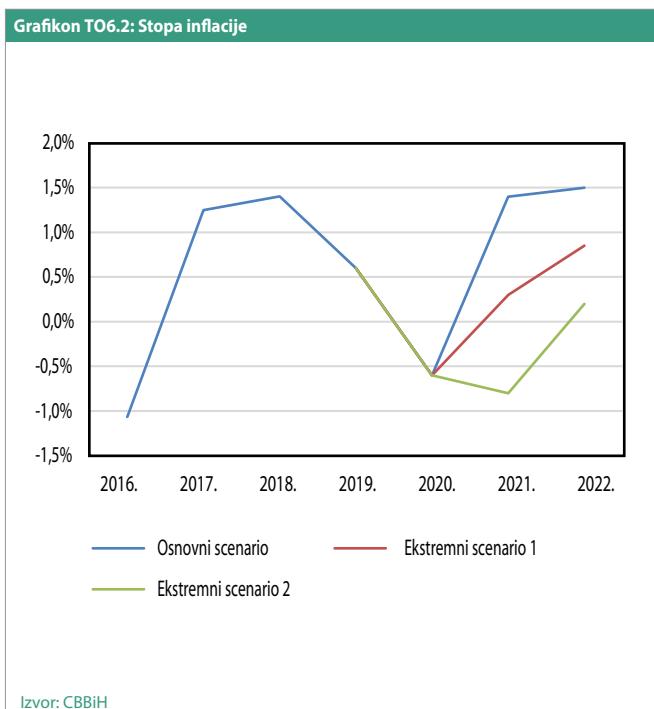
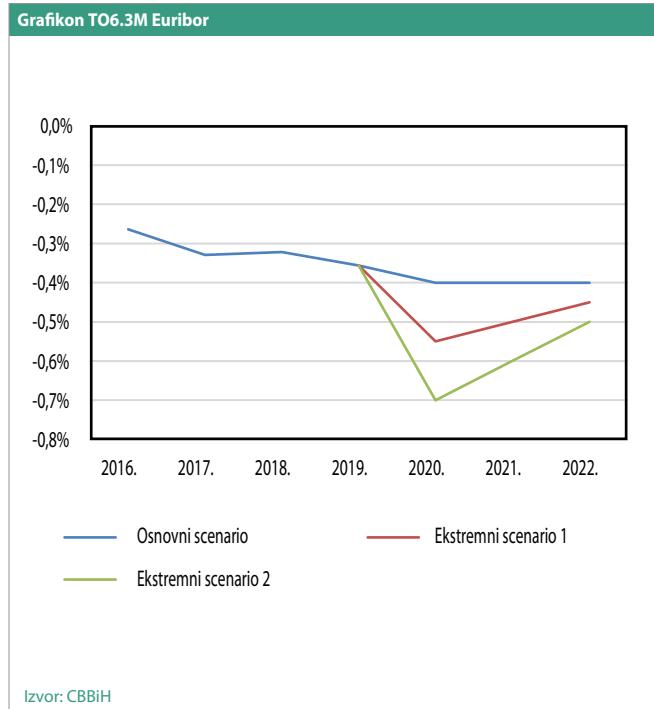
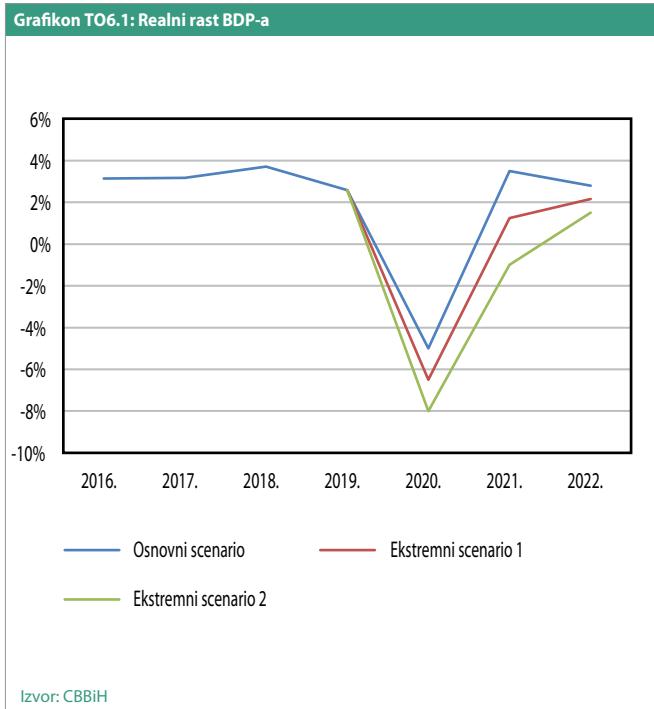
CBBiH na tromjesečnoj osnovi provodi top-down testove na stres za bankarski sektor u zemlji, koji su jedan od glavnih alata za ocjenu njegove otpornosti na potencijalne šokove iz makroekonomskoga okruženja i bankarskoga sektora. Testiranjem na stres se procjenjuje sposobnost kako cjelokupnoga bankarskog sektora, tako i pojedinačnih banaka da podnesu potencijalne gubitke koji bi nastali u slučaju materijalizacije prepostavljenih šokova.

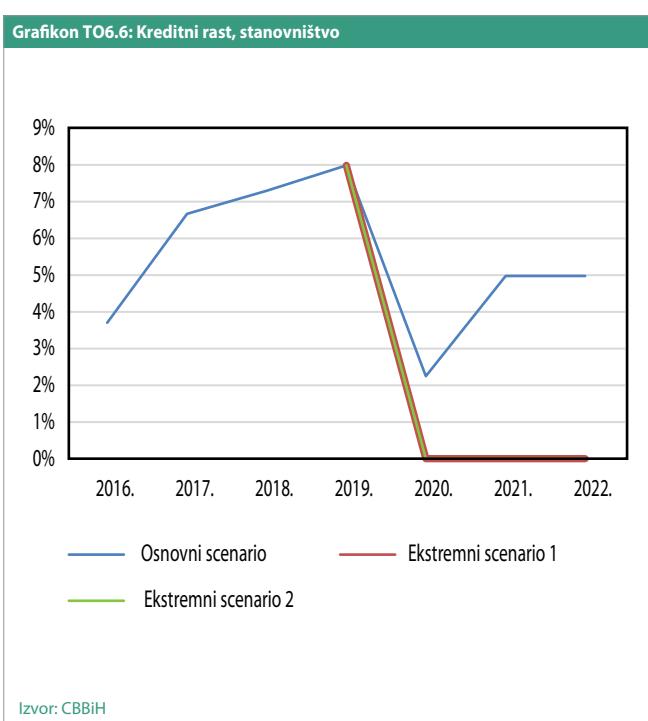
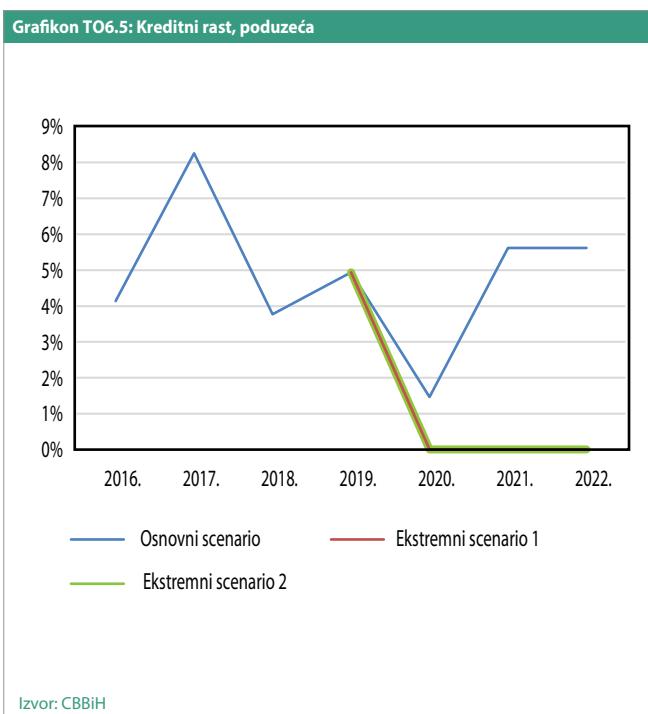
S ciljem procjene solventnosti bankarskoga sektora, razmatrana su tri makroekonomска scenarija – jedan osnovni i dva ekstremna scenarija. Svaki scenario obuhvata projekcije velikoga broja makroekonomskih i financijskih varijabli za razdoblje 2020. - 2022. godina. Scenariji i prepostavke za testiranje na stres koje se provodi na bazi podataka s kraja 2019. godine postavljeni su u svjetlu najnovijih prilika u makroekonomskom okruženju koje su determinirane pandemijom COVID-19, kao i očekivanih implikacija po bankarski sektor u BiH.

Osnovni scenario je utemeljen na MMF-ovim projekcijama kretanja glavnih makroekonomskih pokazatelja, projekcijama kretanja na europskim financijskim tržištima Europske središnje banke (ECB) i Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) te prepostavkama CBBiH o kretanjima relevantnih pokazatelja u ekonomiji BiH, na osnovi trendova koji se prate kontinuirano. Test na stres sadrži dva ekstremna scenarija, koja se razlikuju po intenzitetu šoka, kao i vremenskom razdoblju potrebnom za oporavak ekonomske aktivnosti. Specifičnost predmetnog testiranja na stres je postojanje šoka u osnovnom scenariju, s obzirom da je evidentno da će 2020. godinu obilježiti značajno usporavanje ekonomske aktivnosti, kako na globalnoj razini tako i u BiH.

Kvantifikacija scenarija obuhvata projekcije makroekonomskih i financijskih varijabli – kao što su realni BDP, inflacija, kamatne stope u eurozoni, dugoročne kamatne stope na kredite stanovništvu i poduzećima, cijene nekretnina i kreditni rast. U okvir za testiranje na stres uključen je i učinak rizika međubankarske zaraze, koji se bazira na mrežnoj analizi preljevanja sustavnih rizika u bankarskom sektoru BiH. Učinci ovog rizika ocjenjuju se na kraju treće godine testa na stres, a s obzirom da međubankarske izloženosti nisu značajne, ovi učinci su izrazito slabi i gotovo da ne bi imali utjecaj na stopu adekvatnosti kapitala na razini bankarskog sektora. Grafikoni od TO6.1 do TO6.6 prikazuju osnovne projekcije i prepostavke korištene u scenarijima testova na stres.

²⁹ U skladu s Odlukom o upravljanju rizikom likvidnosti banka („Službene novine FBiH“, br.81/17) i Odlukom o upravljanju rizikom likvidnosti („Službeni glasnik RS“, br. 04/18) minimalni koeficijent pokrića likvidnosti iznosi 100%.

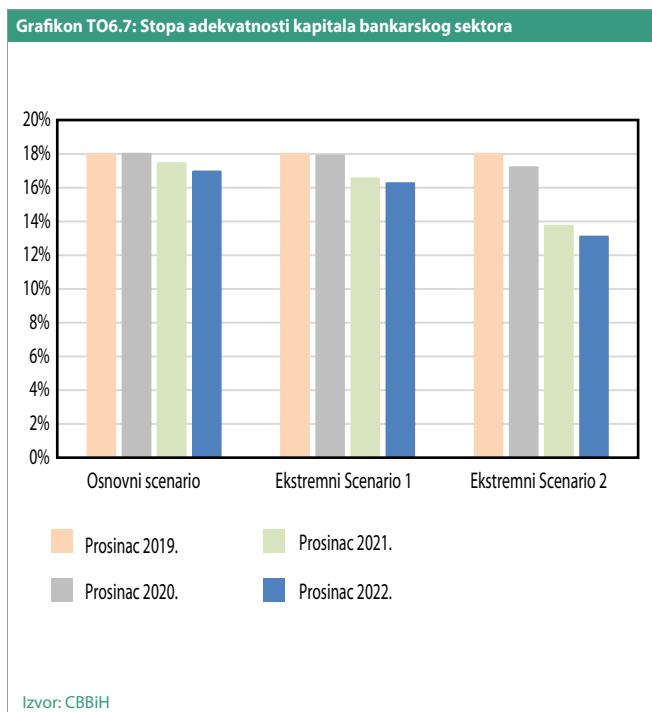

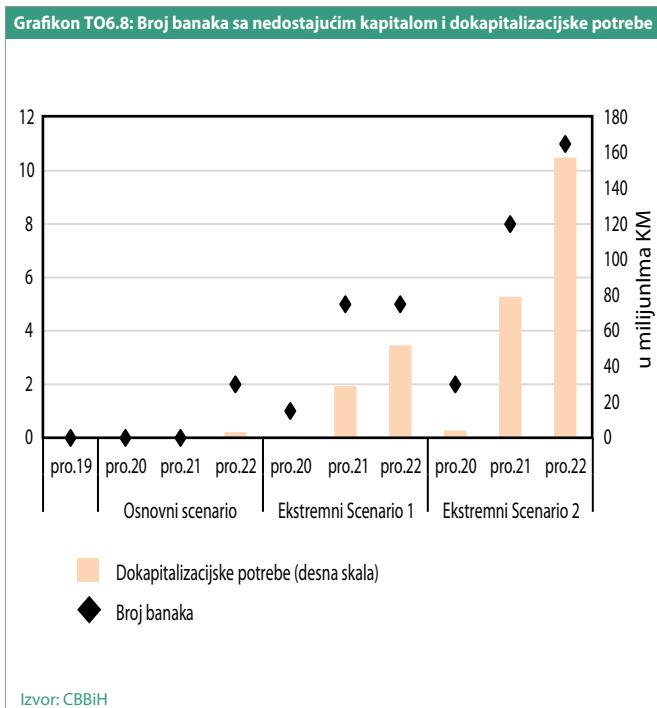

Utjecaj testova na stres na stopu adekvatnosti kapitala kvantificiran je na osnovi početnoga stanja na dan 31.12.2019. godine. U osnovnom scenariju, u kojem postoji šok u vidu značajnoga usporavanja ekonomске aktivnosti u 2020. godini, bankarski sektor ne bi pretrpio značajnije smanjenje kapitaliziranosti i pogoršanje ostalih pokazatelja. Promatrajući po pojedinačnim bankama, pod pretpostavkom da banke ne bi imale mogućnost dokapitalizacije, dvije manje banke ne bi zadržale stopu adekvatnosti kapitala u propisanim regulatornim okvirima u trećoj godini osnovnoga scenarija te bi iskazale potrebe za dodatnim kapitalom u ukupnom iznosu

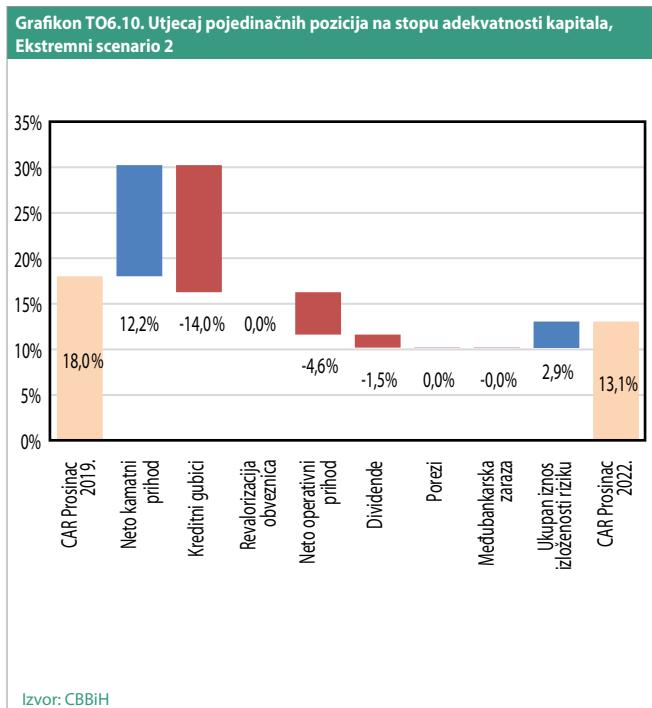
od 2,5 milijuna KM. Udio aktive ovih banaka u ukupnoj aktivi bankarskoga sektora prema podacima s kraja 2019. godine iznosi svega 2,3%, na temelju čega se može potvrditi da u situaciji trenutačnoga šoka izazvanog pandemijom COVID-19 nisu identificirani sustavni rizici po bankarski sektor u BiH.

U slučaju materijalizacije šokova prepostavljenih u ekstremnim scenarijima, i pored toga što bi učinci po kapitaliziranost bankarskog sektora i ostale pokazatelje finansijskoga zdravlja bili dosta snažniji u odnosu na očekivane učinke u osnovnom scenariju, bankarski sektor bi, prvenstveno zahvaljujući postojećoj dobroj kapitalnoj osnovi, bio sposoban da apsorbira prepostavljene šokove. U Ekstremnom scenariju 1 stopa adekvatnosti kapitala na agregiranoj razini bi se smanjila sa početnih 18,0% na 16,3% (grafikon TO6.7). U ovom scenariju bi ukupno pet banaka došlo u situaciju da im stopa adekvatnosti kapitala bude niža od regulatornoga minimuma već na kraju drugog razdoblja u kome se vrši testiranje. Ukupni kapital, neophodan da bi se stope adekvatnosti kapitala ovih banaka vratile na regulatorni minimum od 12% u 2022. godini, iznosio bi 51,3 milijuna KM. U Ekstremnom scenariju 2, stopa adekvatnosti kapitala na agregiranoj razini pala bi na 13,1%, a ukupno jedanaest banaka ne bi zadovoljilo minimalnu propisanu razinu stope adekvatnosti kapitala. Ukupne dokapitalizacijske potrebe u ovom scenariju iznose 156,8 milijuna KM, što predstavlja 0,4% bruto domaćeg proizvoda iz 2019. godine (grafikon TO6.8). I pored ovako snažnih šokova koji su prepostavljeni u testovima na stres, bankarski sustav u cjelini bi zadržao stabilnost.

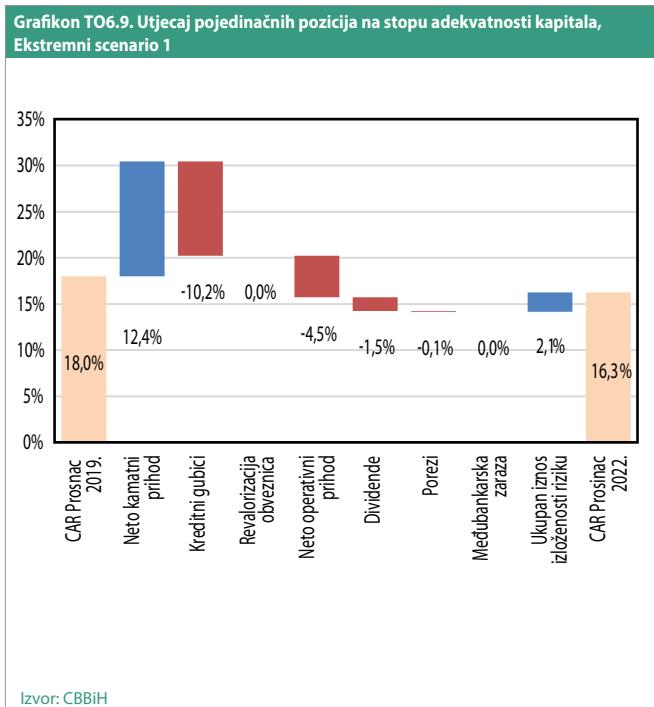

Izvor: CBBiH

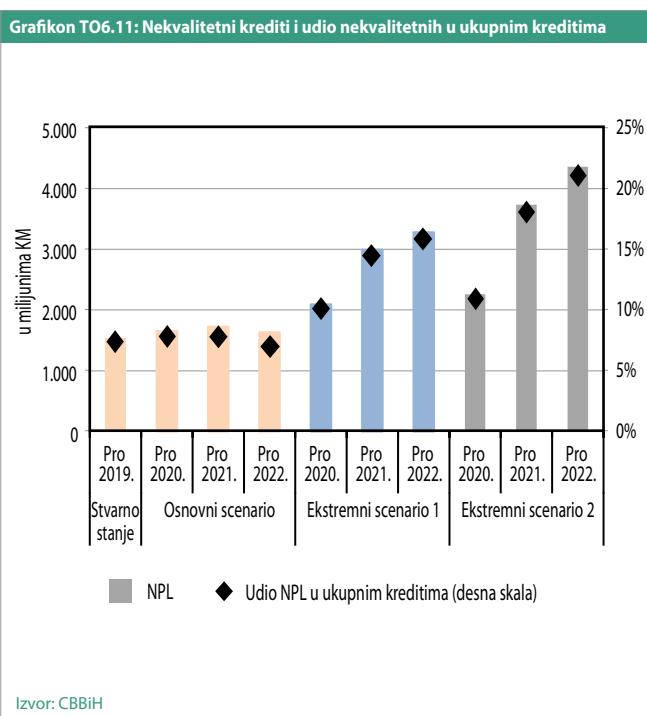

Na grafikonima TO6.9 i TO6.10 prikazan je doprinos pojedinih pozicija bilance stanja i uspjeha na promjenu stope adekvatnosti kapitala na sustavnoj razini, kumulativno, u ekstremnim scenarijima, u razdoblju od kraja 2019. do kraja 2022. godine.

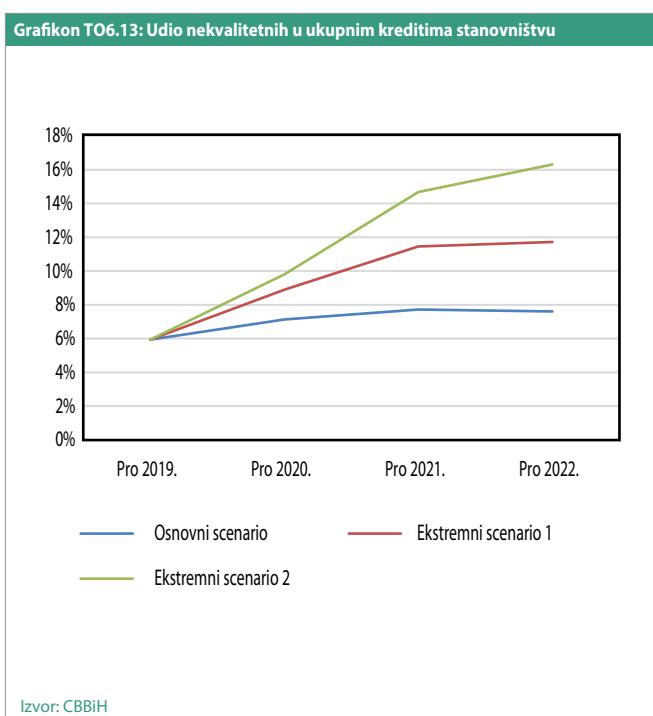
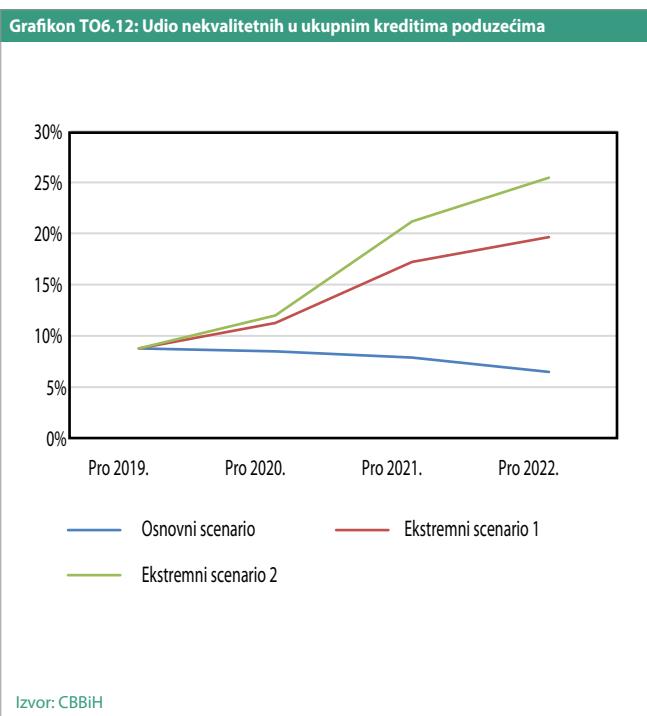
Kreditni rizik se i u testovima na stres izdvaja kao najznačajniji rizik u bh. bankarskom sektoru. Rezultati testova na stres ukazuju da je kvaliteta kreditnog portfelja veoma osjetljiva na promjene u makroekonomskim uvjetima. Na pad stope adekvatnosti kapitala u trogodišnjem razdoblju dominantan utjecaj imaju gubici po osnovi rasta rezerviranja uslijed pogoršanja kvalitete kreditnog portfelja.

Temeljnu mjeru kreditnog rizika predstavlja pokazatelj - udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima. Pokazatelji kvalitete aktive bi bili nešto slabiji u prve dvije godine osnovnog scenarioja uslijed pogoršanja makroekonomskih uvjeta, no predviđeni ekonomski oporavak bi se odrazio pozitivno na kvalitetu kreditnoga portfelja u trećoj godini testiranja na stres te bi na kraju 2022. godine osnovnoga scenarioja udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima bio niži za 40 baznih bodova u odnosu na kraj 2019. godine. U ekstremnim scenarijima dolazi do značajnog rasta razine nekvalitetnih kredita, kao i udjela nekvalitetnih u ukupnim kreditima, kako u sektoru poduzeća tako i u sektoru stanovništva, s tim što su krediti u sektoru poduzeća i dalje lošije kvalitete u odnosu na kredite stanovništva te su osjetljiviji na utjecaj pretpostavljenih šokova. Posljedično, banke će morati značajno povećati rezerviranja za kreditni rizik, što će se odraziti na njihovu profitabilnost. Na grafikonima od TO6.11 do TO6.13 prikazana je kvaliteta kreditnog portfelja po godinama i scenarijima.

skromniji rast premijskih prihoda i bilančne sume u odnosu na prethodnu godinu (tablica 6.1).

U 2019. godini je nastavljen rast ukupne aktive te je zabilježeno povećanje profitabilnosti mikrokreditnog sektora. Na kraju 2019. godine u BiH je poslovalo 27 mikrokreditnih organizacija (MKO), od čega 13 mikrokreditnih fondacija (MKF) i 14 mikrokreditnih društava (MKD). Tijekom 2019. godine osnovana su tri nova mikrokreditna društva dok je jedna mikrokreditna fondacija izgubila dozvolu za rad. Ukupna aktiva mikrokreditnoga sektora na kraju 2019. godine veća je za 103,6 milijuna KM ili 11,67% u odnosu na 2018. godinu, dok su krediti zabilježili rast od 94,4 milijuna KM ili 13,29% (tablica 6.2). Rast kreditne aktivnosti zabilježen je u većini MKO, ali pojedine manje MKO i dalje se suočavaju s nedostatkom izvora financiranja te bilježe kontrakciju bilančne sume. Od ukupnog iznosa mikrokredita, 97,7% je plasirano fizičkim osobama, od čega je najveći dio odobren za financiranje sektora poljoprivrede (31,7%).

6.2. Nebankarski finansijski sektor

U 2019. godini u sektoru nebankarskih finansijskih institucija zabilježeni su slični trendovi u poslovanju kao i prethodne godine. Aktiva nebankarskoga finansijskog sektora nastavila je bilježiti rast, ali se njen udio u ukupnoj aktivi finansijskih posrednika nastavio smanjivati petu uzastopnu godinu, te je na kraju 2019. godine iznosio 11,3%. Najveći i najznačajniji segment nebankarskoga finansijskog sektora i dalje su društva za osiguranje i reosiguranje, koja su u 2019. godini zabilježila

Naplasmane za uslužne djelatnosti otpada 16,6% mikrokredita fizičkim osobama, nakon čega slijede krediti za stambene potrebe (16,3%).

U MKO sektoru u 2019. godini nije bilo značajnijih promjena u razini rizičnoga portfelja, a zahvaljujući značajnjem rastu kreditnih plasmana udio rizičnoga portfelja u ukupnom portfelju niži je u odnosu na prethodnu godinu. Od ukupnog kreditnoga portfelja 2,39% ili 19,2 milijuna KM kredita imalo je kašnjenje u otplati, dok je stopa rezervi za kreditne gubitke na razini sektora iznosila 0,92%. Izvanbilančna evidencija, koju

Tablica 6.2: Pojednostavljena bilanca stanja mikrokreditnih organizacija

u milionima KM

Aktiva	2018.	2019.	Pasiva	2018.	2019.
Novčana sredstva i plasmani drugim bankama	74,7	71,3	Obaveze po uzetim kreditima	462,3	515,2
Krediti	710,1	804,5	Kapital	383,3	419,9
Rezerve za kreditne gubitke	-5,1	-7,4	Ostale obaveze	41,9	56,0
Ostala aktiva	107,8	122,6	UKUPNO	887,5	991,0
UKUPNO	887,5	991,0			

Izvor: Izvor: FBA i ABRS, kalkulacija CBBiH

u najvećem dijelu čine otpisana potraživanja na kraju 2018. godine iznosila je 155,99 milijuna KM i viša je za 4,7% u odnosu na prethodnu godinu te čini 19,4% kreditnoga portfelja.

U strukturi pasive, obveze po uzetim kreditima koje predstavljaju osnovni izvor sredstava MKO iznose 515,2 milijuna KM te bilježe rast u iznosu od 52,9 milijuna KM ili 11,45% u odnosu na prethodnu godinu. Ukupni kapital sektora na kraju 2019. godine iznosi 419,9 milijuna KM i bilježi povećanje za 36,6 milijuna KM (9,54%) u odnosu na prethodnu godinu. Na povećanje ukupnog kapitala mikrokreditnoga sektora najznačajniji je utjecaj imalo povećanje viška prihoda nad rashodima mikrokreditnih fondacija (16 milijuna KM) te povećanje neraspoređene dobiti mikrokreditnih društava (15,2 milijuna KM) po osnovi iskazane dobiti tekućeg izvještajnoga razdoblja.

Mikrokreditni sektor je na kraju 2019. godine ostvario pozitivan financijski rezultat u visini od 34 milijuna KM i zabilježio porast profitabilnosti u iznosu od 1,9 milijuna KM u odnosu na prethodnu godinu. Ukupni prihodi sektora nastavili su bilježiti rast kao rezultat osjetnijega rasta kamatnih prihoda (14,4 milijuna KM ili 15,1%), čemu u najvećoj mjeri doprinose izrazito visoke kamatne stope. Prosječna ponderirana efektivna kamatna stopa na ukupne kredite u FBiH u 2019. godini je iznosila 24,38%, a u RS 22,56%. Osobito su visoke efektivne kamatne stope na kratkoročne kredite koje su u 2019. godini dodatno povećane u FBiH dok su Republići Srpskoj smanjene ali su i dalje zadržale iznadprosječnu vrijednost. Ukupni rashodi mikrokreditnoga sektora iznosili su 132 milijuna KM i zabilježili su povećanje od 8,7% u odnosu na prethodnu godinu. Porast ukupnih rashoda zabilježen je pod utjecajem rasta operativnih troškova, koje u najvećem dijelu čine troškovi plaća i doprinos. Operativni troškovi čine 70% ukupnih troškova i veći su za 12,2% u odnosu na 2018. godinu, što je uglavnom rezultat povećanja broja zaposlenih u mikrokreditnome sektoru. Istodobno, zabilježeno je i znatno povećanje troškova rezerviranja za kreditne i druge gubitke od 3,2 milijuna KM ili 72% u odnosu na prethodnu godinu.

U 2019. godini zabilježeno je povećanje bilančne sume i obujma poslovanja u lizing sektoru. Na kraju 2019. godine dozvolu za rad imalo je pet lizing društava. Ukupna aktivacija lizing sektora iznosila je 323,7 milijuna KM i zabilježila je povećanje za 26,5 milijuna KM (8,9%) u odnosu na prethodnu godinu. Na financijski lizing odnosi se 85% vrijednosti ugovora o lizingu, a na poslove operativnoga lizinga preostalih 15%. Vrijednost novozaključenih ugovora financijskoga i operativnoga lizinga u 2019. godini iznosila je 197 milijuna KM, što je za 2,2% više u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Ukupna neto potraživanja po osnovi financijskoga lizinga iznose 241,1 milijun KM i čine 74,5% ukupne aktive u 2019. godini. U usporedbi s proteklom godinom, neto potraživanja po osnovi financijskoga lizinga su veća za 26,4 milijuna KM ili 12,3%.

Sektor lizinga je na kraju 2019. godine ostvario negativan financijski rezultat u iznosu od 1 milijun KM, što je u najvećoj mjeri rezultat povećanih kamatnih rashoda uslijed porasta kreditnoga zaduženja i značajnoga porasta troškova rezervi za gubitke kod jednog lizing društva koje je iskazalo gubitak u iznosu od 3,1 milijun KM. Pored toga, još jedno lizing društvo je iskazalo negativan financijski rezultat u iznosu od 1,3 milijuna KM, dok su tri lizing društva iskazala pozitivan financijski rezultat u iznosu od 3,4 milijuna KM.

Tržište osiguranja nastavilo je bilježiti rast premijskih prihoda i bilančne sume u 2019. godini. Na tržištu osiguranja u BiH u 2019. godini poslovalo je 26 društava za osiguranje i jedno društvo za reosiguranje. Ukupna obračunana premija u 2019. godini iznosila je 762,9 milijuna KM i u odnosu na isto razdoblje prošle godine bilježi povećanje od 7%. Iako je zabilježen rast premije i u 2019. godini, udio premije u ukupnom BDP-u ostao je na istoj razini kao i prethodne godine (2,18% BDP-a). Od ukupne obračunane premije, na neživotna osiguranja se odnosi 79,2%, odnosno 604,5 milijuna KM. Najznačajniji udio u ukupnoj premiji osiguranja i dalje ima osiguranje od automobilske odgovornosti (preko 50%). U kategoriji neživotnoga osiguranja, pored rasta osiguranja od automobilske odgovornosti, evidentan je rast i ostalih

vrsta osiguranja od kojih se posebno ističu police povezane sa osiguranjem kredita i jamstava. Obračunana premija na životna osiguranja je iznosila 158,4 milijuna KM i zabilježila je povećanje od 10,5% u odnosu na prethodnu godinu. Ukupne bruto isplaćene štete iznose 301,3 milijuna KM i čine 39,5% ukupne obračunane premije.

Prema podacima CBBiH, osiguravajuća društva su na kraju 2019. godine držala na računima komercijalnih banaka, u različitim formama depozita 33,8% ukupne aktive. Investicije sektora osiguranja u vladine vrijednosne papire na kraju 2019. godine iznosile su 452,9 milijuna KM i zabilježile rast od 8,1% u odnosu na prethodnu godinu, s tim da je udio vladinih vrijednosnih papira u ukupnoj aktivi osiguravajućih društava ostao na istoj razini kao i na kraju prethodne godine (21,8%).

Rast premije osiguranja u 2019. godini u iznosu od 50 milijuna ukazuje na postupno poboljšanje u ovoj oblasti u odnosu na 2018. godinu međutim, skroman rast udjela životnoga osiguranja u ukupnoj premiji koji je zabilježen u 2019. godini (0,7%) ukazuje da nije došlo do nekih značajnih promjena i do poboljšanja općih ekonomskih prilika u BiH, koje su i dalje limitirajući čimbenik razvoja tržišta osiguranja u BiH. Niske prosječne plaće kao i kontinuirano visoke stope nezaposlenosti ključni su razlog slabe zastupljenosti dobrovoljnih vrsta osiguranja, što u konačnici predstavlja ograničavajući čimbenik jačanju investicijskog potencijala sektora osiguranja.

U 2019. godini dozvolu za rad je imalo 36 investicijskih fondova, od čega 17 u FBiH i 19 u RS. Od ukupno 36 investicijskih fondova, 23 su otvoreni investicijski fondovi, dok su 13 fondova zatvoreni investicijski fondovi.

Ukupna vrijednost neto imovine investicijskih fondova na kraju 2019. godine iznosila je 852,1 milijun KM i manja je za 35,1 milijun KM ili 3,96% u odnosu na kraj prethodne godine uslijed manje tržišne vrijednosti vrijednosnih papira iz portfelja većine investicijskih fondova. Iako većina fondova i dalje bilježi smanjenje neto imovine, nekoliko fondova je povećalo vrijednost svoje neto imovine.

Ukupan promet na bh. burzama je nakon tri godine pada u 2019. godini zabilježio rast vrijednosti prometa.

Ukupan promet iznosio je 903,1 milijun KM i u odnosu na isto razdoblje prošle godine veći je za 186,7 milijuna KM ili 26,1%. Od ukupnoga prometa na Sarajevskoj burzi (SASE) ostvareno je 430,9 milijuna KM, odnosno 47,7%, a na Banjalučkoj burzi (BLSE) 472,1 milijun KM ili 52,28%. U 2019. godini Sarajevska burza je zabilježila povećanje prometa za 49,5% ili za 142,7 milijuna KM dok je promet na Banjalučkoj burzi porastao za 40 milijuna KM ili 10,3%.

U 2019. godini je zabilježeno značajno povećanje burzanske aktivnosti na primarnom tržištu, s obzirom na to da je sektor vlade kao glavni pokretač aktivnosti u ovom segmentu tržišta u velikoj mjeri povećao intenzitet zaduzivanja na domaćem tržištu kapitala (detaljnije u poglavljju Vlada). Ukupna tržišna kapitalizacija u BiH na kraju 2019. godine veća je u odnosu na prethodnu godinu, što je rezultat zabilježenog povećanja tržišne kapitalizacije na SASE u iznosu od 562 milijuna KM (11,2%) i povećanja tržišne kapitalizacije na BLSE u iznosu od 156 milijuna KM (4,3%) u odnosu na kraj 2018. godine.

7. Finansijska infrastruktura

7.1. Platni sustavi

Centralna banka Bosne i Hercegovine je u 2019. godini izvršavala svoju zakonsku obvezu održavanja odgovarajućih platnih sustava. Platni se promet odvijao neometano kroz sustave žirokliringa i bruto poravnanja u realnom vremenu (RTGS). Nastavljeni su aktivnostima modernizaciji platnih sustava u Bosni i Hercegovini, a u cilju njihove prilagodbe europskim standardima i integriranja u europske tokove. Nadograđen je Središnji registar kredita poslovnih subjekata i fizičkih osoba (SRK), kao i sustav žirokliringa, čime je ostvaren jedan od preduvjeta u integraciji platnih sustava CBBiH u platne sustave u EU.

Tijekom 2019. godine zabilježen je rast broja transakcija kao i ukupne vrijednosti svih transakcija kroz platne sustave žirokliringa i RTGS-a. Ukupna vrijednost međubankarskih transakcija u platnom prometu u 2019. godini je povećana za 19,8%, što predstavlja najveću stopu povećanja još od 2007. godine.

Trend rasta ukupnog broja transakcija nastavljen je i u 2019. godini kao posljedica uvođenja četvrtoga dnevнog poravnanja u žirokliring sustavu, čime je pravnim i fizičkim osobama omogućena češća realizacija njihovih platnih naloga tijekom dana. Ukupan broj transakcija je veći za 3% u odnosu prethodnu godinu. Prvih deset banaka u BiH po obujmu transakcija je u 2019. godini sudjelovalo u ukupnom broju RTGS i žirokliring međubankarskih transakcija sa 73,09%, što

je povećanje u odnosu na 2018. godinu kada je ovaj udio iznosio 72,69%. Prvih deset banaka je također povećalo udio u ukupnoj vrijednosti transakcija sa 75,67% u 2018. na 78,94% u 2019. godini.

Rast vrijednosti ukupnih transakcija u platnom prometu u 2019. godini i brža cirkulacija novca dovela je do smanjenja broja dana koji su potrebni da bi se izvršile transakcije u vrijednosti godišnjega nominalnog BDP (tablica 7.1.). Trend opadanja broja unutarbankarskih a povećanja broja međubankarskih transakcija je nastavljen i u 2019. godini. Iako je broj unutarbankarskih transakcija smanjen za 3,3% a međubankarskih povećan za 3% u odnosu na isto razdoblje prošle godine, unutarbankarske transakcije su ostale i dalje dominantne u odnosu na ukupan broj transakcija sa 57% (56,9 milijuna transakcija), dok je udio međubankarskih transakcija 43% (43,6 milijuna transakcija). Vrijednost unutarbankarskih transakcija u 2019. godini je iznosila 113,4 milijarde KM ili 48%, dok je vrijednost međubankarskih transakcija iznosila 123 milijarde KM ili 52%.

U tablici 7.2. prikazane su vrijednosti Herfindahl-Hirschmanovog indeksa (HHI³⁰) koji ilustrira koncentraciju ukupnog broja i vrijednosti međubankarskih transakcija u platnom prometu. Prikazane vrijednosti indeksa izračunane su za sve banke u oba platna sustava (žirokliring i RTGS), a na temelju podataka o njihovom udjelu u ukupnom broju i vrijednosti međubankarskih transakcija. Za sve banke sudionice platnoga prometa koncentracija mjerena ovim indeksom je veća u odnosu na prethodnu godinu. Iako se

Tablica 7.1: Transakcije u međubankarskom platnom prometu

Godina	Ukupan broj transakcija, u milijunima	Ukupan promet, milijuni KM	Prosječni dnevni promet, milijuni KM	BDP/prosječan dnevni promet
2005.	22,9	36.195	140,3	122
2006.	24,9	47.728	185,0	104
2007.	28,4	60.193	234,2	93
2008.	29,6	70.345	272,7	91
2009.	29,0	64.458	251,8	95
2010.	31,8	67.779	263,7	94
2011.	32,5	76.653	298,3	87
2012.	33,8	81.533	318,5	81
2013.	35,8	76.605	298,1	88
2014.	37,9	87.859	341,9	79
2015.	39,1	85.106	326,1	87
2016.	40,0	88.380	338,6	86
2017.	41,1	96.243	370,2	85
2018.	42,3	102.670	393,4	83
2019.	43,6	123.046	471,4	74

Izvor: CBBiH, BHAS, kalkulacija CBBiH

³⁰ HHI je mjeru koncentracije i računa se kao suma kvadrata pojedinačnih udjela u promatranom segmentu. Indeks ispod 1.000 bodova ukazuje na nekoncentriranost, od 1.000 do 1.800 bodova umjerenu, od 1.800 do 2.600 bodova na visoku koncentraciju, preko 2.600 se smatra veoma visokom koncentracijom do maksimalnih 10.000 kada je koncentracija monopolaska.

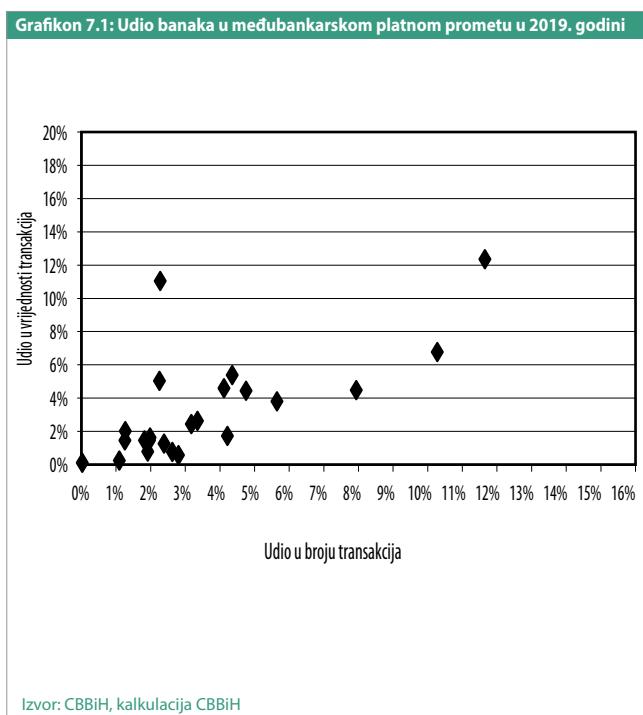
Tablica 7.2. Koncentracija transakcija u međubankarskom platnom prometu (HHI)

Razdoblje	Sve banke		10 banaka sa najvećim udjelom	
	Broj transakcija	Vrijednost transakcija	Broj transakcija	Vrijednost transakcija
Prosinac 2008.	693	908	1.271	1.381
Prosinac 2009.	651	989	1.233	1.413
Prosinac 2010.	651	903	1.256	1.346
Prosinac 2011.	626	836	1.230	1.287
Prosinac 2012.	638	844	1.278	1.295
Prosinac 2013.	654	810	1.337	1.378
Prosinac 2014.	660	778	1.350	1.310
Prosinac 2015.	689	810	1.314	1.305
Prosinac 2016.	690	822	1.307	1.322
Prosinac 2017.	725	853	1.320	1.349
Prosinac 2018.	738	869	1.344	1.335
Prosinac 2019.	767	997	1.397	1.471

Izvor: CBBiH, kalkulacija CBBiH

većina međubankarskog platnog prometa odvija između manjeg broja velikih banaka, vrijednosti HHI indeksa ukazuju na umjerenu koncentraciju međubankarskih platnih transakcija i nepostojanje sustavnih rizika u platnim sustavima. Zabilježeno je povećanje vrijednosti HHI indeksa koji mjeri koncentraciju broja i vrijednosti transakcija kod deset banaka sa najvećim udjelom, što ukazuje na povećanje koncentracije transakcija kod velikih banaka.

CBBiH je u 2019. godini izvršila nadogradnju SRK, te je od srpnja 2019. godine u funkciji modernizirani SRK na novoj platformi, a ažuriranje podataka se vrši u realnom vremenu. SRK je tijekom godine na dnevnoj osnovi podacima ažuriralo 75 institucija. Trend rasta broja pristupnih točaka je nastavljen i u 2019. godini, a povećanje broja pristupnih točaka je najviše uzrokovano povećanjem broja u komercijalnim bankama, koje su i dalje daleko najznačajniji korisnici informacija pohranjenih u SRK.

Na grafikonu 7.1. prikazan je pojedinačni udio svih banaka u ukupnom broju i vrijednosti međubankarskih transakcija za 2019. godinu. Banka sa najvećim udjelom u međubankarskom platnom prometu u 2019. godini čini 23,42% ukupne vrijednosti ili 16,8% ukupnog broja svih transakcija, dok prvi pet banaka sa najvećim udjelom čine 58,99% ukupne vrijednosti transakcija.

U Jedinstvenom registru računa poslovnih subjekata u BiH (JRRPS) broj pristupnih točaka u 2019. godini iznosio je 1.946 (od čega 1.760 pristupnih točaka u bankama) i bilježi znatno povećanje (33,6%) u odnosu na isto razdoblje prošle godine. U registru se u 2019. godini nalazilo 239.188 aktivnih i 95.593 blokirana računa. Nakon nadogradnje sustava krajem 2018. godine, Jedinstveni register računa poslovnih subjekata u BiH (JRRPS) sadrži sve račune poslovnih subjekata koji platni promet u BiH obavljaju preko računa otvorenih u bankama i CBBiH. JRRPS prvenstveno koristi komercijalnim bankama, poreznim organima, organima uprave, organima za sprovedbu zakona te ostalim razinama vlasti prilikom otkrivanja finansijskih struktura i transakcija koje kompanije i pojedinci mogu iskoristiti na nezakonit način, npr. za izbjegavanje plaćanja poreza, pranje novca i sl. Registar, također, pruža informacije svim pravnim i fizičkim osobama koje naplatu svojih potraživanja moraju tražiti prinudnim putem preko ovlaštenih institucija.

Međunarodni kliring plaćanja između banaka iz BiH i Republike Srbije nastavljen je i u 2019. godini te je kroz sustav izvršeno ukupno 11.931 platnih naloga čija je vrijednost bila 265,1 milijun eura. Trend rasta vrijednosti i broja transakcija nastavljen je i u 2019. godini, tako da je vrijednost transakcija u međunarodnom kliringu sa Republikom Srbijom povećana za 18,3%, dok je broj naloga veći za 9,93% u odnosu na 2018. godinu, što ukazuje na aktivno korištenje ove platforme za poravnanje platnih transakcija.

CBBiH je od 3. lipnja 2019. godine počela sa produkcijskim radom novoga žiro kliring platnog sustava. Novi žiro kliring sustav je usklađen sa pravilima SEPA³¹ (koji se koristi u EU) i standardom ISO 20022. Poruke i formati koji se koriste u ovom platnom sustavu su u potpunosti usklađeni sa porukama i formatima koji se koriste u SEPA području, te je time napravljen iskorak i ostvaren preduvjet da se platni sustavi CBBiH integriraju u platne sustave u EU. Kroz ovaj unaprijeđeni platni sustav se vrši procesiranje kreditnih transfera, tj. međubankarskih transakcija vrijednosti do 10.000,00 KM. Projekat dogradnje žiro kliringa je podrazumijevao više faza, gdje su komercijalne banke pokazale visoku razinu odgovornosti i kompetencija, a što je na kraju rezultiralo time da početkom produkcijskoga rada svi sudionici budu spremni i sustav bude u potpunosti funkcionalan. Ovo predstavlja značajan korak u modernizaciji platnih sustava CBBiH, i ovim novim žiro kliring platnim sustavom je zamijenjen stari sustav koji je bez prekida funkcionirao osamnaest godina i pet mjeseci.

7.2. Regulatorni okvir

Nakon što su u prethodne dvije godine usvojeni setovi zakona kojima se regulira poslovanje banaka u BiH i na taj način provedene reforme u finansijskom sektoru BiH, usvojene izmjene i dopune zakona o agencijama za bankarstvo te usvojeni novi podzakonski akti koji su unaprijedili postojeći regulatorni okvir za rad banaka i drugih finansijskih organizacija, donošenje novih podzakonskih akata je nastavljeno i u 2019. godini. U 2019. godini usvojene su odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka kojom se propisuju pravila za upravljanje kreditnim rizikom, način raspoređivanja izloženosti u razine kreditnoga rizika i utvrđivanje očekivanih kreditnih gubitaka, te prihvatljiv kolateral za potrebe utvrđivanja očekivanih kreditnih gubitaka i ograničenja najveće dopuštene izloženosti u odnosu na priznati kapital, zatim odluke o izračunavanju kapitala banke kao i odluke i uputa koje se odnose na izvještavanje. Donošenjem ovih odluka, koje su u primjeni od 01.01.2020. godine, u značajnoj mjeri je kompletiran ključni set regulatornih propisa. U 2019. godini realizirane su i aktivnosti u okviru dugoročnoga SREP projekta te uspostavljanja novoga procesa supervizijskog pregleda i ocjene u skladu sa novom SREP metodologijom. Nastavljene su aktivnosti i aktivna uloga banaka i drugih finansijskih organizacija u sprečavanju pranja novca i

financiranja terorističkih aktivnosti u skladu sa zahtjevima zakona koji reguliraju ovu oblast, te je unaprijeđena suradnja sa drugim kontrolnim tijelima i institucijama.

Za nastavak harmonizacije regulatornog okvira izuzetno je važno i usvajanje novog Zakona o osiguranju depozita BiH koji se dogodilo sredinom 2020. godine. Zakon o osiguranju depozita BiH bi trebao da osigura bolju zaštitu deponenata kroz obvezu članstva u programu osiguranja depozita za svaku novu banku koja dobije dozvolu za rad od nadležne agencije za bankarstvo kako to i predviđa direktiva EU iz oblasti zaštite depozita. Također, navedenim zakonom je omogućeno Agenciji za osiguranje depozita BiH da, kroz udio Fonda za osiguranje depozita, sudjeluje u procesu financiranja restrukturiranja banaka u određenim slučajevima definiranim ovim zakonom i zakonima o bankama, te je skraćen rok za isplatu deponenata uslijed oduzimanja dozvole za rad banchi članici na 20 radnih dana umjesto dosadašnjih 90 dana.

U 2020. godini očekuje se nastavak procesa usklađivanja bankarske regulative u BiH sa regulatornim i supervizorskim okvirom EU. EBA bi trebala uputiti prijedlog ocjene Europskog povjerenstva za potrebe donošenja konačne odluke o usklađenosti regulatornog i supervizorskog okvira u BiH sa regulatornim i supervizorskim okvirom EU.

Nadležne agencije za bankarstvo su krajem ožujka 2020. godine, sa ciljem ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih pojmom koronavirusa, donijele niz odluka kojima se odobravaju olakšice klijentima koji su izravno ili neizravno pogodjeni negativnim učincima pandemije. Uvođenje mogućnosti za moratorije, odnosno odgađanje plaćanja kreditnih obveza bankama i mikrokreditnim organizacijama, te uvođenjem posebnih pravila za upravljanje kreditnim rizikom i preventivnih mjera sa ciljem očuvanja kapitala subjekata bankarskoga sustava, agencije su omogućile subjektima bankarskome sustava široke mogućnosti prilagodbe za vrijeme trajanja izvanrednoga stanja izazvanog pojmom koronavirusa.

Potencijalni izvor rizika za finansijske posrednike i finansijska tržišta predstavlja zastoj u funkcioniranju Komisije za vrijednosne papiре FBiH koji datira od kraja 2019. godine, zbog čega dionička društva u FBiH, uključujući finansijske posrednike nisu u mogućnosti provesti statusne promijene.

³¹ Single Euro Payment Area (SEPA) Jedinstveno područje plaćanja u eurima - regija koja obuhvaća 36 zemalja članica od kojih pojedine zemlje nisu članice ni eurozone a ni EU.

Statistički dodatak

Tablica A1: Promjene suverenog rejtinga

Država	Datum promjene	Standard & Poor's rejting		
		Dugoročni	Stabilan	Kratkoročni
Grčka	do 2009.	A	Negativan, promatranje	A-1
	09.01.2009.	A	Stabilan	A-1
	14.01.2009.	A	Negativan, promatranje	A-2
	07.12.2009.	A	Negativan, promatranje	A-2
	16.12.2009.	BBB+	Negativan	A-2
	16.03.2010.	BBB+	Negativan	A-2
	27.04.2010.	BB+	Negativan, promatranje	B
	02.12.2010.	BB+	Negativan, promatranje	BB+
	29.03.2011.	BB-	Negativan, promatranje	B
	09.05.2011.	B	Negativan	C
	13.06.2011.	CCC	Negativan	C
	27.07.2011.	CC	Stabilan	C
	05.02.2012.	CCC	NM	C
	27.02.2012.	SD	Stabilan	SD
	02.05.2012.	CCC	Negativan	C
	07.08.2012.	CCC	-	C
	05.12.2012.	SD	Stabilan	SD
	18.12.2012.	B-	Negativan, promatranje	B
Irska	28.01.2015.	B-	Negativan	B
	15.04.2015.	CCC+	Stabilan	C
	22.01.2016.	B-	Pozitivan	B
	19.01.2018.	B	Pozitivan	B
	25.06.2018.	B+	Pozitivan	B
	25.11.2019.	BB-	Stabilan	B
	24.04.2020.	BB-	Stabilan	B
	do 2009.	AAA	Negativan	A-1+
	09.01.2009.	AAA	Negativan	A-1+
	30.03.2009.	AA+	Negativan	A-1+
	08.06.2009.	AA	Negativan	A-1+
	24.08.2010.	AA-	Negativan, promatranje	A-1+
	23.11.2010.	A	Negativan, promatranje	A-1
	02.02.2011.	A-	Stabilan	A-2
Portugal	01.04.2011.	BBB+	Negativan, promatranje	A-2
	05.12.2011.	BBB+	Negativan	A-2
	13.01.2012.	BBB+	Stabilan	A-2
	11.02.2013.	BBB+	Pozitivan	A-2
	07.12.2013.	BBB+	Pozitivan	A-2
	06.06.2014.	A-	Stabilan	A-2
	05.12.2014.	A	Stabilan	A-1
	05.06.2015.	A+	Stabilan	A-1
	29.11.2019.	AA-	Stabilan	A-1+
	do 2009.	AA-	Negativan, promatranje	A-1+
	13.01.2009.	AA-	Stabilan	A-1+
	21.01.2009.	A+	Negativan	A-1
	07.10.2009.	A+	Negativan	A-1
	27.04.2010.	A-	Negativan, promatranje	A-2
	30.11.2010.	A-	Negativan, promatranje	A-2
	24.03.2011.	BBB	Negativan	A-2
	29.03.2011.	BBB-	Negativan, promatranje	A-3
	05.12.2011.	BBB-	Negativan	A-3
	13.01.2012.	BB	Stabilan	B
	06.03.2013.	BB	Negativan	B
	05.07.2013.	BB	Stabilan	B
	09.05.2014.	BB	Pozitivan	B
	20.03.2015.	BB	Stabilan	B
	18.09.2015.	BB+	Stabilan	B
	15.09.2017.	BBB-	Stabilan	A-3
	15.03.2019.	BBB	Stabilan	A-2

	do 2009.	AAA	Stabilan	A-1+
	12.01.2009.	AAA	Negativan, promatranje	A-1+
	19.01.2009.	AA+	Stabilan	A-1+
	09.12.2009.	AA+	Negativan	A-1+
	28.04.2010.	AA	Negativan	A-1+
	05.12.2011.	AA-	Negativan, promatranje	A-1+
Španjolska	13.01.2012.	A	Negativan	A-1
	26.04.2012.	BBB+	Negativan	A-2
	10.10.2012.	BBB-	Negativan	A-3
	23.05.2014.	BBB	Stabilan	A-2
	02.10.2015.	BBB+	Stabilan	A-2
	01.04.2017.	BBB+	Pozitivan	A-2
	23.03.2018.	A-	Pozitivan	A-2
	20.09.2019.	A	Stabilan	A-1
	do 2009.	A+	Stabilan	A-1+
	20.05.2011.	A+	Negativan	A-1+
	20.09.2011.	A	Negativan	A-1
	05.12.2011.	A	Negativan, promatranje	A-1
Italija	13.01.2012.	BBB+	Negativan	A-2
	09.07.2013.	BBB	Negativan	A-2
	05.12.2014.	BBB-	Stabilan	A-3
	27.10.2017.	BBB	Stabilan	A-2
	26.10.2018.	BBB	Negativan	A-2
	do 2009.	A+	Stabilan	A-1
	21.07.2010.	A+	Negativan, promatranje	A-1
	16.11.2010.	A	Negativan	A-1
	30.03.2011.	A-	Negativan	A-2
	29.07.2011.	BBB	Negativan, promatranje	A-2
	12.08.2011.	BBB+	Negativan, promatranje	A-2
	27.10.2011.	BBB	Negativan, promatranje	A-3
	13.01.2012.	BB+	Negativan	B
	01.08.2012.	BB	Negativan, promatranje	B
	17.10.2012.	B	Negativan, promatranje	B
	20.12.2012.	CCC+	Negativan	C
Kipar	21.03.2013.	CCC	Negativan	C
	10.04.2013.	CCC	Stabilan	C
	28.06.2013.	SD	-	SD
	03.07.2013.	CCC+	Stabilan	C
	29.11.2013.	CCC+	Stabilan	B
	25.04.2014.	B	Pozitivan	B
	24.10.2014.	B+	Stabilan	B
	27.03.2015.	B+	Pozitivan	B
	25.09.2015.	BB-	Pozitivan	B
	18.03.2017.	BB+	Stabilan	B
	15.09.2017.	BB+	Pozitivan	B
	14.09.2018.	BBB-	Stabilan	A-3

Izvor: Standard & Poor's

Tablica A2: Indeks cijena nekretnina

		Sarajevo	Mostar	Zenica	Tuzla	UKUPNO
2004.	Q1	47	84	60		52
	Q2	47	81	59		51
	Q3	47	82	60		51
	Q4	48	80	59		52
2005.	Q1	49	79	61		53
	Q2	49	81	60		52
	Q3	50	79	60		53
	Q4	52	82	64		56
2006.	Q1	54	84	67		59
	Q2	59	84	63		62
	Q3	58	82	66		62
	Q4	63	71	71		65
2007.	Q1	69	85	72		71
	Q2	77	90	88		79
	Q3	85	86	92		86
	Q4	94	92	95		94
2008.	Q1	100	100	100	100	100
	Q2	105	99	107	104	105
	Q3	103	102	113	114	105
	Q4	109	104	126	117	110
2009.	Q1	99	120	129	102	102
	Q2	96	125	127	105	101
	Q3	91	124	128	114	99
	Q4	89	127	119	121	97
2010.	Q1	88	119	130	119	96
	Q2	86	128	129	126	98
	Q3	85	120	126	112	94
	Q4	84	126	143	120	94
2011.	Q1	83	125	138	113	93
	Q2	84	121	140	93	92
	Q3	82	118	132	102	92
	Q4	83	124	131	107	92
2012.	Q1	84	132	130	111	94
	Q2	82	117	139	105	93
	Q3	80	124	122	103	89
	Q4	78	120	133	104	88
2013.	Q1	81	128	135	113	91
	Q2	78	127	134	113	90
	Q3	79	124	124	116	90
	Q4	76	130	136	101	88
2014.	Q1	78	121	126	104	88
	Q2	77	119	124	104	86
	Q3	77	111	126	106	86
	Q4	77	113	129	103	85
2015.	Q1	79	118	127	103	87
	Q2	80	117	127	106	89
	Q3	78	118	131	107	88
	Q4	81	114	126	106	89
2016.	Q1	78	112	125	104	87
	Q2	80	115	134	104	88
	Q3	82	131	133	108	93
	Q4	81	128	134	106	93
2017.	Q1	83	128	134	102	93
	Q2	84	113	134	102	91
	Q3	83	124	138	109	92
	Q4	86	110	135	118	94
2018.	Q1	86	119	131	104	93
	Q2	87	128	131	105	94
	Q3	85	122	135	113	94
	Q4	88	127	132	110	94
2019.	Q1	97	123	136	109	103
	Q2	95	127	142	115	102
	Q3	90	129	147	115	98
	Q4	92	127	139	115	99

Tabela A3: Glavne stavke vanjskotrgovinske razmjene roba

Naziv	Vrijednost izvoza, milijuni BAM	Vrijednost izvoza, milijuni BAM	Indeks izvoznih cijena	Nominalni rast izvoza, u %	Promjena vrijednosti izvoza (u postotnim bodovima)	
	2018	2019	I - XII 2019 I - XII 2018	4 = 2/1	Cjenovni efekat	Efekat obima izvoza
	1	2	3	4 = 2/1	5	6
Bazni metali i proizvodi od baznih metala	2.290,0	2.100,1		-8,3		
Od čega: Željezo i čelik	631,1	575,5	93,2	-8,8	-6,5	-2,1
Proizvodi od željeza i čelika	713,4	780,1	95,6	9,3	-6,6	14,4
Aluminij i proizvodi od aluminija	721,7	542,9	106,5	-24,8	21,6	-29,4
Strojevi, aparati, mehanički i električni uređaji	1.437,1	1.590,2		10,7		
Strojevi, aparati i mehanički uređaji, kotlovi; njihovi dijelovi	764,6	804,3	100,5	5,2	-1,7	4,6
Električni strojevi i oprema i njihovi dijelovi; aparati za snimanje ili reprodukciju zvuka, televizijski aparati za snimanje ili reprodukciju slike i zvuka i dijelovi i pribor za te proizvode	672,4	785,9	95,3	16,9	0,6	22,6
Razni proizvodi	1.227,1	1.114,8		-9,2		
Od čega: Namještaj; nosači madraci; oprema za krevete i slični proizvodi; svjetiljke i druga rasvjetna tijela koja nisu spomenuta niti uključena na drugom mjestu; svjetleći znakovi, osvijetljene pločice sa natpisom; montažne zgrade	1.118,8	1.007,3	93,1	-10,0	-6,3	-3,3
Proizvodi mineralnog podrijetla	1.298,9	1.070,0		-17,6		
Od čega: Mineralna goriva, mineralna ulja i proizvodi njihove destilacije; električna energija; bitumenske tvari; mineralni voskovi	1.162,7	929,2	114,7	-20,1	-113,9	-30,3
Proizvodi kemijske industrije ili srodnih industrija	991,9	936,5		-5,6		
Anorganski kemijski proizvodi; organski i anorganski jedinjenja plemenitih metala, metala koji se rijetko nalaze, radioaktivnih elemenata i izotopa	635,0	622,4	136,5	-2,0	0,0	-4,0
Drvo i proizvodi od drveta	801,7	756,3		-5,7		
Drvo i proizvodi od drveta; drveni ugalji	797,6	751,8	112,0	-5,7	10,2	-15,8
Glavne grupe izvoznih proizvoda						
Naziv	Vrijednost uvoza, milijuni BAM	Vrijednost uvoza, milijuni BAM	Indeks uvoznih cijena	Nominalni rast uvoza, u %	Promjena vrijednosti uvoza (u procentnim poenima)	
	2018	2019	I - XII 2019 I - XII 2018	4 = 2/1	Cjenovni efekat	Efekat obima uvoza
	1	2	3	4 = 2/1	5	6
Proizvodi mineralnog pordijetla	2.974,5	2.882,3		-3,1		
Od čega: Mineralna goriva, mineralna ulja i proizvodi njihove destilacije; električna energija; bitumenske tvari; mineralni voskovi	2.845,1	1.564,1	102,3	-45,0	20,9	-6,4
Strojevi, aparati, mehanički i električni uređaji	2.664,1	2.758,6		3,5		
Strojevi, aparati i mehanički uređaji, kotlovi; njihovi dijelovi	1.545,4	1.603,6	97,4	3,8	-0,5	6,6
Električni strojevi i oprema i njihovi dijelovi; aparati za snimanje ili reprodukciju zvuka, televizijski aparati za snimanje ili reprodukciju slike i zvuka i dijelovi i pribor za te proizvode	1.118,7	1.155,0	104,2	3,2	-2,8	-0,9
Bazni metali i proizvodi od baznih metala	2.203,4	2.152,7		-2,3		
Od čega: Proizvodi od željeza i čelika	702,3	621,7	101,7	-11,5	4,8	-13,0
Željezo i čelik	530,2	510,9	102,7	-3,6	1,5	-6,2
Aluminij i proizvodi od aluminija	368,4	411,8	92,3	11,8	16,4	21,1
Proizvodi kemijske industrije ili srodnih industrija	1.787,0	1.752,5	108,8	0,0	2,2	-9,9
Anorganski kemijski proizvodi; organski i anorganski jedinjenja plemenitih metala, metala koji se rijetko nalaze, radioaktivnih elemenata i izotopa	252,9	150,9	87,5	-0,4	8,0	-31,8
Od čega: Farmaceutski proizvodi	570,6	632,9	108,5	0,1	0,0	2,3
Eterična ulja i smole; parfimerijski, kozmetički ili toaletni proizvodi	235,2	245,9	103,7	0,0	-3,2	0,0
Razni proizvodi kemijske industrije	169,6	169,5	91,9	0,0	-10,2	8,7
Prehrambene prerađevine	1.576,1	1.658,4		5,2		
Proizvodi od žitarica, brašna, skroba ili mljeka; poslastičarski proizvodi	212,8	231,9	101,1	9,0	5,2	7,7
Razni prehrambeni proizvodi	262,4	285,3	101,8	8,7	2,7	6,8
Pića, alkoholi i ocaci	346,0	357,0	97,1	3,2	1,9	6,2
Ostaci i otpaci od prehrambene industrije; pripremljena životinjska hrana	191,7	197,2	101,3	2,9	-3,1	1,6
Glavne grupe uvoznih proizvoda						
Izvor: BHAS, kalkulacija CBBiH						

Tablica A4: Pokazatelji finansijskog zdravljaja

Razdoblje	Broj banaka	Razdoblje	Kapital		Kvalitet aktive		Profitabilnost		Likvidnost		Devizni rizik							
			Regulatorni kapital prema ukupnom iznosu izloženosti riziku	Kapital prema ukupnoj aktivi	Nekvalitetna aktiva prema ukupnoj aktivi	Nekvalitetni krediti umanjeni za rezervisanja prema osnovnom kapitalu	Nekvalitetni krediti prema ukupnim kreditima	Povrat na prosječnu aktivu	Povrat na prosječni kapital	Neto prihod od kamata prema ukupnom prihodu	Nekamatni rashodi prema ukupnom prihodu	Likvidna sredstva prema ukupnim sredstvima	Likvidna sredstva prema kratkoročnim finansijskim obavezama	Depoziti prema kreditima	Kratkoročne finansijske prema ukupnim finansijskim obavezama	Indeksirani i krediti u stranim valutama prema ukupnim kreditima	Obaveze u stranim valutama prema ukupnim finansijskim obavezama	Neto otvorena pozicija
2009.	30	12,39	16,07	10,72	3,92	25,46	5,87	0,09	0,84	61,54	97,38	30,94	52,95	85,57	66,10	73,89	69,17	1,70
2010.	29	12,64	16,17	11,77	8,14	42,01	11,42	-0,60	-5,49	60,06	108,96	28,99	49,71	86,26	66,85	70,05	66,97	4,37
2011.	29	13,57	17,07	13,61	8,79	25,92	11,80	0,67	5,78	63,87	86,52	27,19	46,67	84,89	68,14	66,86	66,16	15,99
2012.	28	14,06	17,00	14,21	10,26	30,05	13,47	0,60	4,91	63,67	87,35	25,43	44,05	84,38	67,92	63,14	65,24	5,35
2013.	27	15,23	17,84	14,37	11,42	30,97	15,12	-0,18	-1,42	62,29	101,22	26,38	46,23	87,17	67,26	62,87	63,77	6,69
2014.	26	14,35	16,26	14,38	10,55	27,92	14,17	0,65	5,16	61,59	85,74	26,78	46,14	92,42	68,46	62,26	62,68	10,23
2015.	26	13,76	14,86	14,10	10,14	26,88	13,71	0,30	2,03	62,04	94,53	26,48	44,04	96,89	70,69	67,09	60,29	8,97
2016.	23	15,03	15,82	14,35	8,43	18,48	11,78	1,08	7,30	60,40	80,75	27,21	44,09	101,73	72,82	62,57	57,43	1,67
2017.	23	14,77	15,68	14,01	7,16	14,35	10,05	1,46	10,17	58,31	73,34	28,37	44,31	105,06	75,17	60,06	55,15	-0,23
2018.	23	16,49	17,53	13,18	6,27	12,15	8,77	1,31	9,65	58,83	74,00	29,74	44,66	109,59	77,34	56,66	53,28	2,24
2019.	23	17,47	18,02	12,84	5,25	9,91	7,41	1,37	10,44	56,79	71,04	29,64	45,53	112,71	75,33	53,87	50,67	3,53

Izvor: CBBIH

Tablica A5: Statusne promjene u bankama u razdoblju od 2001.-2019. godine

Broj	Banka	Vrsta promjene	Datum promjene
1	Sparkasse Bank d.d. Bosna i Hercegovina Sarajevo Sparkasse Bank d.d. Sarajevo ABS banka d.d. Sarajevo Šeh-in banka d.d. Zenica	Sparkasse Bank d.d. Sarajevo promjenila ime u Sparkasse Bank d.d. BiH Sarajevo ABS banka d.d. Sarajevo promjenila ime u Sparkasse Bank d.d. Sarajevo Postala članica Steiermaerkische Bank und Sparkassen AG, Erste Group Pripojena ABS banci d.d. Sarajevo	Q3 2014 Q3 2009 Q4 2006 Q2 2002
2	Bosna Bank International (BBI) d.d. Sarajevo		
3	Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo BOR banka d.d. Sarajevo Prviredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo	BOR banka d.d. Sarajevo promjenila ime u Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo BOR banci d.d. Sarajevo pripojena Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo pripojena BOR banci d.d. Sarajevo	Q1 2017 Q4 2016 Q4 2016
4	UniCredit Bank d.d. Mostar UniCredit Zagrebačka banka BiH d.d. Mostar Zagrebačka banka BH d.d. Mostar Univerzal banka d.d. Sarajevo HVB Central Profit banka d.d. Sarajevo HVB banka d.d. Sarajevo Central Profit banka d.d. Sarajevo Travnička banka d.d. Travnik	UniCredit Zagrebačka banka BiH promjenila ime u UniCredit Bank d.d. Mostar Spajanje sa Univerzal bankom d.d. Sarajevo u UniCredit Zagrebačku banku BiH Spajanje sa Zagrebačkom bankom BH d.d. Mostar u UniCredit Zagrebačku banku BiH HVB Central profit banka Sarajevo pripojena UniCredit Zagrebačkoj banci BiH Spajanje sa Central Profit bankom u HVB Central Profit banku d.d. Sarajevo Spajanje sa HVB bankom d.d. Sarajevo u HVB Central Profit banku d.d. Sarajevo Pripojena Central Profit banci d.d. Sarajevo	Q1 2008 Q3 2004 Q3 2004 Q1 2008 Q4 2004 Q4 2004 Q4 2002
5	UniCredit Bank a.d. Banja Luka Nova Banjalučka banka a.d. Banja Luka Banjalučka banka a.d. Banja Luka	Nova Banjalučka banka a.d. Banja Luka promjenila ime Pripojena HVB grupaciji, nastavila poslovanje kao zasebno pravno lice Privatizovana i promjenila ime u Nova Banjalučka banka a.d. Banja Luka	Q2 2008 Q4 2005 Q1 2002
6	Addiko Bank d.d. Sarajevo Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar	Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar promjenila ime i sjedište	Q4 2016
7	Addiko Bank a.d. Banja Luka Hypo Alpe Adria Bank a.d. Banja Luka Kristal banka a.d. Banja Luka	Hypo Alpe Adria Bank a.d. Banja Luka promjenila ime Kristal banka a.d. Banja Luka promjenila ime	Q4 2016 Q3 2003
8	ASA banka d.d. Sarajevo Investiciono komercijalna banka (IKB) d.d. Zenica MOJA banka d.d. Sarajevo FIMA banka d.d. Sarajevo VABA banka d.d. Sarajevo Validus banka d.d. Sarajevo Ljubljanska banka d.d. Sarajevo	IKB d.d. Zenica promjenila sjedište i naziv u ASA banka d.d. Sarajevo MOJA banka d.d. Sarajevo pripojena Investiciono komercijalnoj banci d.d. Zenica Promjenila ime u MOJA banka d.d. Sarajevo Promjenila ime u FIMA banka d.d. Sarajevo Promjenila ime u VABA banka d.d. Sarajevo Osnovana Validus banka preuzela dio aktive i pasive Ljubljanske banke d.d. Sarajevo	Q4 2016 Q3 2016 Q4 2010 Q3 2007 Q1 2007 Q3 2006
9	Komercionalno investiciona banka (KIB) d.d. Velika Kladuša		
10	NLB Banka d.d. Sarajevo NLB Tuzlanska banka d.d. Tuzla Tuzlanska banka d.d. Tuzla Comercebank bančna skupina NLB d.d. Sarajevo	NLB Tuzlanska banka d.d. Tuzla promjenila sjedište i ime u NLB Banka d.d. Sarajevo Tuzlanska banka d.d. Tuzla promjenila ime u NLB Tuzlanska banka d.d. Tuzla Pripojena Tuzlanskoj banci d.d. Tuzla	Q1 2012 Q3 2006 Q3 2006
11	NLB Banka a.d. Banja Luka NLB Razvojna banka a.d. Banja Luka LHB banka a.d. Banja Luka Razvojna banka jugoistočne Evrope a.d. Banja Luka	NLB Razvojna banka a.d. Banja Luka promjenila ime u NLB a.d. Banja Luka Spajanje sa Razvojnom bankom jugoistočne Evrope u NLB Razvojna banka a.d. BL Spajanje sa LHB bankom a.d. Banja Luka u NLB Razvojnu banku a.d. Banja Luka	Q4 2015 Q2 2006 Q2 2006
12	Raiffeisen Bank d.d. BiH, Sarajevo Raiffeisen Bank HPB d.d. Mostar	Pripojena Raiffeisen banci d.d. Sarajevo	Q1 2003
13	ProCredit Bank d.d. Sarajevo	Microenterprise bank d.d. Sarajevo promjenila ime u ProCredit Bank	Q4 2003
14	ZiraatBank BH d.d. Sarajevo	Turkish Ziraat Bank Bosnia d.d. Sarajevo promjenila ime u Ziraat Bank BH	Q1 2013
15	Union banka d.d. Sarajevo		
16	Sberbank d.d. Sarajevo Volksbank d.d. Sarajevo	Volksbank d.d. Sarajevo promjenila ime u Sberbank d.d. Sarajevo Sberbank grupacija preuzela Volksbank d.d. Sarajevo	Q1 2013 Q1 2012
17	Sberbank a.d. Banja Luka Volksbank a.d. Banja Luka Zepter Komerc banka a.d. Banja Luka	Volksbank a.d. Banja Luka promjenila ime Sberbank grupacija preuzela Volksbank a.d. Banja Luka Postala članica Volksbank International AG, promjenila ime u Volksbank a.d. BL	Q1 2013 Q1 2012 Q3 2007
18	Intesa Sanpaolo banka d.d. BiH UPI banka d.d. Sarajevo LT Gospodarska banka d.d. Sarajevo	Promjenila ime u Intesa Sanpaolo banka d.d. BiH Pripojena UPI banci d.d. Sarajevo	Q3 2008 Q3 2007

	Gospodarska banka d.d. Sarajevo LT Komercijalna banka d.d. Livno	Spajanje sa LT Komercijalnom bankom Livno u LT Gospodarsku banku d.d. Sarajevo Spajanje sa Gospodarskom bankom Sarajevo u LT Gospodarsku banku d.d. Sarajevo	Q1 2003 Q1 2003
19	Vakufska banka d.d. Sarajevo Depozitna banka d.d. Sarajevo	Pripojena Vakufskoj banci d.d. Sarajevo	Q2 2002
20	Nova banka a.d. Banja Luka Agroprom banka a.d. Banja Luka	Nova banka a.d. Bijeljina promjenila sjedište Pripojena Novoj banci a.d. Bijeljina	Q3 2007 Q1 2003
21	Naša banka a.d. Bijeljina Pavlović International Banka a.d. Slobomir Bijeljina Privredna banka a.d. Doboj Privredna banka a.d. Brčko Semberska banka a.d. Bijeljina	Promjenila ime u Naša banka a.d. Bijeljina Pripojena Pavlović International banci Pripojena Pavlović International banci Pripojena Pavlović International banci	Q4 2019 Q2 2003 Q4 2002 Q4 2001
22	Komercijalna banka a.d. Banja Luka		
23	MF banka a.d. Banja Luka IEFK banka a.d. Banja Luka	Promjenila ime u MF banka a.d. Banja Luka	Q3 2010
	Banke kojima su oduzete dozvole za rad od 2002. godine:		Datum promjene
1	Camelia banka d.d. Bihać		Q1 2002
2	Privredna banka a.d. Gradiška		Q1 2002
3	Ekvator banka a.d. Banja Luka		Q1 2002
4	International Commercial Bank Bosnia d.d. Sarajevo		Q3 2002
5	Banka za jugoistočnu Evropu Banja Luka		Q4 2002
6	Privredna banka a.d. Srpsko Sarajevo		Q4 2004
7	Gospodarska banka d.d. Mostar		Q4 2004
8	Ljubljanska banka d.d. Sarajevo		Q3 2006
9	Hercegovačka banka d.d. Mostar		Q3 2012
10	Postbank BH Poštanska banka BiH d.d. Sarajevo		Q2 2013
11	Bobar banka a.d. Bijeljina		Q4 2014
12	Banka Srpske a.d. Banja Luka		Q2 2016

Izvor: CBBiH

ISSN 1840-412X

A standard one-dimensional barcode is positioned in the center of the white square. It consists of vertical black bars of varying widths on a white background. Below the barcode, the numbers "9 771840 412001" are printed in a small, black, sans-serif font.

9 771840 412001